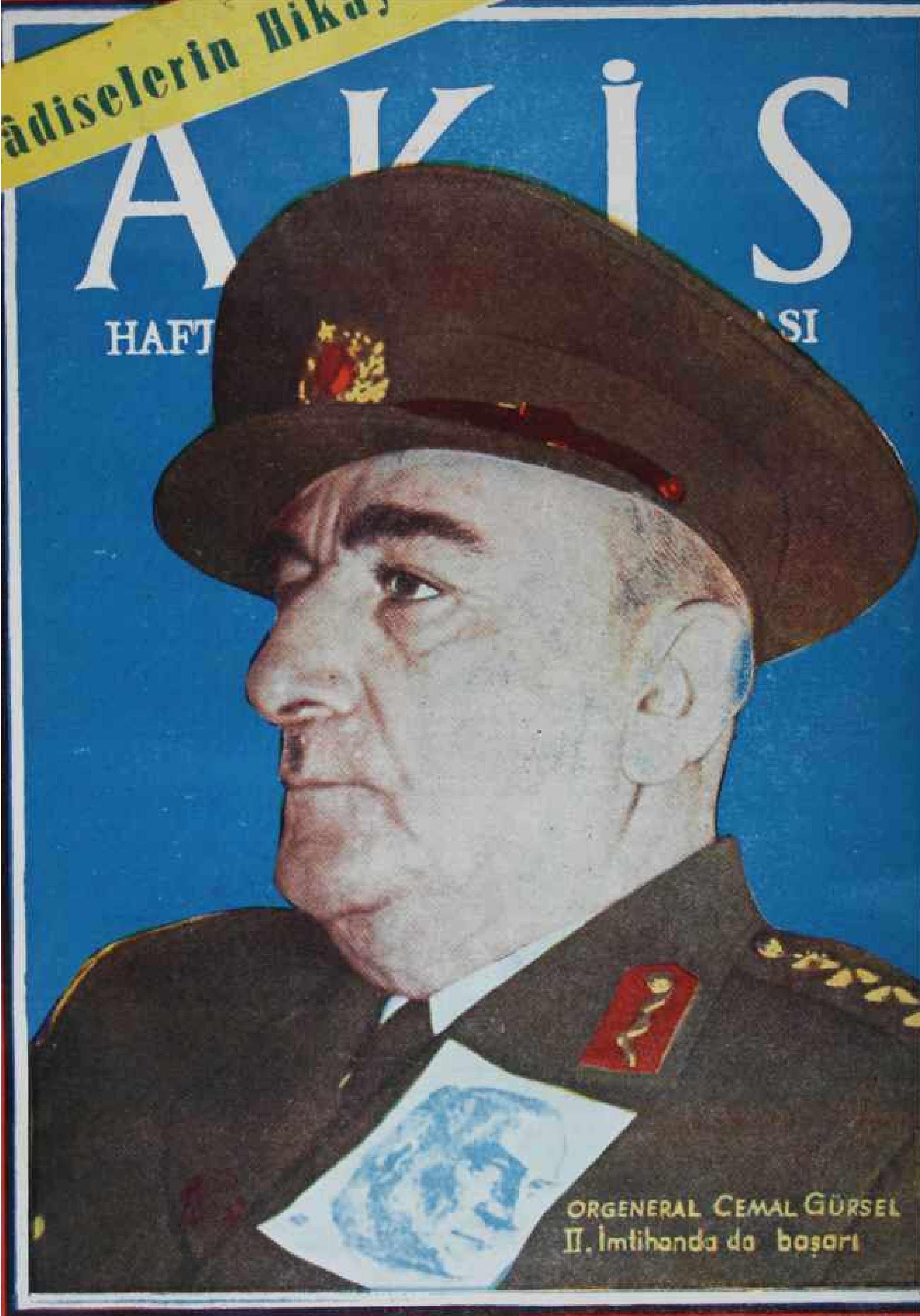

âdiselerin Hikâ
AKİS
HAFT
SI
ORGENERAL CEMAL GÜRSEL
II. İmtihanda da başarı

Süslenmesini bilen
her kadın
her yaşta güzeldir...
CAKA KREM PUF PUDRASI
SİZLERE BU İŞİNİZDE
EMEĞİ GEÇECEK
FEVKELÂDE
BİR GÜZELLİK VASITASIDIR
Ca-Ka
KREM PUF PUDRASI

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 6, Cilt; XIX, Sayı: 331

Yazı İşleri

Rüzgarlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel: 11 89 92 P. K. 582 - Ankara

*

İdare :
Denizciler Caddesi 23/B
Rüzgarlı ***Matbaa*** *Tel: 11 52 21*

*

İstanbul Bürosu
Cağaloğlu, Türkocağı C. Gürsoy Han
Tel *:2 712 07*

*

Başyazar

Metin Toker

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve yazı *işlerini fiilen idare eden* ***mes'ül*** *müdür*

Kurtul ALTUĞ

*

Karikatür :

TURHAN

*

Fotoğraf :

Hüseyin EZER
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

*

Klişe :

Doğan Klişe

*

Müessese Müdürü :

MübinTOKER

*

Bu mecmua Basın Ahlâk yasasına uymayı taahhüt etmiştir.'

Abone şartları :

3 aylık (12 nüsha) : 10.000 lira
6 aylık, (25 nüsha) : 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) : 40.00 lira

İlan ***şartları :***
Santimi: 20 lira
3 renkli arka kapak : 2.500TL

İlan işleri:
Telefon:11 52 21

Dizildiği yer
Rüzgarlı Matbaa

Basıldığı yer :
Güneş Matbaacılık T.A.Ş.

Basıldığı tarih : 17.11.1960

FİYATI : 1. LİRA

Kapak resmimiz

Cemâl Gürsel

Ümitleri gerçekleştiren adam

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Pazar sabahı, radyolar Devlet Başkanı ve Silâhlı Kuvvetler Başkomutanı Cemal Gürselin iç sayfalarda tafsilatını bulacağınız tebliğini yayınlarken Ankaralılar AKİS okuyorlardı. Şu son bir kaç gün içinde pek çok kimse bize, göz kırparak, olacaklardan haberdar bulunduğumuzu anladıklarını ifade ettiler. Söyledikleri, hâdiselerden bilgi sahibi olmaksızın cumartesi gecesi, AKİS'İn son sayısı gibi bir mecmuayı hazırlamak imkanının bulunmadığıdır. Hakikaten pazar sabahı radyolar Gürselin tebliğini verirken AKİS okuyucuları. Millî Birlik Komitesi üyelerini' bir arada gösteren resmin altında "Denizler durulmaz dalgalanmadan" Albay Türkeşln resminin altında "Konya yolu düz gider" ibarelerini buluyorlar ve Metin Tokerin başyazısının şöyle bittiğini görüyorlardı: "... Milli Birlik Komitesi, gönül istiyor ki, yeni adımlar atmadan evvel bir kaç toplantı yapsın, kapalı kapılar arkasında vaziyeti sükunetle gözden geçirsin, yara sandığı başka noktaları neşter atmadan önce kendi dertlerine bıçağın iyileştirici darbesini vursun ve ondan sonra yeni ışık altında yoluna devan etsin.... Millî Birlik Komitesinin, sadece naiplik vazifesi yüklendiklerini söyleyerek, değil resimlerinin çekilmesine, isimlerinin yayılmasına müsaade etmeyen üyeleriyle bugün dünyanın bütün faziletlerinin, meziyetlerinin, vatanseverliğinin, aklının, hattâ ilim ve irfanının sadece kendilerinde bulunduğu inancı içinde iki kere ikinin dört ettiği hakikati kadar basit ve eski hakikatleri keramet söyler gibi gürültüyle tekrarlayan bazı üyeleri arasında ne kadar fark bulunduğu tesbit edilirse güçlüklerin yarısı hal olunur." Aynı yazıda, Menderesin "Bir Kısım Basın"ı hakkında yüksek sesle şikâyetler yükselten Komite üyeleri hakkında deniliyordu ki: "Menderesin Bir Kısım Basını, müessese olarak, her nimetin ve her külfetin üstesinden gelmiş, iktidarlar akıp gitmiş, o kalmıştır. Yarın başka iktidarlar akıp gidecek, o gene kalacaktır" Aynı sayının "Millet" başlıklı yazısında ise, Türk cemiyetinin dertlerini demokratik nizam içinde değil, bir takım paramiliter teşekküllerle halle çalışanların hüsrana uğrayacakları pek az kapalı şekilde ifade olunuyordu.

Ama, AKİS'İn o sayısı hazırlanırken, itiraf etmekte hiç bir mahzur, yoktur, geçenin sabahında hâdiselerin alacağı istikametten asla haberdar bulunulmuyordu. Ancak, hâdiselere konulabilecek tek mantıki teşhis AKİS'İn koyduğu teşhisti ve bu mecmuanın daima tekrarladığı gibi, eşyanın tabiatını değiştirmek kabil bulunmadığından hâdiseler elbette ki aldığı istikameti alacaktı. Nitekim bizzat Başkan Gürsel basın toplantısında -onun da tafsilâtı YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarımızdadır- gazetecilerin gözlerinin içine bakarak "Elbette ki sizler de, hâdiseleri takip eden kimseler olarak bunu bekliyordunuz" demiştir. Bekliyorduk, tacil için elimizden gelen ikazı namuslu basına düşen şekilde yapıyorduk, ama bunun böylesine süratte gerçekleşeceğini gene de sanmıyorduk.

Pazar sabahı, radyolarda Gürselin tebliği okunur okunmaz AKİS mensupları hâdiseleri bütün tafsilatıyla verebilmek için işe dört elle sarıldılar. O gün saat 13'de Yeşilköyden kalkan uçak başyazarımız Metin Tokeri Ankaraya götürüyordu. Yedi saat sonra Metin Toker Çankaya Köşkünde Devlet Başkanına "Peki, bu hareket Kurucu Mecliste teşkilini tacil ve onun, düşünülen mahiyetine tesir edecek mir" sualini soruyor, "Elbette" cevabını alıyordu. YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarımızda okuyacağınız "M.B.K." başlıklı yazıda AKİS ekiplerinin derlemeye muvaffak oldukları bütün bilgiyi bulacak, "Haftanın içinden" sayfamızda ilk defa olarak Cemal Gürseli bir basın toplantısında dinlemek fırsatını-bulan başyazarımızın Devlet Başkanı hakkındaki intibalarını "'Bir Adam" başlığı altında okuyacaksınız.

Yassıada duruşmalarına. gelince.. Meşhur "İpar Dâvası"na ait en eğlenceli yazı, gene AKİS' tedir. Pazar akşamı Çankayada, Devlet Başkanının basın toplantısını tertip eden Metin Toker, salı sabahı AKİS ekibinin başında Yassıadanın jinmastikhaneden bozma duruşma salonunadaydı ve arkadaşlarıyla birlikte sizlere duruşmaları "sanki siz de oradaymışsınızcasına" anlatabilmek için harıl harıl çalışıyordu.

Saygılarımızla AKİS

Cilt: XIX, Sayı: 331

AKİS

18 KASIM 1960

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Tebdildeki ferahlık

Bu haftanın başından itibaren mületin üzerinden, gittikçe ağır basmakta olan bir yük kalkmış, gökteki bulutlar bir anda sıyrılmıştır. Barometre "devamlı iyi"yi göstermektedir. Barometrelere ne derece güvenilebileceği elbette ki bilinemez, ama Türk Demokrasisinin üzerine konmuş bir ipotek ortadan yok olmuştur. 27 Mayıs inkılabının mânası, ümit olunur ki artık hiç bir sapık tartışmaya konu seçilmesine lüzum bırakmayacak bir berraklık içinde belirmiştir. İhtilâl, "Nereye?" sualini soranlara, hedefini en açık şekilde bizzat göstermiştir. İyinin, güzelin ve doğrunun gerçek anlamı, bunları acaip niyetlerin paravanası olarak klişe diye kullananların zannettirmek istediklerinin tam aksi istikamette gözler önüne serilmiştir. Simdi yapılacak olan, bir yandan her türlü kompleksi bırakıp insanların kendilerine, milletlerine ve içinde yaşadıkları cemiyete güvenle bakmaları, kudret sahiplerini tehlikeli istikametlerde körükleyenlerin ise sağduyu karşısında mutlaka yenileceklerini lütfen kabul ederek yük teşkil etmekten vazgeçmeleridir. Demokrasi yolunda 27 Mayıs öneminde bir dönemeç 27 Mayıstaki maharetle alınmış ve açık sahaya çıkılmıştır.

Türk milletinin 27 Mayısı, batık mânasında bir demokratik nizamı kendisine layık görmeyenlere, kendisini bir güdümlü idareye tahammül eder sananlara karşı yaptığı aklıbaşında herkesin malûmuydu. Fakat bu gerçeği şüpheyle karşılayanlara bunun ispatının, ilk hareketten sâdece beşbuçuk ay sonra gerekmiş bulunması şüphesiz uzun bir süre yeni denemelere heves edilmesini önleyecektir. Milletin saadeti için girişilmiş bir polis hareketinin onu yapanlara değil, bütün nesillerine yetecek şerefini küçümseyerek -Devlet Başkanının pek talihli tabiriyle- Küçük Asyayı 100 metre havaya kaldırmak neviinden plânların peşinde koşmak ve adı o şekilde ebedileştirmeğe çalışmak nasıl bir hüsran doğuruyor, herkes artık anlamış bulunmaktadır. Bu, Türk milletine hizmet yolunun nereden geçtiğini de. bugünün kudret sahiplerine, yarının kudret sahiplerine anlatacak bir derstir.

Adına Küçük Asya denilen topraklar üzerinde yaşamak isteyenler, 100 metre havaya kalkmak istemiyorlar. Maddi refahlarını da bugün Çinin şampiyonluğunu yaptığı metodlarla gerçekleştirmek niyetinde değillerdir. Arzuları pek basit, pek insani, pek sade, ama çok kuvvetlidir. Bir demokratik nizam içinde adam gibi yaşamak istiyorlar. Demokrasiyi, bu hedefe götüren sadece en emin değil, aynı zamanda en süratli vasıtadır da diyerek seçmişlerdir. Zira hızlı gideceğiz diye bir cemiyeti alıp götürenler duvara çarptılar mı o cemiyeti aldıkları noktada değil, onun seksen yıl gerisinde bırakırlar. Kaldı ki cemiyet, sandıkları cemiyet olmadığını beşbuçuk ay zarfında bir değil, iki defa göstermiştir.

Hâlâ ders alınmazsa...

M, B. K.

14 Sarı Zarfın Hikâyesi

(Kapaktaki Başkomutan)

Bütün Türkiyede, merak ve heyecan tansiyonunun 27 Mayıstan bu yana en yüksek olduğu pazar günü, havanın kararmış ve Ankara ışıklarının ateş böcekleri gibi yanmış bulunduğu bir sırada uzun boylu, iri, tatlı bakan açık renk gözlere ve kemerli burna sahip bir adam karşısında ayağa kalkmış duran kimselere, görülmemiş bir sükûnet içinde:

"— Maşallahınız var. Allah adedinizi arttıran. Ne istiyorsunuz benden?" diye takıldı.

Sanki havadan ve sudan konuşulacaktı. Sanki hiç, ama hiç bir şey olmamıştı. İki omuzunda dörderden sekiz yıldız taşıyan babacan Orgeneralin, Cemal Gürselin soğukkanlılığı bir anda salonun havasına hâkim oldu. Salon, Çankayadaki Cumhurbaşkanlığı köşkünün alt katındaki, koridorun soluna isabet eden büyük salondu. Geniş pencerelerden, altta bütün güzelliğiyle yatan başkent görünüyordu. Odanın ortasındaki masanın etrafım çeviren bir kaç sıra koltuk tamamiyle doluydu. Parlak kırmızı kumaşla kaplı bu koltuklardan bir başka kısım ise şehre bakan duvarın kenarına dizilmişti.

ESKİ MİLLİ BİRLİK (!) KOMİTESİ.

Bir Adam

Metin TOKER

Devletin sayın Başkanını, İlk defa olarak, geçirdiğimiz o son dramatik pazar akşamı, Çankaya Köşkünün bir salonunda uzun uzun dinlemek fırsatını buldum. Dekor, tam bir ihtilâl merkezi dekoruydu. Etraf, sadece üniformalı subaylarla doluydu ve onların hemen hepsinin yakalarındaki kırmızılar salondaki parlak kumaşların kırmızısına katıldığında, hâkim hâki renk bambaşka mân» alıyordu. Zaten yollarda durdurula durdurula gelmiş ve muhafızların otomatik silâhları arasından geçmiştik. Eksik olan, havada sâdece barut ve kan kokuşuydu. Bulunduğumuz yerin ihtişamıyla orayı dolduranların sadeliği arasındaki tezat, bir el değiştirmenin şaşmaz işaretini teşkil ediyordu. Devletin sayın Başkam bu dekora uygun giyinmişti ve sâdece kendisine gösterilen saygıyla değil, omuzlarında taşıdığı yıldızların sayısıyla da Şef olduğunu belli ediyordu. Ama ben o akşam, beyzî toplantı masasının tâ karşımdaki ucunda oturan adamda bir ihtilâl lideri değil, tanıdığım devlet adamlarının en olgunlarından birini gördüm.

Kusurlarımın bin tane olduğunu bilirim. Ama sanırım ki, okuyucularım da farkındadırlar, bunların içinde çabuk beğenme, ağzı açık hayran kalma yoktur. Hattâ o konuda bir noksan aramak gerekirse, ters istikamete bakınmak her halde daha büyük fayda sağlar. Ben gazeteciyi, elbette ki beğendiğini de beğenmediğini de yazan, ama daha ziyade bir ikaz vazifesinin, bir tenkit vazifesinin kendisini beklediği konuları tercih eden, tercih etmesi gereken bir kimse sayarım. Buna rağmen, Devletin sayın Başkanı karşısında pek tatlı bir sürprizin lezzetini içimde duyduğumu saklayacak değilim.

Madem ki açık konuşuyoruz, bu sürpriz hissinin nereden geldiğini söylemek isterim. Ben Devletin sayın Başkanını hiç bir zaman, bâzı kimselerin uyandırmak istediği zehaba kapılıp bir babacan, ama başkaları tarafından idare edilen bir boş adam olarak görmemişimdir. Devletin sayın Başkanının basın toplantılarına katılan arkadaşlarım dönüşlerinde, intibalarını bana naklettiklerinde onları daima ihtiyatlı teşhis koymaya davet etmişimdir. Bu toplantılarda yanında oturan zat kendisini kolundan çekmiş, bacağından dürtmüş, elinden metini alıp bizzat okumuş, küçük düşürücü müdahalelerde bulunmuş.. Arkadaşlarımın anlattıkları, hele ilk günlerde hep bunlar olurdu. Bu müşahedelerin hiç tesiri altında kalmadığımı söyleyemem. Ancak, bunlar bana bir adamın idare edilmekte olduğunun değil, bir adam idare ediliyormuş zehabının uyandırılmak istenmesinin delili gibi geldi. Yapılan kaba, yersiz ve meharetsizdi. Bir adamı hakikaten idare edenin, böylesine takt dışı davranabileceğine asla ihtimal vermedim. Anlayamadığım, Devletin sayın Başkanının böyle bir intibaın yaratılma gayretlerine niçin müsamaha gösterdiğiydi. Ya farkına varmıyordu, ya da bir oyun oynuyordu. Bunların ikisi de benim, Devletin sayın Başkanı hakkında öyle aşırı bir hayranlık duymana gerektirecek tutumlar değildi. Şimdi anlamış bulunuyorum ki bu, ne birinin ne ötekinin icabıdır. Kendine güvenin sağladığı muhteşem bir umursamazlığın neticesidir.

Sonralar, hâdiseler geliştiğinde bizim arkadaşların sevgi ifade eden tabirleriyle "badem bıyıklı babacan Orgeneral"in daha ilk günden müşahede ettiğim gibi sâdece iyi bir yüreğe, yüksek insanlık vasıflarına değil, aynı zamanda başka neviden meziyetlere de sahip bulunduğunu farkettim. Zor olduğuna bildiğim meselelerin içinden çıkış tarzı, kalabalık bir heyetin idaresinde gösterdiği meharet Devletin sayın Başkanının "üzerinde durulması gereken bir adam" olduğu intibaını uyandırdı. Pazar akşamı bahsettiği o, "mecburi gayrısamimi beyanlar"dan ekserisinin farkına varmış ve onları öyle mütalaa etmişimdir. Fakat, ancak bir kaç dakika görebildiğim, konuşma ve düşünüş tarzım hiç bilmediğim Devletin sayın Başkanında olağanüstü bir devlet adamlığı gene de tevehhüm etmedim. İyi niyet, Atatürk prensiplerine ve demokratik nizama candan bağlılık, elde kudret tutmanın sağladığı kolaylıklar.. Devletin sayın Başkanının beğendiğim hareketlerini ben hep bu unsurlara bağladım.

Pazar akşamından beri içimde başka bir güven, değişik bir iyimserlik hissediyorum. Gözlerimle gördüm ki Devletin başındaki adam memleketi iyi günlere kavuşturacak dirayete sahiptir. Ben niyete, güzel fikirlere fazla ehemmiyet vermem. Öyle kısanlar görmüşümdür ki bu niyetlerinin, güzel fikirlerinin altında ezilmişler, posaları çıktıktan sonra cemiyet tarafından fırlatılıp atılmışlardır. Bir belirli süre bütün milletin dikkat nazarını üzerine çeken kuyruklu yıldızlara da rastlamışımdır. Ama Çankayada, o dramatik günün gecesinde düşüncelerini, evvelden hazırlanmış da bulunsa irticalen, tam bir devlet adamı olgunluğu içinde nakleden, sualleri en iyi şekilde cevaplandıran Devletin sayın Başkam benim üzerimde bambaşka bir tesir yaratmış bulunuyor. Zaten son İcraatı, bu vasıflarının çok parlak bir delilinden başka nedir ki?

İnanmış olmak, bir dâvanın yürütülmesi için kâfi gelmez. Bunu başaracak kudrete de sahip olmak lâzımdır. İçimdeki güven hissi Devletin sayın Başkanında bunu bulmuş obuamın neticesidir. Devlet Başkam olduğunu bilen, kuvvetini müdrik ama bunu mübalâğa etmeyecek kadar realist, dürüstlüğün en iyi politikayı teşkil ettiğinden haberdar, her şeyi açık açık söylemenin hakikatleri örtbas veya tevil gayretinden çok daha fazla başarı sağladığını anlamış, kendisine bir yol çizmiş ve bu yolu sonuna kadar, her mukavemeti kırarak takibe azimli, memleketin vaziyetini mükemmelen takip eden, doğru teşhis koyan ve doğru çâreyi zamamıyla birlikte seçen bir adam.. Sanırım bütün bunlar gerçek bir devlet adamının vasıflandır ve ben pazar aksana, beyzî masanın tâ karşımdaki ucunda oturan adamda işte bunları sezdim.

Adam methetmek, bunu meslek hattâ itiyat edinmemiş kimseler içki her şeyden zordur. Bilmiyorum kelimelerimi doğru seçebildim mi ve bütün tâbirlerim talihli mi oldu. Ama bu satırlar övülmeye ihtiyacı bulunmayan bir kimseyi övmek için, hattâ onun meziyetlerini belirtmek için yazılmamıştır. İstedim ki heyecan uyandıran bir hareketin akabinde bu hareketin -ve onunla beraber memleket idaresinin- mesuliyetini taşıyan adamın benim üzerimde bıraktığı intibaı okuyucularım bilsinler. Bu bilgi, ümit ederim onları da istikbale güvenle bakmaya itecektir.

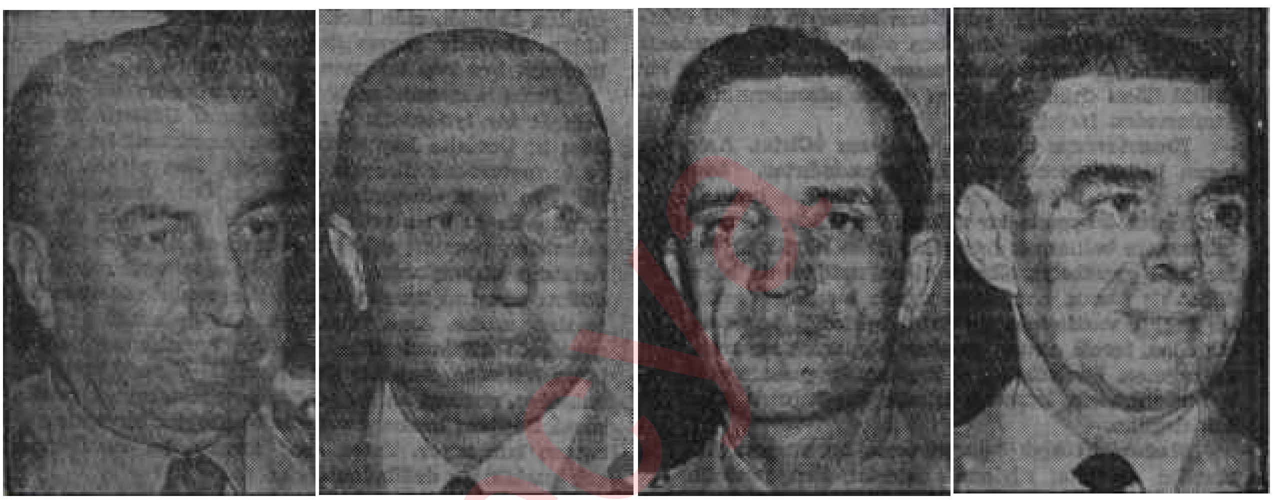
Orada oturan ve resmî üniformalarını giymiş ekserisi kurmay albay subaylar da ayağa kalkmışlar, "Devlet Başkanı ve Silahlı Kuvvetler Başkomutanı"nı saygıyla selâmlıyorlardı. Gözler, aşina çehreleri kolaylıkla buldu: Osman Köksallar, Sami Küçükler, Sezai O'Kanlar, Mucip Ataklılar, Fikret Kuytaklar, Refet Aksoyoğlular, Ekrem Acunerler ve diğerleri oradaydılar. Korgeneral üniforması içinde heybetli duran Cemal Madanoğlu, uzun boyuyla salonun ortasında dolaşıyordu. Orgeneralin arkasında ise gri, sivil elbisesiyle Fahri Özdilek ve diğer arkadaşlan gibi resmi, Kurmay Yarbay Ahmet Yıldız vardı. "Devlet Başkanı ve Silâhlı Kuvvetler Başkomutanı" masanın başındaki yerine oturduktan sonra toplantının davetlileri

Bu, Cemal Gürselin inkılâptan bu yana yaptığı basın **toplantılarının** en başarılısı oldu.

Uğurla 13 Kasım

Ümumi! efkâr için her şey, sabahleyin radyodan yükselen "Dikkat, dikkat, dikkat" sesiyle başladı. Ankara radyosu haber bültenini tamamlamıştı. Bir spiker Devlet Başkanı ve Türk Silahlı Kuvvetler Başkomutanı Cemal Gürselin bir tebliğinin okunacağını bildirdi. Ondan sonra, bir banddan tebliğ okundu. Tebliği okuyan ses vatandaşların yabancısı değildi. Ş harflerine hafifçe **basarak** ağır ağır konuşan, bu üzüntülü fakat tok ses Orgeneral Cemal Gürsele aitti, ihtilâlin başı şöyle diyordu:

"— Millî Birlik Komitesinin ça**nin başkanı "Gürsel Cemal'di. Devlet Başkanı, üye olarak soyadlarını küçük isimlerinden evvel okumak suretiyle tam 22 kişi saydı. Ekrem Acuner, Refet Aksoyoğlu, Mucip Ataklı, Emanullah Çelebi, Vehbi Ersü, Suphi Gürsoytrak, Suphi Karaman, Kadri Kaplan, Kâmil Karavelioğlu, Osman Köksal, Fikret Kuytak, Sami Küçük, Cemal Madanöğlu, Sezai O'-Kan, Fahri Özdilek, Mehmet Özgüneş, Selâhaddin Özgür, Şükran Özkaya, Haydar Tunçkanat, Sıtkı Ulay, Muzaffer Yurdakuler ve Ahmet Yıldız birinci Millî Birlik Komitesinden İkinci Milli Birlik Komitesine intikal eden ihtilalcilerdi. Tebliğin üç maddesi daha vardı: Yeni Millî Birlik Komitesi en kısa zamanda kurulacak olan Kurucu Meclis ile birlikte memleketin nizamını demok-**

Ozdilek - Tunçkanat - Aksoylu - Yurdakuler
İşler düzelme yolunda

gazeteciler ve ev sahipleri mevkiindeki yeni Millî Birlik Komitesi üyeleri de oturdular.

Cemal Gürsel, sualini gülerek bizzat cevaplandırdı:

" —Kararın mucip sebebini istiyorsunuz."

Gazeteciler hararetle tasdik ettiler:

"— Evet, Paşam."

O zaman "Devlet Başkanı ve Silâhlı Kuvvetler Başkomutanı" sağ kaşını hafifçe yukarı kaldırdı ve son derece ciddî bir eda içinde aynı günün sabahı, pek erken saatte "Devlet Başkanı ve Silâhlı Kuvvetler Başkomutanı" sıfatıyla yayınlamış olduğu tebliğin mucip sebebini anlatmaya koyuldu. Yumuşak sesinde iki unsur kendini kuvvetle hissettiriyordu: Samimiyet ve azim,

lışmaları memleketin yüksek menfaatlerini tehlikeye sokacak bir duruma düştüğünden Türk Silâhlı Kuvvetleri ve Milli Birlik Komitesi üyelerinin talepleri üzerine bugün, 13 Kasım 1960'dan itibaren Milli Birlik Komitesini feshettim"

Bu ilk cümle, bütün Türkiyede hakiki bir bomba tesiri yaptı. 27 Mayıs ihtilâlini, fiilen ikinci bir ihtilâl takip etmiş, yahut 27 Mayıs, ikinci bir darbeyle ilk temelinin üzerine yeniden ve kuvvetle oturtulmuştu. Ş harflerinin üzerine hafifçe basarak ağır ağır konuşan tok ses devam etti:

"— Türk milleti adına yasama yetkisini kullanacak olan yeni Milli Birlik Komitesi üyeleri şunlardır.."

Bir çok evde, kalem kâğıt tedariki için koşuşmalar oldu, Komite-

ratik esaslara göre düzenleyecekti, görevlerinden affedilen üyeler emekliye sevkedilmişlerdi, bu konuda Devlet Başkanından başka hiç bir şahıs ve makam beyanat vermeyecekti.

Tebliğin okunması biter bitmez, radyo başında bulunanlardan yükselen *ses* şu oldu:

"— Türkeş yok!"

Hakikaten, bir zamanların kudretli Albayı affedilmiş ve emekliye sevkedilmişti. ihtilâlin kendine göre filozofu Yüzbaşı Muzaffer Özdağ da yoktu. Demek, karar verilmiş, icra edilmiş ve bitmişti. "Üniversiteyi ilmîleştirmek" tâbirinin mucidi Yüzbaşı Numan Esin de listede bulunmayanlar arasındaydı. Affedilenlerin isimleri, şöhretlerinin yaygınlığına göre yavaş yavaş hatırlara geldi. Or-

han Erkanlı, İrfan Solmazer, Dündar Taşer, Şefik Soyuyüce, Fazıl Akkoyunlu, Rifat Baykal, Muzaffer Karan, Mustafa Kaplan, Münir Köseoğlu, Ahmet Er, Orhan Kabibay... Hepsi 14 kişiydi. 38 kişiyle kurulan, İrfan Baştuğun Allahın rahmetine kavuşmâsıyla 37'ye inen Millî Birlik Komitesi böylece, 23 üzerinde karar kılıyordu.

Bir zaruretin icabı

İşte, o sabahın akşamı, Çankaya Köşkünün büyük salonunda "Devlet Başkanı ve Silâhlı Kuvvetler Başkomutanı" bu kararın mucip sebebini anlattı. Cemal Gürsel, bunu bir sürpriz olarak kabul etmiyordu. Başında oturduğu masanın etrafını saran gazetecilere:

"— **Sis** de bizim kadar, benim **kadar** hâdiseler içindesiniz. Bu bakımdan, kararın ne vakit verildiğini tahmin edebilirsiniz. Siz duyduklarınızla, hissettiklerinizle zannediyorum ki böyle bir kararı beklemekteydiniz. Bizi duymaz, görmez ve olayları kıymetlendirmez bir adam sanarak da endişe etmiş olabilirsiniz."

Samimi sözler, hâdisenin arefesinde memleketin üzerine yeniden çökmüş duran ağır havayı hatırlattı. Millî Birlik Komitesinden- "gürültücü bir ekalliyefin beyanları, tutumları ve tavırları, artık saklamadıkları niyetleri herkesi endişeye sevketmîşti. Cemal Gürsel açık konuşmaktan çekinmedi ve hâdiselere doğru teşhis koymuş bulunduğunu belli etti:

"— Birbirini "tutmayan beyanlar, aşırı fikirler ifade eden konuşmalar herkesi 'Ne oluyoruz, nereye gidiyoruz' gibi bir endişeye şevketti. Bomba patlatmak tehditleri bilhassa İktisadi hayatı felce uğratacak tesirler yapmaya başladı. Endişe, itimatsızlık, güvensizlik.. Tabii münevverler de bizim kadar vatan sever olduğu için bu gidişin tehlikesini ve ıstırabını görmeye ve duymaya başlamışlardı."

Hakikaten vaziyet buydu ve her şey süratle kötüye gitmekteydi. "Gürültücü ekalliyet", niyetleriyle, sâdece münevvere endişe vermiyordu. Tutumuyla milleti topyekûn Millî Birlik Komitesinden uzaklaştırıyor, hattâ, çok daha fenası millet ile ordusu arasına aşikâr bir soğukluk sokmaya, başlıyordu. Halbuki bundan en ziyade şikâyetçi olan ordunun ta kendisiydi ve bir Muzaffer, Özdağın şahsında temsil edildiği hissi, Türk Silâhlı Kuvvetlerini azapların en koyusu içine sokmaya yetiyordu. Hayır, bu her şeyi herkesten iyi kendisinin bildiğini sanan, dünyaya nizam verme peşinde görünen ve ne alt, ne üst tanıyan ölçüsüz yüzbaşı hiç bir şey temsil etmiyordu. Hele, tıpkı Peron'un, tıpkı Nasırın veya Şahın yaptığı gibi bizde de Milli Birlik Komitesinin subaylara otomobil dağıtacağı haberleri ordunun içinde Ethem Menderesin "her subaya bir ev"i kadar kötü karşılanmış, tatbik kabiliyeti dahi bulunmayan böyle bir horoz şekerinin ortaya atılması infial uyandırmıştı. Bir takım Millî Birlik Komitesi üyelerinin hareketlerinden Silahlı 'Kuvvetler asla memnun değillerdi ve bunların davranışlarından kendilerine zarar geldiğini' mükemmelen biliyorlardı. Bu yüzdendir ki Devlet Başkanına, başkentteyken ve yurt gezileri esnasında, şerefli ve yüzde yüz idealist Türk Silahlı Kuvvetlerinin en selahiyetli temsilcileri bu duruma mutlaka son vermesi gerektiğini bildirmişlerdi. Gidişi, Türk Silahlı Kuvvetleri de tasvip etmiyor ve Millî Birlik Komitesi içinde bir klikin hareketini endişeyle gözlüyordu.

Nitekim Cemal Gürsel bu müracaatların kendisine yapılmış bulunduğunu saklamadı ve 14 üye, yani "gürültücü ekalliyet" .mensupları hakkındaki kararın "Türk Silahlı Kuvvetlerinin talebi üzerine" alındığını resmen ilan etti. Böylece ordu, milletiyle bir defa daha aynı istikamette düşündüğünü, aynı istikamette hisler beslediğini belli etmiş

Kulağa Küpe

Derken...

İhtilâli Babiâliden geçireceklerdi. ***İhtilâli*** *Beyazıttan geçireceklerdi. İhtilâli Milli Eğitim Bakanlığından geçireceklerdi.*

Aaaa! Bir de ***baktık İhtilâl Milli*** *Birlik Komitesinden geçivermemiş* ***mi?***

Hem de, ***toz ederek!***

Ulay - Özgür - Ataklı . Özkaya

Komitede basiret galebe çaldı

oluyordu. Bu, Türk Ordusunun bir mersener topluluğu değil bir milli ordu olmasının, zaten tabii neticesiydi.

Başarılı ameliyat

Türk Silahlı Kuvvetlerinin topyekûn Cemal Gürselin arkasında bulunması neticesidir ki, pazar sabahı pek erken saatlerde yapılan başarılı ameliyat, tahmin de edildiği gibi en ufak pürüze yol açmadı, bir ihtilât emaresi göstermedi. Devlet Başkanı o akşam Çankaya Köşkünün büyük salonunda bu hususu da açıklamakta bir beis görmedi. Bir gazeteci "Mukavemet oldu mu" diye sorduğunda babacan Orgeneral "Hayır" dedi. Peki, nezaret altına alman var mıydı?

"— öyle bir şey yok. Mukavemetleri mutlak surette kırmaya azimliyiz. Fakat arkadaşlardan aldığım mektuplarda onlar da kararı tasvip ediyorlar ve memlekete hayırlı olmasını diliyorlar."

Bu sözler de bir gerçeğin ifadesiydi. Zira sabahleyin girişilen hareket son derece kolay olmuş, ufak tefek bâzı heyecanlardan başka hiç bir karışıklık yaratmamıştı. Ama bunda, affedilen kimselerin -hataları ne olursa olsun- hakiki birer vatansever olmaları kadar, hareketin de son derece iyi ve mahirane tertoplenmesi rol oynamıştı.

O sabah, güneşin doğuşundan çok evvel Çankaya Köşkünde, kalın perdelerin arkasında resmî elbiseli yirmi kadar subay Orgeneral Cemal Gürselin başkanlığında toplantı halindeydi. Bunlar, bir kaç eksiğiyle yeni Milli Birlik Komitesinin Üyeleriydi. Harekete geçme zamanı gelmisti. Sabır ve ikazlar hiç bir netice vermemiş, "gürültücü ekalliyet'in tutumu memleketin yüksek menfaatlerini tehlikeye sokacak bir hal almıştı. Yoksa, Komite ekseriyeti yeni uyanmış değildi. Madanoğlular, Acunerler, Küçükler, Köksallar, O'Kanlar, Kuytak ve Ataklılar, ötekiler kendi aralarında vaziyeti görüşüyorlar, "Albay Türkeş grubu"nun faaliyetini bu grup mensuplarının dahi bilmedikleri derecede yakından takip ediyorlardı. Alınan haberler, tesbit edilen bir takım faaliyet, bazı gayretler hiç memnunluk verici değildi. Bir çekirdek, fikirleri ayrı, niyetleri ayrı, gayeleri ayrı bir çekirdek, etrafında et tutmak için çalışıyor, oraya buraya maksatlı tayinler yapıyor, bir kudret yarışına girmişe benziyordu. Komitenin ekseriyeti bunu görmüyor ve vehameti takdir etmiyor değildi. Ama, düşünülecek başka bir nokta vardı ve Çankayadaki büyük salonda Cemal Gürsel bunu da gazetecilere hulûs ile anlattı:

Orgeneral Gürsel
Güvenilir adam

"— Millete karşı, dünyaya karşı aldığım mesuliyet bizi çok sabırlı ve mümkün olan her şeyi yaparak ve bir çatlaklığa meydan vermeden işi düzeltmek ve hattâ zaman zaman görünüşü kurtarmak için gayrısamimi beyanlar vermek mecburiyetinde bıraktı. Fakat son onbeş, yirmi gün zarfında hal öyle bir mahiyet aldı ki..."

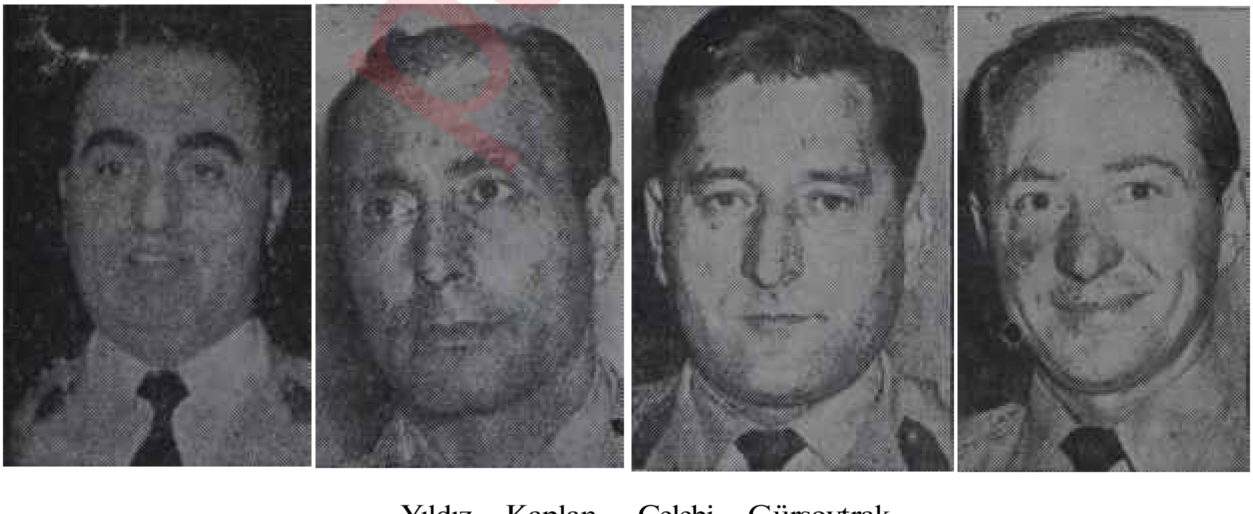
İşte hal bu mahiyeti aldığı içindir ki; 13 Kasım sabahı harekete geçme ve kesin, radikal çâreyi tatbik etme zarureti kendisini Gürsele ve arkadaşlarına kabul ettirtti. Saatler üçü gösteriyordu ki ak saçlı Orgeneral oturduğu koltukta geriye doğru yaslandı ve:

"— Arkadaşlar, inşallah memleket için hayırlı olacaktır" dedi.

Bu, plânlanmış olan hareketin tatbikat safhasının başlama işareti yerine geçti.

Yedi jipin seferi

Hareketin mihrakı, bir defa daha Ankara Komutanlığı oldu. Saat 24'te yedi jip ve yedi ekip emre hazırdı. Biraz sonra Ankara Vilâyeti binasında iki şahıs daha masalarının basına getiril-

Yıldız - Kaplan - Çelebi . Gürsoytrak
İhtial yürüyor

mişti. Bunlardan biri Vali Konağındaki yatağından kaldırılan güler yüzlü Ankara Valisi İhsan Ongun, diğeri de Sincanköydeki evinden celbedilen Ankara Emniyet Müdür Muavini Ali Ulvi Suluki idi.

Biraz sonra Ankara Komutanlığından başka gruplar harekete geçerek başkentin mühim noktalarını kordon altına aldılar. Gruplar makineli tabancalarla mücehhez inzibat erleri ve tabancalı polis memurlarından müteşekkildi. Radyoevi ile Büyük Postahane ilk tutulan yerler oldu. Bir başka ekip, mutad veçhile, Ankaranın en meşhur evini, Ayten Sokak No. 20'yi emniyet altına aldı. Bu sırada ev sakinleri, başta İsmet İnönü, her şeyden habersiz, vicdanı husur dolu insanların rahatlığıyla uyuyorlardı. Sivil emniyet mensupları da şehrin muhtelif taraflarına dağılmışlar, vazife almışlardı. Ali Ulvi Sulukiye, Ankara Emniyet Müdürü Kurmay Albay Şükrü İlkinin bu makamdan uzaklaştırıldığı bildirilmiş, kendisine işlere el koyması emredilmişti. Valinin yaptığı bu tebligat, daha sonra yüksek makamlarca da teyit olundu ve Ankara Emniyet teşkilâtı harekete geçirildi. Zaten, hareket askeri bir hareket olmadığından en ziyade polis kuvveti kullanılıyordu.

Çankayada 14 sarı zarf hazırlanmış, bunlar Ankara Komutanlığına gönderilmişti. Hazırlanan bir de band vardı. Cemal Gürsel, tebliğini bizzat okumuş ve mesaj onun sesinden tele alınmıştı. Radyolar, hâdiseyi Devlet Başkanı ve Silahlı Kuvvetler Komutanının sesinden vereceklerdi. Bunun, her hangi bir şüphe yahut endişenin uyanmaması için gerekli olduğu kanaatine varılmıştı.

Hazırlıkların bittiği ve saatlerin 7'yi gösterdiği bir sırada içlerinde bir subay, bir assubay ve sivil polislerin bulunduğu jipler Ankara Komutanlığından hareketle şehrin muhtelif yerlerine dağıldılar. Her bir jipin içinde iki sarı zarf vardı. Üzerlerinde "ivedi" yazılı küçük sarı zarflar büyük hadiselerin başlangıcım teşkil ediyordu. Jiplerin hareketlerinden bir kaç dakika sonra Ankaranın muhtelif semtlerinde muhtelif kapıların zilleri belirli fasılalarla çalındı. Açılan kapıların arkasında, henüz uyku sersemliği geçmemiş ekserisi pijamalı adamlar ellerine tutuşturulan küçük sarı zarfları tecessüs ve heyecanla açtılar. Zarfların içinde. Devlet Başkanı ve Silahlı Kuvvetler Başkomutanı Cemal Gürselin imzasını taşıyan dokuz satırlık bir metin vardı.

Sami Küçük - Osman Köksal

Komitenin beyni

"Affedildiniz!**

Kapısı çalınan ilk ev, Gazi Osman Paşa mahallesinin -eski 14 Mayıs- Kader sokağındaki bir binanın dairesi oldu. Saat 7'yi henüz geçiyordu. Memurun kapıyı ikinci çalı* şında kapı açıldı. Çıkan, Albay Alpaslan Türkeşti. Türkeş, belli ki yeni uyanmıştı. Üzerinde pijamaları bulunuyordu. Gür kaşlarını yukarı kaldırarak, ne istediklerini sordu. Sivil emniyet memuru zarfı saygıyla Albay Türkeşe uzattı. Albay bu defa gür kaşlarını aşağı indirdi ve ucun müddet öyle kaldı. Zarfı biraz aceleyle açtı. İçindeki mesajı alnı kırışarak, heyecanla okudu. Bir an duraladı. Sonra hiç ses çıkarmadan kapıyı kapattı ve içeri girdi. Kapıyı kapatırken, sivil emniyet memurlarına gözlerini açarak söyle bir bakmış, başka bir hareket yapmamıştı.

Bu sırada yedi jipin hedefi olan ondört evin onbirinde ertesi gün ağızdan ağıza dolaşacak ve biraz da mübalâğa edilerek yayılacak hâdiseler cereyan ediyordu.

Hâdiselerin en enteresanı genç ihtilâlci Muzaffer Özdağın evinde cereyan etti. Özdağ, her ne hikmetse, sabahın erken saatlerinde resmi üniformaylaydı. Gelenleri karşıladı. Alnına düşmüş kâhkülünü düzelterek, hayretle kapıdaki makineli tabancalara baktı. Gerçi, genç ve ateşli ihtilalci tabancaya alışıktı. Bu gibi hadiselere şerbetli olması da lazım geliyordu. Ama ne de olsa gençliğin ve tecrübesizliğin verdiği heyecanla Özdağ birkaç saniye put gibi durdu. Sonra, R harflerini G gibi telaffuz ederek:

"— Ne istiyorsunuz ?" dedi.

Özdağın muhatabı, zarfı biraz da çekinerek uzatan sivil polis olmadı. Cevap, genç yüzbaşının bir astından geldi. Bu, bir üsteğmendi.

"— Yüzbaşım, Devlet Başkanı tarafından Komite üyeliğinden affedildiniz. Lütfen ikinci bir emre kadar evinizden dışarı çıkmayınız."

Bu sırada sivil polis memuru üzerinde "İvedi" yazılı meşhur 14 zarftan birini Özdağa uzatıyordu.

Özdağ, zarfı aldı. Alnına düşen kâhkülünü tekrar endişeyle düzeltti. Sonra zarfı yırttı. Altın da Devlet Başkanı ve Silâhlı Kuvvetler Başkomutanı Cemal Gürselin imzası bulunan mesajı bir çırpıda okudu. Mesajın metni, üsteğmenin söylediklerinden farklı değildi. Başkan Gürsel, Muzaffer Özdağı Komite üyeliğinden affettiğini bildiriyor, ikinci bir emre kadar evinden çıkmamasını rica ediyor, aksi halde mer'i kanunların icabının yapılacağını ifade ediyordu. Genç Kurmay asabi bir şekilde güldü, Belli ki, sarıl zarfın muhtevası üzerinde soğuk bir duş tesiri yapmıştı. Kafasını iki tarafa hafifçe sallıyarak geriye dönmek istedi. Fakat sivil polis memuru müdahalede bulununca, durdu. Polis elini uzattı ve;

"— Yüzbaşım, silahınızı rica cdeceğim" dedi.

Bu cümle Özdağın yüzündeki zahirî tebessümün silinmesine ve onun yerini asabi bir ifadenin almasına sebep oldu. Özdağ R leri gene Ğ gibi yuvarlıyarak:

"— Rica ederim, çekin elinizi! Ben silâhımı ancak subay arkadaşıma veririm" dedi ve sivil memurun cevabım beklemeden içerki odaya geçti.

Böylece sivil polis, müdahalesini sözden ileri götürememişti. Özdağ geri döndüğünde, 7.65 çapında Kırıkkale yapısı tabancası elindeydi. Tabancayı üsteğmene uzattı. Üsteğmen, Millî Birlik Komitesinin vazifesinden affedilen bu delikanlı üyesinin silâhını aldıktan sonra yanında bekleyen sivil memuru işaret ederek:

"— Bu arkadaş burada bekliyecek. Nöbet değiştirdiği zaman yeni arkadaşını size tanıtacak" dedi.

Özdağ kafasını belli belirsiz sallıyarak iki adım geriledi ve kapıyı kapattı.

Özdağ" 13 Kasım sabahı, 5 ay 17 günlük Komite üyeliğine veda ediyordu. Üzgündü. Gençliği ve heyecanı delikanlı ihtilâlciye biraz pahalıya malolmuş ve belki de samimi olduğu hislerinin gemi azıya alması bu tabiî neticeye sebebiyet vermişti, Özdağ içeriye girip radyosunu açtı.

Başka tebliğler

Aynı saatlerde bir başka evde, Saraçoğlu mahallesinin son sokağında bulunan altı numaralı apartmanın 3. dairesinde de böyle bir hâdise cereyan ediyordu. Oyun aynıydı. Ancak aktörler ve mizansende değişiklik vardı. Ev, Yarbay Şefik Soyuyüceye aitti. Soyuyüce, gelenleri gülümsiyerek karşıladı ve:

"— İfrat ile tefriti ayırmak lâzım. Bunu biliyorduk" dedi.

Gelenler, yarbayın kimden bahsettiğini anlamadılar. M. B. K. nin sabık üyesi sarı zarfı acele etmeden açtı. Ağır ağır ve dikkatle okudu. Bir şey söylemeden içeri girdi. Soyuyücenin kapısına da bir sivil polis memuru bırakıldı.

Jipli ekiplerin faaliyetleri süratle inkişaf ediyordu. Sarı zarflar büyük bir ihtimamla sahiplerine tevdi ediliyor ve evlerin önüne birer sivil emniyet memuru bırakılarak jipler kapılardan ayrılıyordu.

Ancak, ondört ekipten üçü Ankara Komutanlığına boş döndü. Zira aradıklarını evlerinde bulmaları mümkün olmamıştı. Bunlar, o sırada İstanbulda bulunan Orhan Erkanlı, Adanaya giden Orhan Kabibay, Samsunda olan Mustafa Kaplandı. Durum derhal Emniyet Genel Müdürlüğüne bildirildi. Genel Müdürlük, meselenin ciddiyetini dikkate alarak adı geçen vilâyetlere telsizle gerekli emri verdi. İçişleri bakanlığının en üst katındaki telsiz odasında beyaz saçlı, ellibeş-altmış yaşlarında bir adam bu vazifeyi dikkatle ifa etti. Ancak beyaz saçlı adamın vilâyetlere bildirdiği bir husus daha vardı ki, biraz kafalarını işletenler, iki tebliğ arasında bir "sebep-netice münasebeti" kurmakta gecikmediler. İkinci mesajda valilerle kaymakamların, bölgelerinde mevcut Türk Kültür Derneklerinin idarelerine el koymaları, bu arada bu Derneklere sızmış olabilecek belirli şahıslara da dikkat edilmesi gerektiği bildiriliyordu. Mesaj hakikaten enteresandı..

Pazar sabahı başlıyan ve süratle inkişaf eden zaruri operasyon hiç bir ihtilât yapmasızın, başarıyla devam etti. Tabii bu arada, bilhassa basın mensuplarını ziyadesiyle alâkalandıran hâdiseler de cereyan etti. Hâdiselerden biri, Millî Birlik Komitesinin garip tavırlı, fikirlerini açık açık anlatan ve bu garip fikirleri kabul etmeyenlerle tartışan Dündar Taşere aitti.

Komitenin, bu kurucu Meclis aleyhtarı ateşli üyesi Taşer, hiç bir şeyden habersiz, evinde istirahat ediyordu. Sabahın erken saatlerinde çalan zille yerinden fırladı ve kapıyı açtı. Karşısında üç kişi vardı. Bu Üç kişiye hayret dolu gözlerle baktı. Sonra, şaşırmış insanların ruh'haleti içinde, âdeta kekeliyerek:

"— Ne o,, Komite toplantısı mı var?" dedi.

Cevap, kendisine uzatılan sarı zarfın içinde mevcuttu. Taşer de diğer arkadaşları gibi zarfın muhtevasını dikkatle okudu. Esmer yüzü birden tekallüs etti. Anlaşılan, bunu beklemiyordu. 27 Mayısın bu cüretti öncüsü de sâdece ve sâdece bir takım garip fikirlerin müdafii rolünü oynamanın kurbanı oluyordu.

Ama Binbaşı Taşer, affedilen hemen bütün arkadaşlan gibi 27 Mayıstan bu yana çok değişmişti. Artık basın hakkında son derece parlak fikirleri vardı. Basının iyi işlemediğini, sâdece kâr gayesi güttü-

O'kan - Karavelioğlu - Karaman - Acuner

Başarılı kuartet

Hizmet ettiler, bitti!

Türkeş

Türk Silâhlı Kuvvetleri, İhtilâlden sonra kendisi adına devlet idaresine niyabeten el koyan Millî Birlik Komitesi üyelerinden ondört tanesini, değiştirmiş bulunuyor. İhtimal ki son hadisenin en doğru teşhisi bundan ibarettir. İhtilâli 38 kişinin yapmadığı açık bir hakikattir. Hatta Silahlı Kuvvetlerin, ihtilali yapan milletin yumruğu olarak son darbeyi indirdiği malûmdur. Bu "Vurucu Kuvvet", normal rejimin avdetine, kadar mesuliyetin kendi omuzlarına düştüğünü görerek arasından 38 kişiyi serbest seçimleri tertiplemekle vazifelendirmiş ve onları, o tarihe kadar kudret mevkiine getirmiştir. Bunların arasından ondört kişinin bir takım sapık düşüncelere kaydığını ve muvakkati daimi hale getirmeye çalıştığını görünce de onları affedivermiştir. Zira İhtilâl, Silâhlı Kuvvetlerin müşterek eseridir ve hareketin akabinde kışlasına dönen, hattâ emekliye, ayrılışını yüreğine taş basarak sükûnetle karşılayan öyle ordu men supları vardır ki hizmetleri bugün Komiteden ayrılan bazı Üyelerin hizmetlerinden çok daha fazla olmuş, bina onların omuzlarında yükselmiştir.

Köseoğlu

Esin

İnsanlar geçicidir. Devamlı olan fikirler ve vazifeler, İdealler ve so rum lu luk lar dır "Nöbet değiştir me" bir askeri tâbirdir ve herkesten çok Silâhlı Kuv vetlerin malıdır Kendisinden beklenileni yapamayacak hale gelenler veya verilen vekâleti kötüye kullanmaya yeltenenler için âkibet emanetin hakiki sahibi tarafından hizaya çağırılmaktır. Demokratik nizamın Bayar - Menderes çetesinden kurtarılarak tekrar kurulmasıyla vazifelendirilmiş bir takım kimseler bunu "kaytarmaya" yeltendiler mi, şahıslarını dokunulmaz sandılar mı ve her şeyi sâdece kendilerinin yaptığı zehabına kapıldılar mı hakikatin ne olduğunu onlara anlatmak elbette ki zaruri hâl alır. Milletlerin hayatında hiç bir hizmet ebedi nimete hak kazanmaz. Milletlerin şükranı ancak mânevidir.

Özdağ

Akkoyunlu

Taşer

Soyuyüce

Kudret mevkileri ise lâyık olanlar arasında eldenele devredilir. .

Bütün bunlara rağmen ikbal hırsının güzel fikirleri nasıl bir sünger gibi sildiği samimî görünen insanları nasıl suiniyet girdabına sürüklediği bur vakıadır. Kabul edilmesi lâzımdır ki ikbal geçici, sanuniyrt ebedîdir. Bunun içindir ki en halisane duygularla "kelle koltukta" zafer kazananların, başarıya ulaşanların adımlarını dikkatli atmaları, kafalarım müspet yollara çalıştırmaları lâzımdır. Acayip fikirler, akıl almaz tasavvurlar sâdece ve sâdece sahiplerinin hüsranına sebep olacaktır.

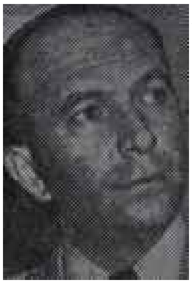
Er

Kabibay

Baykal

Erkanlı

Milli Birlik Komitesindeki tasfiye, müşterek eserin korunması için yapılmışlar, Vazife bitip kışlalara dönüldüğünde, yapılan işlerin vicdanî huzurunu duyabilmek için bu elzemdi. Korunan eser, bir milletin kader inşaatına konulan harcın sağlamlığını temin edecek inkılâptır.

Öndörtlere elbette ki müteşekkiriz. Ama, daha pek çok kimselere olduğumuz nisbette. Hizmet ettiler ve bitti. Sağolsunlar. Kendilerine karşı, yoldan saptıkları için hiç bir Kırgınlığımız yoktur. Eğer onlar kalplerinde kırgınlığa yer verirlerse hataların en büyüğünü işlemiş olurlar.

Karan

Kaplan

Solmazer

günü iddia ediyordu. Taşer, siyasî faaliyet hakkında da bazı düşüncelere sahipti. Mamafih genç Binbaşıyı mazur görmek gerekirdi. İhtilâlden hemen sonra içine düştüğü salonlarda etrafını saranlar onu bu istikametlere itmişlerdi. Tıpkı Özdağı, tıpkı Esini, tıpkı Saykalı, hatta Erkanlıyı ittikleri gibi...

Tebligatı alanların en talihsizi Komitenin genç ve yakışıklı Deniz Yarbayı Münir Köseoğlu oldu. Köseoğlu eski alışkanlıklarını ihtilalin hemen ertesi günler bırakmış, fakat aradan çok geçmeden kendisini yeniden bunlara vermişti. Alışkanlıklârının başında eğlenceyi biraz fazla sevmek geliyordu. Genç Millî Birlikçiyi, hayli zaman var ki eğlence yerlerinde görmemek kabil olmuyordu: Yanında bir takım kadınlar orada burada dolaşıyor, Türkiyeyi idare eden bir Komitenin üyesi olduğunu sık sık unutuyordu. Başka hiç bir kusuru yoktu ve Türkeşçi filan da değildi. Ciddî işlerle uğraşmayı sevmediğinden o taraklarda bezi yoktu. Zaten Millî Birlik Komitesinde, yolunu şaşırmış da oraya düşmüş gibi bir hali vardı.

Münir Köseoğlu o gece de Atatürk Bulvarında Kocabeyoğlu Pasajının üzerindeki -eskiden Emin Kalafatın eviydi- dairesine sabaha karşı dörtte geldi. Soyundu dökündü ve gecenin yorgunluğuna çıkarmak üzere, hem yatak hem de çalışma odası olarak kullandığı kısma geçti. Köseoğlu bu daireye yeni yerleştiğinden, odası henüz tertiplenmemişti. Sağ tarafta bulunan kütüphanesi yeni yeni düzene giriyordu. Onun karşısındaki ceviz çalışma masasının üzerine bazı kanun teklifleri, bâzı evraklar karmakarışık atılmıştı.

Genç deniz yarbayı, hesapça sabah 9 da kalkacaktı. Hemen uyumağa niyetlendi. Ama bu isteğini yerine getiremedi. Zira çok geçmemiş, kapıda duran bir jip, Köseoğluna da bilinen zarfı getirmişti. Genç denizci, mesaja bir mâna veremedi. Üzerinde pek fazla da düşünmedi, İtyi bir askerdi. Üstten gelen emri dinlemesini bilirdi. '

En ateşliler

Onbir tebligat kısa zamanda bitirildi ve tekmil haberi verildi. Milli Birlik Komitesinin eski üyeleri, ikisi hariç, evden çıkmama emrine riayet ettiler. Sarı zarfı alır almaz hemen hepsi telefonlarının başına koşmuşlar, fakat bunun kesik olduğunu görmüşlerdi. Memurlar, affedilen üyelerle aynı apartmanda oturanlara da üyelerin kendi telefonlarından istifade ettirilmemeleri lüzumunu hatırlatmaktan geri kalmadılar. Dışarı çıkanlardan biri Müzaffer Özdağ, diğeri Dündar Taşer oldu.

En sevdiği slogan "Var olma, yahut yok olma" sözü bulunan ateşli Özdağ radyoda Gürselin tebliğini dinledikten sonra Namık Kemal Mahallesinin 2. Caddesindeki 6 numaralı evin 3 numaralı dairesinden, kapıyı bekleyen memuru atlatarak çıkmaya muvaffak oldu; Gayesi Devlet Başkanını görmek ve bizzat Gürselden bilgi almak, yahut kendi vaziyetini izah etmekti. Çankayaya koşan eski Komite üyesi aradığını orada bulamadı. Bunun üzerine bir otomobile atladı ve Meclise geldi. Saat öğleye yaklaşıyordu. Bu sırada, sivil elbisesinin üzerine bir pardesü geçirmiş bulunan Dündar Taşer de Namık Kemal mahallesindeki D tipi evinden ayrılmış ve Meclise gel-, misti. Muzaffer Özdağ, emekliye ayrılmış bulunduğu halde üniformasını çıkartmamıştı.

Meclis önünde değişen tek şey, Nizamiyedeki nöbetçilerdi. Eski Komite üyeleri nöbetçilerin selâmına mukabele ederek ilerlediler. Fakat, dönerkapının önünde bir kurmay binbaşı yollarını kesti, Meclisin herkese kapalı olduğunu ve ikinci bir emre kadar içeriye kimsenin girmesine müsaade edemiyeceğini bildirdi. Taşer ve Özdağ üzgün bir halde tekrar otomobillere bindiler ve evlerinin yolunu tuttular. Dikkati çeken husus, feragatli ihtilâlcilerin bir mukabil harekete tevessül etmeyi akıllarından dahi geçirmedikleriydi. Zaten ihtilal, evlâtlarını yemiyor, sâdece onlardan fazla haşarıları emzikten kesiyordu. Nitekim o günün akşamı Cemal Gürsel Çankayanın büyük salonunda sözlerine "Komitedeki arkadaşlarım hepsi vatansever, hepsi feragat sahibi, hepsi fevkalâde çalışkan ve hepsi daha iyi olunmasını arzu eden zevattan mürekkeptir" diye başladı. Daha sonra da, bir sual üzerine, eğer isterlerse bunlara başka vazifelerin verileceğini söyledi. "Bunlar şerefli insanlardır" dedi.

Cemal Atadanoğlu
Açıksözlü bir asker

Şerefli insan oldukları muhakkaktı. Ama bir takım garip fikirlere saplandıkları ve tehlikeli temayüllere daldıkları Silâhlı Kuvvetler Başkomutanı Cemal Gürselin, birliklerine yaptığı tamimle ortaya çıktı. Türkeş ve arkadaşları "Geldik, gitmeyiz" formülünü benimsemişler, Türk cemiyeti içinde buna güçlerinin yetebileceği gibi safın safı bir hayale kapılarak gitmemenin yollarını da araştırmaya ve tertiplerini hazırlamaya başlamışlardı. Kendilerine "Dur" demenin zamanının iyi seçilmiş bulunduğu Gürselin birliklere tebliğiyle daha açık şekilde anlaşıldı.

Daha geniş açıklama

Devlet Başkanı, hâdiseleri iki partide açıkladı. Birincisi, Çankayada yapılan basın toplantısıydı. Bunda her şey, adıyla anılmaksızın anlatılıyordu. Gürsel tafsilatı, Muhli Kuvvetlere hitaben yayınladığı bildiride ortaya serdi. Affedilenlerden bir kısmı talebe teşekküllerini ele geçirme, hattâ ordunun bâzı yüksek rütbeli komutan veya genç subayların iğfal etme yoluna sapmışlar, onlarla temas kurmuşlar, bir takım telkinlerde bulunmaya başlamışlardı. Bu telkinlerin mahiyeti, Meclis matbaasında ele geçen bir tasarıdan anlaşıldı.

Tasarının altında dört imza bulunuyordu. Bu dört imza belki yakıştırmaydı, belki bir gerçeğin ifadesiydi. Tasarı, bir kanun teklifiydi, İmzalar Alpaslan Türkeşe, Orhan Erkanlıya, Numan Esine ve Muzaffer Özdağa aitti. Kanunun gerekçesi, doğrusu istenirse, "Ülkü ve Kültür Birliği" kanun teklifinin gerekçesi kadar şatafatlı şekilde kaleme alınmıştı. Duyanların, görenlerin ağızlarının suyu akıyordu. Gerekçede ifade edilen arzular, bu memleketi sevenlerin hepsinin gönlünde yatan şeylerdi. Gel gelelim bunların gerçekletmesi için dörtlerin ileri sürdükleri hâl çâresi aklı başında herkesin tüy-

lerini ürpertecek mahiyetteydi. Teklif Millî Birlik Komitesi idaresinin daha dört yıl iş başında kalmasını istiyordu. Gerekçede bunun lüzumu belirtiliyordu. Hem de nasıl? Memlekette demokratik müesseseler kurulmamıştı. On yıldır birçok müessesenin altından girilip üstünden çıkılmıştı. Bunların düzenlenmesi gerekiyordu. Bunu hiç bir siyasî parti yapamazdı. Oy korkusu, seçimi kazanma kaygusu siyasî partileri bu işleri yapmaktan engelleyecekti. Memlekette düzeltilecek, yola konulacak pek çok iş vardı. Komite, başladığı işi yarım bırakmamalı, İnkılâp hareketi tam manasıyla yerleştirildikten sonra iktidar terkedilmeliydi. Ancak o da, dört yılın sonunda verilecek karara bağlı kalmalıydı, gayet işler gene tam manasıyla düzeltilemezse, kalmak gene en iyi çâre olacaktı.

İnsan bu gerekçeyi okurken hani biraz dalıverse, İstanbul gazetelerinden birinin sol köşesinde her gün arzı endam eden bir hanım yazarın makalesini okuyorum zannederdi. Fikir aynı fikir, düşünce aynı düşünceydi. Zaten, talihsiz 14'lerin kanına bu gibi kimseler girmişlerdi. İhtilâlin hemen akabinde, başkentte Madam Recamier rolüne hevesli kimseler salatalarını açarak ihtilâlcilerden bir kısman ağlarına düşürmüşler, onlara Parislerden koşup gelen tatlısu aydınları, dört partinin ipini çekmiş fersude ve başarısız politikacılar katılmışlardı. Normal bir demokratik rejim içinde zerrece kıymet ifade etmeyeceklerini bilen, üstelik cemiyetin bütün müesseselerine düşman bu salon nihilistleri sapık fikirlerini iyi niyet dolu genç ihtilâlcilere aşılamışlar, onları "ne oldum delisi" yapmışlardı. Onların desteğiyle kurdukları yayın organlarında veya onların tesiriyle tutuldukları gazetelerinde bu felsefenin şampiyonluğunu açıktan işlemekten de geri kalmamışlardı.

Kanun teklifi basılmak üzere Meclis Matbaasına verilmişti. Teklifin dizgisi bitmiş, provaları alınmış, tashihi yapılmış, iş sâdece bağlanıp basılmasına kalmıştı.

Türkeş ve arkadaşları bu teklifin kabul edileceği fikrindeydiler. Bir kere, 11 oy garantiydi. İş, 5 oya kalıyordu. Bu beş oy da temin edildi mi, mesele halledildi demekti. Sonrası kolaydı. Arkadan "Ülkü ve Kültür Birliği" kanun teklifi gelecekti. Bunun üzerinde başlıyacak muharebeden muzaffer çıkmak işten bile değildi. Gerçi hâdiseden bir gün evvel Sezai O'Kan, teklifteki imzasını geri aldığını bir mektupla bildirmişti. İmza sahiplerinden Sami Küçükün de bir şerhi vardı ve tasarının, M.B.K. nde görüşülmesinden önce "bütün bakanlıklar"ı dolaşmasını istiyordu. Bu tasarının çıkmasına taraftar olmamak gerekti. Ama kaybedilen oylar yerine konulabilirdi. Ülkü Birliğinden sonra ele alınacak bir teklif daha hazırlanıyordu. Bu, bütün talebe dernek ve cemiyetlerini, bütün talebe teşekküllerini bir elden idare, etmeyi matuf kanun teklifiydi. Böylece bir paramiliter rejim başlıyacak ve Komite, memlekette eksik kalan, yarım kalan işleri tek elden ve büyük bir vukufla tamamlıyacaktı!

Ancak teklif sahipleri böyle bir davranışa karşı gelecek kuvvetlerin mevcudiyetini de biliyorlardı. Bunun için plânları basitti. Silâhlı Kuvvetler 27 Mayısı demokrasiye inanmış gençlere ve siyasî partilere dayanarak başarmışlardı. Aynı Silahlı Kuvvetler otoriter rejimi, bunlara karşı totaliter idareye hasret sapık gençler ve başları koparılmış düşük kuyruklarıyla işbirliği yaparak pek âla gerçekleştirebilirlerdi. 14'lerden bâzılarının bir takım gençlik teşekkülleriyle, ordu mensuplarıyla, Havadis gazetesi gibi yayın organları ve onların temsil ettikleri zümrelerle temasları bu gayeyi istihdaf ediyordu.

Bunlar bu haftanın ortalarında meydana çıktığında hemen hiç kimse şaşmaktan kendini alamadı. Aklı başında bir insanın böyle hayallere kapılması, anlaşılacak bir husus değildi. Bunlar Türk cemiyetini. Silâhlı Kuvvetleri, Gençliği ne sanıyorlardı? Kaldı ki 14'lerin içinde Türkeş veya Erkanlı gibi hakikaten vasıf sahibi kimseler vardı. Anlaşılan, beyin makineleri ters işlemiş, ihtirasları kendilerini ele geçirmişti. Böylece, bu kıymetlere yazık olmuştu, Gürselin yeni açıklamaları bütün memlekette zaten affın lehinde bulunan kütleleri ikinci inkılâba daha çok bağladı, çok fayda verdi.

Gözler açılmıştı.

Sakin bir hava

Aslında her şey daha ilk gün, Komiteden affedilenlerle Komitede kalanların isimleri açıklandığında belâ olmuştu ya... Nitekim o gün saat 17'den itibaren Çankayaya uzanan asfalt yol, birbirini takip eden otomobil kafilelerinin güzergâhı oldu. Otomobillerde bir takım meraklı kimseler bulunmaktaydı. Bunlar, Çankaya Köşkünün Nizamiye kapısında müsellâh erler tarafından karşılanıyor ve hüviyet ibrazından sonra yola devam ediyorlardı. Çankaya Köşkü, müstesna günlerinden birini daha yaşıyordu. Bâzı gazeteciler bu müstesna günü, 27 Mayıs ihtilâli sonrası Köşkte verilen bir kokteylle mukayese ettiler. Heyecan, aynı heyecandı. Farklı olan taraf, birincisinde, kazanılan bir hürriyet mücadelesinin kutlanışı, diğerinde ise, kazanılan hürriyetin muhafazası yolunda yapılan ciddî bir tasfiyenin, Türk milletinin kaderini elinde tutan en yetkili şahıs tarafından bizzat izah edilişiydi.

Gazeteciler Köşkün kapısında, 27 Mayıstan beri âdet olduğu üzere, çakı gibi fakat son derece nâzik subaylar tarafından karşılandılar. Başkan Gürselin bu defaki basın toplantısı fevkalâde ilgi görüyordu. Muhabirler ve muharrirler kadınlı erkekli gruplar halinde, alışık adımlarla kırmızı halıların süslediği koridoru geçtiler. Biraz ilerde büyük toplantı salonu bulunuyordu. Basın mensupları hetnen salona alınmadılar. Zira bildirilen saat, 18 idi ve toplantı, aske-

Kuytak - Ersü - Özgüneş

Gençler triosu

ri prensiplere uygun şekilde, ne bir dakika geç, ne de bir dakika erken bağlıyacaktı. Aradaki boş zaman, basın mensupları tarafından değerlendirildi. Yeni Komitenin üyeleri gazetecileri karşıladılar ve hep birlikte koyu bir sohbete koyuldular. Tabii konu, Komitede yapılan tasfiyeyle alâkalıydı. Anlaşılan şuydu ki, basın mensupları bu tasfiyeden ziyadesiyle memnun olmuşlardı. Nitekim, heyecanlı Leylâ Çambel bu hisleri dile getiriyor ve üyeleri teker teker tebrik ediyordu. Sohbetin en koyu olduğu yer Ankaranın popüler Kumandanı Cemal Madanoğluyla Kurmay Yarbay Ahmet Yıldızın bulundukları gruplardı. Madanoğlu nevi şahsına münhasır şakacı edasıyla gazetecilere takılıyor, espriler yapıyordu. Fakat kumandanın ağzından lâf almak mümkün değildi. Popüler general mevzu tasfiyeye intikal edince gözleriyle salonu işaret ediyor ve:

"— Hepsini orada anlıyacaksınız. Baha öyle şeyler sormayın" diyordu.

Ahmet Yıldızın bulunduğu grup daha ziyade tasfiye ile alâkalı tartışmalar yapıyordu. Bir gazeteci Yıldıza:

"— Son hâdiselerle alâkalı fikriniz nedir?" kabilinden bir sual sordu. Yıldızın cevabı pek isabetliydi:

"— İhtilâl durmaz, ihtilâl sendelemez, ihtilâl yürür. İşte sualinizin cevabı."

Anlaşılan Komite üyeleri Başkan Gürselin mesajına tam itaat gösteriyorlar ve açıklamaları yalnız onun yapmasını arzu ediyorlardı. Saat 18'e geldiğinde Ahmet Yıldız gazetecileri basın toplantısının yapılacağı büyük salona davet etti.

İşte gazeteciler, Cemal Gürselden orada, kararın nasıl ve ne zaman "Verildiğini sordular. Devlet Başkam gülerek şöyle dedi:

"— Kararlar, kafada yoğrulur ve olgunlaştırılır. Sonra memleketin menfaatina olduğu inancına varılınca, katiyet kesbeder. Memleketin idaresini elinde tutan adam, bir hastanın nabzını elinde tutan doktora benzer. Tabii ki nabzın seyrine göre, düşünmeyi ve kararlar almayı, bunları kafasında olgunlaştırarak icra haline sokmayı mesul devlet adamları vazife addedeceklerdir."

Gürsel tasfiyeden sonra Çankayada yürüyor

Emin adımlar attı

İstanbuldaki ilk işaret

Halbuki şümullü temizlik hareketinin ilk işareti, geçen haftanın sonunda, İstanbulda verilmişti ama, anlıyan çıkmamıştı. Hâdise fazlasıyla dikkate şayan görülmüş, gazetelerde Önemi ile mütenasip şekilde belirtilmiş, fakat tek bir kul, M.B.K. nin 14 fanatik üyesine işten el çektirilmesinin bir sürpriz olarak değerini gölgeliyebilecek bir düşünceyi, aklının köşesinden dahi geçirememişti.

İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği, cumartesi günü saat 14.30 da bir çay tertiplemişti. Marmara Öğrenci Lokalindeki çay, İstanbul Üniversitesinin 507. tedris yılma başlaması münâsebetiyle veriliyordu. İ.Ü. T.B. nin 11 kişilik geçici İdare Heyeti, 9 Kasımda özel surette Ankaraya gönderdiği bir temsilcisi vasıtasıyla Millî Birlik Komitesinin 37 Üyesini de davet etmişti İstanbul Üniversitesinin bütün kalburüstü öğretim üyeleri ve İstanbul şehrinin büyüklerine de davetiyeler gönderilmişti.

Cumartesi sabahı, M.B.K. âzası ve Ulaştırma Bakam çift yıldızlı General Sıtkı Ulay, Özel Kalem Müdürüne kadim İstanbul Üniversitesinin rektörlüğünü arattırmış, çaya katılmak İstediğini naklettirmişti. Rektörlükten Ulayın arzusunu Soğanağadaki İ.Ü.T.B. Genel Merkezinin 271841 numaralı telefonuna bildirmesi, Özel Kalem Müdürüne salık verilmişti, Özel Kalem Müdürü, 271841 numaralı telefonda geçici İdare Heyetinden Oktay Köktunayı bulmuştu, Özel Kalem Müdürü Köktuna ya, Ulayın ağzından, "Bir toplantınız olduğunu öğrendim. Aranıza alırsanız geleyim. Hayatım hep gençlik arasında geçti. -Ulay 27 Mayısa kadar Ankara Kara Harb Okulu Kumandanıydı-, Gençlerden pek hoşlanırım" demişti. Köktuna da zevk, şeref ve memnuniyet duyacaklarını söylemişti. Anlaşılan, dâvetiyesi Ulaştırma Bakanının eline geçmemişti. Ulay, öğrenciler için aranmakla bulunmaz bir nimetti. Zira çaydan maksat, meselelerini alâkalılara ulaştırabilmekten ibaretti.

Ulay, imarzede Beyazıt Meydanındaki -şimdi Hürriyet Meydanı- Lokale geldiği zaman, kapıda I.Ü.T., B. geçici Başkanı Erzurumlu Ayhan Toraman ve İdare Heyeti 'arkadaşları tarafından karşılandı. Tam karşıdaki İstanbul Üniversitesinin heybetli antresinin kale burçlarını andı» ran iki ucundaki devkâri saatler 15'i gösteriyordu. Ulay, M.B.K. üyelerinden Suphi Gürsoytrak, Sami Küçük,

Mucip Ataklı ile birlikte İstanbulun askeri Vali ve Belediye Başkanı Tümgeneral Refik Tulganın 00.001 plâka sayılı siyah makam Buick'indeydi. Yanlarında Tulga da görülüyordu. M3.K. eski üyesi Rifat Baykal, eski Emniyet Müdürü Kurmay Yarbay Muammer Şahinin 00.004 plaka sayılı siyah Chevrolet'sindeydi ve Şahin de beraberindeydl.

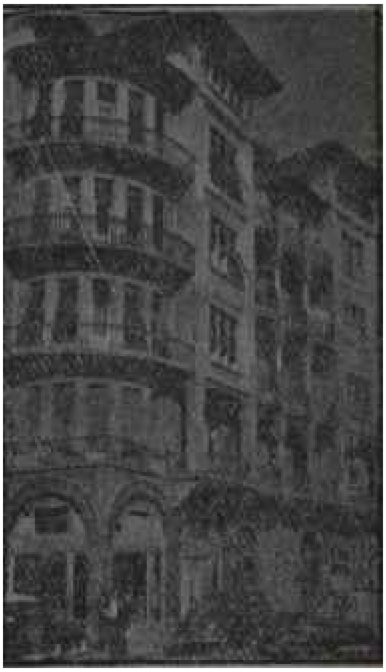
Rıfat Baykalın tecessüsü

Misafirler yılankavi merdivenlerden inerek bodrum katındaki loş ve duvarları kirli lokale indikleri zaman alkışlandılar. Muteber davetliler, Lokalin yegâne gün ışığı alan köşesine yakın bir mahalle yerleştirilmiş at nalı şeklindeki masaya alındılar, öğrenciler de etrafa muntazam veya münferiden serpiştirilmiş masaları işgal ettiler. Rektör Ord. Prof. Dr. Sıddık Sami Onar, Dekanlar ve diğer öğretim üyeleri daha önce gelmişlerdi. Son gelen misafirlerden yegâne sivil kıyafetliler, Ulaştırma Bakanı ile Tulga, Onarın iki yanına oturdular. Gürsoytrak ile Ataklıya Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Naci Şensoyun iki yanı, birbirlerinden hiç ayrılmıyan Baykal ile Şahine İktisat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mehmet Uluçun iki yanı, Küçüke de gene İktisat Fakültesinden Prof. Dr. Haydar Tunçkanatın sağı düştü. At nalı seklindeki masada ayrıca, İktisat Fakültesinin 7-8. sömestr talebelerinden Toraman ile İdare Heyeti arkadaşları da bulunmaktaydı.

Limonatalar içilir ve pastalar yenilirken, Üniversiteleri alâkadar eden konularda kesif bir hasbıhal başladı. M.B.K. üyelerinde hiçbir anormalliğe rastlanmıyordu. Yedi, sekiz saat sonra patlak vereceklerden habersiz gibiydiler. Sâdece Baykal, mütecessisti, durgundu ve yan gözle M. B.K. azaları arkadaşlarını tetkik ediyordu. Çekingen haliyle Uluçu umursamıyor, daha ziyade Şahin İle konuşuyordu. Talebelerden müteşekkil beş parçalı derme-çatma caz, ahenksiz dans musikisi çalıyor, pistte gençlerden dansedenlere rastlanıyordu. Derme-çatma caz, mahalle düğünlerindeki gibi, açılışı "La Cumparsita" ile yapmıştı.

Yarım saat kadar sonra, organizatörlerin daveti üzerine muteber davetliler,' beyaz ve kırmızı karanfillerin süslediği kar gibi beyaz örtülü at nalı şeklindeki masayı terkederek öğrencilerin arasına karıştılar. Tetikte bekliyen gazeteciler de göz ile kaş arasında Ulayı yakaladılar ve tenha bir köşedeki küçük Ur masaya sıkıştırdılar. Diğer M.B.K. üyeleri, fazla vakitlerinin olmadığından dem vuruyorlar, Orgeneral Gürsel tarafından acele İcaydıyla Ankaraya çağrıldıklarını belirtiyorlar, saat 15.30 da hareketi lâzım gelen özel bir askeri uçağın Yeşilköy Hava Alanında beklediğini söylüyorlardı.

Ulay ise, gazetecilerin sual yağmuruna tutulmuştu. Paşa şendi, sak raktı, son derece de formundaydı. Kulak tırmalayıcı caz susmuş, sâdece piyanodan hafif müzik nağmeleri geliyordu. Ulaştırma Bakanı gazetecilerin her sualine manidar, ince, fakat doyurucu cevaplar verir, muttasıl güler ve bol bol nükteler savururken, sempatik Tulga yanına yaklaştı, "Paşam, Ankaraya ne saman dönüyorsunuz?" sualini sordu. Ulayın cevabı kısa ve katiydi: "Bu akşam!" Tulga, "Bari pazarı Istanbulda geçirip biraz istirahat etseniz, olmaz mı?" şeklinde serzenişte bulununca Ulaştırma Bakanı, "Yok yok... Haber gönderdiler, gitmem lâzım. Bu akşam gidiyorum" dedi.

Erkanlının oturduğu apartman

Boştu

Başkumandanın basın toplantısında gazeteciler

İhtilâlin sesini dinlediler

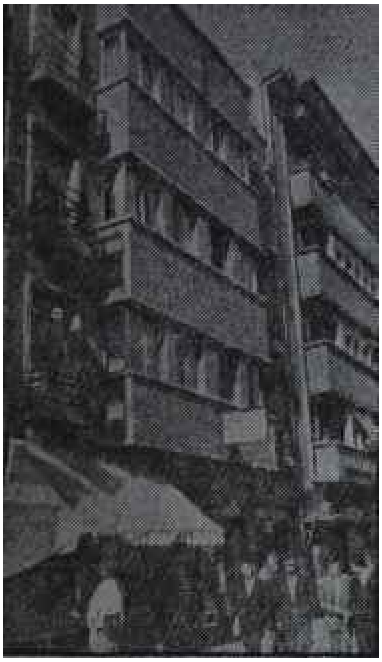
Farkedilemiyen şifre anahtarı

Koyu gri, kruvaze elbisesi içinde zinde görünen Ulay, etrafında çember teşkil eden gazetecilere farkedemedikleri bir kopye verdi: "Mutlaka en hayırlı yola girildiği en kısa zamanda öğrenilecektir!" Peki, "en hayırlı yol" neydi? Gazeteciler derhal böyle bir sual sordular. Paşa de- devam etti: •

"— Kurucu Meclis mutlaka kurulacaktır. Şahsi fikrim, Kurucu Meclisin teşrii selâhiyeti alması yolundadır. M.B.K., ya Kurucu Meclisin içine girer veya Ayan Meclisi gibi çalışır. M.B.K. üyelerinin ekseriyeti şahsi fikrimi paylaşmaktadır.

Kültür ve Ülkü Birliği Teşkilâtı -ecnebi basın mutasavver müessese-ye Ulusal Güdüm Direktörlüğü adım takmıştır- bâzı arkadaşların şahsi fikirleridir... Kanun tasarısı bize gelsin de görelim. Şimdiki havası beni tatmin etmedi.

Cemal Paşa anlattı. Ben de aynı kanaatteyim. Her zaman kurunun arasında yaş da bulunur -147 Üniversite öğretim üyesi veya yardımcısından bahsetmekteydi-. Eğer yaşlar yangında kavrulmuşsa kendilerini sinemizde tedavi edeceğiz. Beşinci

Köseoğlunun dairesi

Muvakkat istirahathane

maddedeki bir daha üniversitelere alınmamak' kaydı kaldırılabilir.'

Gazeteciler harıl harıl not almaktan fırsat bulabilirlerse hayretle birbirlerinin gözlerine bakıyorlar, birşeyler seziyorlar, ancak mahiyetini kavrıyamıyorlardı. Muhabirler, Ulayın "en kısa zaman"ının uzunluğunun, ancak yedi - sekiz saatten ibaret olduğunu ertesi gün idrâk edebildiler. Enselerini kaşıyarak, "Meğer Paşa bize şifre anahtarını dünden vermiş" diye mırıldandılar ve Ulayın, yedi - sekiz saat sonra cereyan edeceklerden behemahal haberdar bulunduğunda ittifak eylediler.

Yeşilköy Hava Alanında beklemekte olan özel askeri uçak ta, öğrenilemiyen bir sebepten, 180 dakika geç, saat 18.30 da Ankaraya müteveccihen yola çıkmak üzere iki pervanesini çalıştırdı.

Ulay parti arıyor

Ulayın gazetecilerle sohbeti, mahiyeti bambaşka bir konudan dolayı da hayli mühimdi. Ulaştırma Bakanına göre, kendisi İstanbula güzel bir parti aramağa gelmişti. Askerliğinin sonu yaklaşmıştı. C.H.P. güzeldi, gövdesi kalındı, ağacı yaşlıydı. Fakat kaldıramamaktan korkuyordu. Belki C.H.P. kadrosu içindekiler de kendini istemezlerdi. Memleket menfaatlerini güden yeni bîr siyasî teşekkül görürse cazibesine kapılabilirdi. Zaten bir Üçüncü Partiye milletin ihtiyacı vardı. Muayyen bir zümreyi temsil eden siyasî teşekküller tutunamazdı. C.H.P. ile kombine ve muvazi olarak çalışabilecek bir Üçüncü Partinin İstanbulda mevcudiyetini duymuştu, aramağa gelmişti. Bir parti seçerse, M.B.K. ndeki görevini sona erdiriverecekti. Sohbetinin sonlarına doğru Ulay, ilk defa yüzünü buruşturmuş, keyifsiz bir üslûpla, "Zaten şu iş bitse de normal şekle avdet etsek, iyi olur" şeklinde konuştu.

Ulay ve arkadaşları, İ.Ü.T.B. nin çayından sonra Beşinci Tiyatro Festivali dolayısıyla Türkiye Talebe Federasyonunun Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsü galerisinde açtığı sergiye gitmeği kararlaştırdılar. Ulay, gene alkışlar arasında Küçük, Ataklı ve Gürsoytrak ile Lokalden ayrılırken talebi üzerine Rektörün 00.039 kırmızı plakalı altı mavi, üstü bej renkli Chevrolet otomobiline bindi. M.B.K. eski üyesi somurtkan Baykal ise, gene Emniyet Müdüründen ayrılmamağı tercih etmişti. Muteber misafirleri dağılınca da maksatlarına ulaşan gençler, danslarına devama koyuldular.

İkinci kopye

Hâdiseleri merak edenlere ikinci kopye, o gece gene Îstanbulda verildi. Tepebaşındaki salaş Dram Tiyatrosunda, İtalyan kompozitörü Me notti'nin modern Konsolos operasının galası vardı. Geçici olarak İstanbul Operası vazifesi gören ahşap Dram Tiyatrosunun Şeref Locasını, askerî Vali ve Belediye Başkanı iki yıldızlı General Refik Tulga işgal ediyordu. Yanında zarif, güzel ve kültürlü eşi, hanımlı erkekli ahbapları vardı. Günlerden cumartesiydi. Erkeklerden bâzıları smokin giymişlerdi. Hanımlar ise istisnasız, kuvaför miğferinden yeni kurtulmuş saçlarının altına şık gece elbiseleri geçirmişlerdi. Saat tam 21 de, ışıklar söndü, emektar Dram Tiyatrosu koyu bir sessizliğe gömüldü. Perde açılmış ve Üç perdelik temsil başlamıştı.

Birinci perdenin sonlarına doğru, Dram Tiyatrosu Müdürlüğünün 44 21 57 numaralı telefonu çaldı ve heyecanlı bir erkek sesi, Tulga ile acele olarak görüşmek istediğini belirtti. Dram Tiyatrosunun bir memuru, Şeref Locasına gitti, ayaklarının ucunda yaklaşarak usulcacık Tulgaya haberi iletti. Tulga, telefonda kısa bir görüşme yaptıktan sonra Şeref Locasına süratle döndü, eşinden ve misafirlerinden müsaade aldıktan sonra İstanbul Belediyesine ait Dram Tiyatrosundan ayrıldı. Böylece, 27 Mayıstan sonra başkent Ankarada infilak ettirilen en şiddetli H bombasından iki milyonluk Îstanbulda ihtimal ilk defa Tulga, o da cumartesi saat 22 civarında resmen haberdar oldu.

Birinci perde kapanıp ta ışıklar yanınca, birçok mütecessis çehre dönüp gayri ihtiyarî Şeref Locasına baktı fakat, Tulgayı göremedi. Eşi ve misafirleri hâlâ oradaydı, kendisi kayıplara karışmıştı. Tabii olup bitenlerden herkes bihaberdi ve Tulganın canım temsili yarıda bırakıp 00.001 plâka sayılı siyah Buick'iyle Tepebaşından aşağı Galata Köprüsüne doğru uçarcasına yol almasının, o zaman için pek merakı gıdıklıyan ciheti yoktu.

Aftan sonra

Bu haftanın başından itibaren merak konusu, af hâdisesinden zi-

Dündar Taşer ve Muzaffer Özdağ B.M.M. Önünde

Tehlikeli teşebbüsler ve neticesi

yade affedilenler oldu. Bin şayianın bin tanesi birden piyasaya çıkarıldı. Bunların içinde en tutanı, 14 üyenin dış memleketlere gönderileceği ve seçimler yapılıp normal rejime dönülünceye kadar orada bırakılacağıydı. İhtimal bu yüzdendir ki haftanın başlarındaki bir *gece* başkentten Esenboğaya ve Etimesğuta giden bütün yollar kesildi. Ancak yollan kesenler bu defa basın mensuplarıydı. Haber mühimdi. 14 üye yurt dışında bir takım vazifelere tâyin edilmişlerdi ve bu gece gönderileceklerdi. Sabahın beşine kadar yolları bekleyen gazetecilerin elleri boşa ciltti. Ne gelen vardı ne giden. Ancak birkaç askeri jip, önlerinden süratle geçti. Farları kısık bir siyah station wagon Etimesğuta doğru hızla seyretti. İşte, görülen bu kadardı. 14 üyenin durumu hakkında en ufak bir haber yoktu.

Ancak, saatlerin 00.1'i gösterdiği sıralarda, üyeler teker teker evlerinden alınıp Ankara Kumandanlığına götürülmüşlerdi. Geceyi orada geçiliyorlardı. Sabahın erken saatinde gene evlerine bırakıldılar. Bu ameliye anlaşılan basına yanlış aksetmiş ve bu yüzden gazeteciler telâşa düşmüşlerdi.

Nitekim aynı gece İstanbul gazetecileri de Yeşilköydeki sivil ve askeri hava alanlarında nöbet tuttular. Ama onlar da, Ankaralı meslekdaşlarından daha talihli çıkmadılar.

Halbuki 14 üyenin yurt dışına gönderileceği doğruydu. Ancak bunun kendilerince de tasvibi, rızalarının alınman isteniliyordu. Bu bakımdan evlerinde nezaret altında tutulan üyelerden bu husus soruldu. Ken dilerine yurt dışında temsil vazifesi görecekleri, gidecekleri yerlerde "tek nik müşavir" olarak çalışacakları bil dinliyor ve buna muvafakat edip etmedikleri öğrenilmek İsteniliyordu. Ayrıca hangi memleketleri istediklerì mektupla kendilerinden sorulmaktaydı. Böylece, ihtilâlin kelle koltukta mücahitleri, Devlet Başkanının dediği gibi, kahraman kişiler olarak başka vazifelere atanıyordu. Yurt dışına S gönderilme ameliyesi süratle yapılacaktı. Sapık fikirlerinden dolayı yaptıkları gaf, hizmetlerinin kefareti olarak süngerle Biliniyordu. .

Teklif, üyelerden pek çoğunu sevindirdi. Memnun etti. Yurt dışında da olsa memleket hizmetinde olmak genç ihtilâlcilerin yüreğine su serpmişti. Esasen pek çoğu zaman zaman ataşe olarak yabancı memleketlerde bulunmuşlardı. Dönüşte hiç şüphesiz daha olgunlaşacaklar, bugünkü çocuğumsu fikirlerine bizzat gülecekler, yurda faydalı olacaklardi. Yalnız Muzaffer özdag tereddüt ediyordu. Zira fikri başkaydı. Memlekette kalmak ve Üniversiteye intisap etmek istiyordu! Asistan olmağı arzulamaktaydı. Nitekim bu isteğini hâdisenin ilk günü izhar etmiş ve yanına girebilen bir hanım gazeteciye:

"— Bunu 15 gün evvelden beri hissediyordum. Böyle olacağını çok iyi biliyordum. Şimdi üniversiteye intisap edip asistan olmak niyetindeyim" demişti.

Hâdiseden sonra Özdağla başka kimse hiç bir surette temas etmek imkânını bulamadı.

Çarşamba günü birçok olayın tafsilâtı gün ışığına çıktı. 14 Milli Birlik Komitesi üyesinin düşünceleri hakikaten büyük bir ütopyaydı. Öyle ki, bunun tahakkuk etmesi, kadaşları bu talep üzerine bir hayli gülmüşler, Akkoyunluya adamakıllı takılmışlardı. Hattâ birgün Akkoyunlu aynı şeyi tekrar edince içlerinden biri dayanamamış:

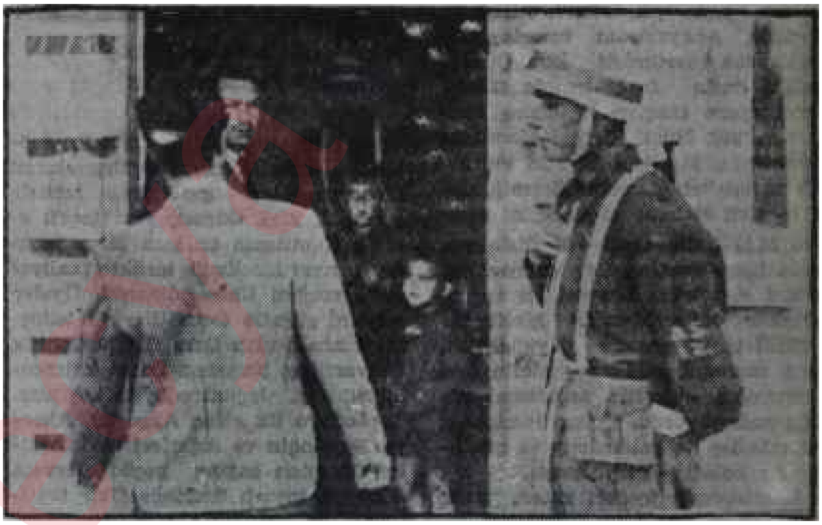
" —Yahu Fazıl, sen Jilet satamazsın, Ticaret Bakanlığını nasıl yapacaksın?" diye takılmıştı. •

Akkoyunlunun, işi ciddiye aldığı verdiği cevaptan belliydi:

"— Canım,anlayıp ta ne olacak? İki tane müsteşar var. Sorup öğrenir, ona göre idare ederin"

İşin en güzel tarafı, Milli Birlik Komitesi üyelerinden birinin, iki genç yüzbaşı için aralarında söylenen sözü açıklaması oldu. Komitenin yaşlı üyeleri, Özdağ ve Esine "Çifte Keramet" adını takmışlardı.

Vazifelerinden affedilen Üyelerin nerede oldukları kesin olarak bilinmi

Albay Türkeşin evi muhafaza altında
Emniyet tedbiri

Merihe gitmekten çok daha zordu.

Hele, iki genç yüzbaşının -Özdag ve Esin- takındıkları tavır doğrusu istenilirse hayli komikti. Bu iki yüzbaşı, birbirlerine mektup yazdıklarında imza yerine "Ülküdaş" gibi bir tâbir koyuyor, sonra isimlerini yazıyorlardı. Birbirlerine, Türkistanda çok, eskiden kullanılan kelimelerle hitap etmek, iki genç yüzbaşıyı âdeta mest ediyordu. Türkiyenin adının Türkeli olarak değiştirilmesi de isteniyordu.

Bir başka âlem, Yarbay Fazıl Akkoyunluydu. Bu, hâlim selim görünen, tam manasıyla asker olduğunu her haliyle belli eden Yarbayın garip bir isteği vardı. Daha ihtilâlin başında bu isteğini açığa vurmağa başlamıştı. Akkoyunlu, her ne hikmetse Ticaret Bakanı olmak istiyordu! Aryordu. Sâdece Soyuyüoe, Köseoğlu ve Karan evlerindeydi. Diğerlerinin Ankara yakınlarındaki bir Nato hava alanında bulunduklan söyleniyorduysa da bu, kati değildi. Gerçi bahis konusu hava alanında 14'lerden birkaçı vardı. Ama 11'kişinin 11'ri de orada değildi. Meselâ Erkanlı Erzurumdaydı. Orhan Kabibay, salı gecesi Kadıköyde eniştesinin evinden alınmıştı. Bir gece sonra da Karan evinden alındı. Evinde bırakılanlar böylece ikiye indi.

Bu arada 14 üyenin dış memleketlere teknik müşavir olarak gönderilmesi kararlaştırıldı. Tâyinler yapıldı ve kendilerine bildirildi, itiraz eden olmamıştı.

Tâyinlerden en talihli çıkan muhakkak ki iki genç yüzbaşıydı Numan Esin Madride, Özdağ ise Tok-

yoya gönderiliyordu. Tâyinine sevinenlerden biri de genç ve yakışıklı Deniz Yarbayı Münir Köseoğluydu. Stokholme gidecek olan Köseoğlu için bu tâyin biçilmiş kaftandı. Kudretli Albay Türkeş Yeni Delhiye gön-. deniliyordu. Akkoyunlunun talihi yaver gitmemiş, tâyin Kabile çıkmıştı. Taşere gelince o Rabata gönderiliyordu. Bununla beraber Taşer için bu dört yıl bir hayli faydalı olacak, hiç değilse çalışıp bir yabancı dil Öğrenecekti. Zira Binbaşının, diğer arkadaşları gibi dil zenginliği yoktu. Soyuyüce Kopenhanga gidecekti. Eeasen işin başından beri halinden son derece memnun olan Yarbay, buna da memnun olmuştu. .

...ve Kurucu Meclis

Haftanın ortalarında heyecan bir nisbet dahilinde yatışmış ve başkentte başlar daha ciddi meseleler üzerine eğilmişti. Gözler, Kurucu Meclisin Anayasasını hazırlayacak komisyona çevrilmişti. Zira Çankayadaki basın toplantısında Gürsel Komisyonun tasarısı kendisine verilir verilmez bunu derhal Komiteye sunacağını, Meclisin süratle kurularak memleket idaresini devralacağını ve sivil sisteme geçileceğini açıkladı. M.B.K. bu teşrii Meclisin yanında bir Senato gibi çalışacaktı. Yalnız, memleket bünyesi bir seçimi mümkün kılmadığından Meclis iki dereceli temsil esasına dayanacaktı. Buna mukabil, asıl seçimlerin öne alınmasının kuvvetle muhtemel olduğu anlaşılıyordu. Yolun üzerindeki son mâniler de kaldırılmış ve gökteki ağır bulutlar dağıtılmıştı.

Komisyonun üyeleri zaten, pazar

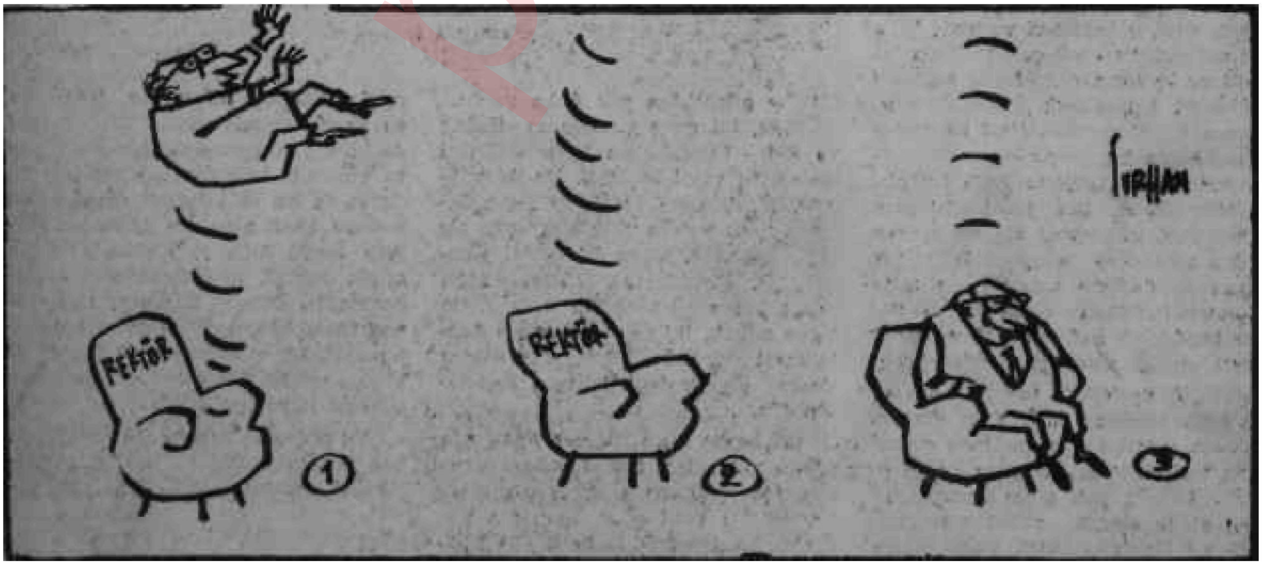

Muammer Aksoy
Paçaları sıvadı

sabahı radyolarından Gürselin tebliğini dinlediklerinde . çalışmalarını hızlandırmaları gerektiğini farketmişlerdi. Zira Gürsel, yeni teşkil edilen Komitenin en kısa bir zamanda Kurucu Meclis ile birlikte faaliyet göstereceğini ifade ediyordu. Üyeler evlerini süratle terketiller ve buluşma mahalli olan Orta Doğu Teknik Üniversitesi binasının ikinci katındaki baklava biçimi rodaya koştular. Toplantıya İlk gelen Aksoydu, Aksoyu Feyzioğlu ve diğerleri takip ettiler. Masanın başına geçildi. Evvelâ Gürselin mesajı üzerinde fikir teatisinde bulunuldu. Bütün üyeler operasyonun, beklenen operasyon olduğunda müttefiktiler. Daha sonra, bir gün önce yapılan ve Aksoyun iştirak edemediği toplantı üzerinde durarak Aksoyun da tenvir edilmesini sağladılar. Zaten bu kısa bir toplantı olmuş ve tasarının giriş kısmı üzerinde yapılan müzakerelere inhisar etmişti. O, toplantıda üzerinde en fazla durulan husus tabii işin ekonomik yönü olmuştu.

İşte bunun içindir ki pazar günü yapılan toplantı diğer toplantıdan farklı oldu. Toplantı saat 9'dan 12.30 a' kadar aralıksız devam etti, Yemek faslı peynirli sandviçlerle geçiştirildi, öğleden sonraki oturum cumartesiden arta kalan işlerin tamamlanmasına hasredildi. Bu çalışma daha ziyade tasarının parti kontenjanları ile ilgiliydi. Siyasi partilere ayrılan kontenjan meselesi bir hayli tartışmalara sebep oldu. Ne var ki bu tartışmalar hiç te bir başka komis yondaki tartışmalara benzemiyordu. Müzakereler tam bir açıklıkla devam etti ve herkes istediği fikri savundu. Toplantının sonuna doğru, üyeler arasında fikir birliğine doğru gidildiği dikkati çekiyordu. Siyasi partiler 1957 seçimlerinde sağladıkları oy nisbetine yakın temsilci bulunduracaklardı.

Pazartesi ve müteakip günler de Kurucu Meclis üyeleri için hummalı faaliyet günleri oldu. Sabahın erken saatlerinde çalışmağa başlanılıyordu. Pazartesi günü yapılan çalışma, daha ziyade ilim adamlarıyla temas şeklinde oldu. İlk temas edilen ilim adamı Tahsin Bekir Baltaydı. Bu, seçimli Kurucu Meclis tasarısı öncü-

YAZISIZ

Turhan Feyzioğlu
Mesuliyeti büyük

sünün fikirleri bir defa daha alındı. Vaziyetin hususiyeti kendisine anlatıldı. İkinci davet edilen ilim adamı Münci Kapanı idi. Kapaninin de mütaleası soruldu. Her şey gösteriyordu ki hazırlanan tasarı bir anonim tasan olacaktı. Bu arada bir sinyal, tempoyu daha da süratlendirdi. Sinyal, Devlet ve Hükümet Başkanı Gürselden geldi. Gürsel Feyzioğlundan, çalışmalarını hızlandırmasını rica,ediyordu.

Haftanın başından itibaren Kurucu Meclis tasarısının ana hatları tebeyyün etmişti. Tasarı muhtemelen ayın 20 sinden bir kaç gün evvel Gürsele verilecekti. Meclis, ilk düşünüldüğü gibi bir Danışma Meclisi değil, kelimenin tam manasıyla bir Kurucu Meclis olacaktı. Yani Kanun yapacak, yasama organı vazifesini görecekti. Milli Birlik Komitesi ise Ayan durumu arzedecekti. Meclise siyasi partiler, basın teşekkülleri, üniversiteler, muhtelif meslek teşekkülleri seçilmiş üyeler gönderecek lerdi. Feyzioğlu ve arkadaşları bu hususta bir açıklama yapmaktan imtina ettiler. Bunun sebebi birparça da türlü tefsirlerin önüne geçmekti. Bunun için Feyzioğlu, muhtemelen haftanın sonuna doğru bir basın toplantısı yapacak ve tasarının ana hatlarını basma açıklayacaktı.

Tahliyeler

Arat - buzat

Geçtiğimiz haftanın en son günü, sarı badanalı Balmumcu Askeri Özel Garnizon - Komutanlığının önü, son model arabaların teşhir edildiği bir meşheri andırıyordu. Etrafı dikenli tellerle çevrili garnizonun;, bir zafer takına benzeyen giriş kapısının önünde park yapan hususi plâkalı arabaların sayısı kırkı geçmişti. Garnizonun bahçesinde ise, her günkünden farklı bir kalabalık vardı. Bilhassa şık giyinmiş sosyete hanımlarının çokluğu dikkati çekiyordu. Dakikalar geçtikçe bu hanımlar gruplaşmaya, başladılar. Sinirli bir halleri vardı; Bu sinirlilik beklemeye tahammülsüzlük'ten ileri geliyordu. Sık Sık kollarındaki altın veya pırlanta saatlere göz atıyor, "Ayol, saat.3'te demişlerdi.. Baksanıza canım, 3'ü geçtigi halde ortalıkta kimsecikler yok:" diye dert yanıyorlardı." Bunlar, bir saat önce evlerine edilen telefonlar üzerine arabalarına atlayıp gelmişlerdi. Kendilerine, Balmumcudan genç bir subay telefon etmiş, tahliyelerin saat 15'te yapılacağını bildirmişti. Acaba saati yanlış mı duymuşlardı ? Bu, imkânsızdı. Çünkü, tahliye saatini ısrarla sormuşlardı.Aradan birkaç dakika geçmişti ki, bu sabırsız sosyete hanımlarının arasına- orta hallilerin de katıldıkları görüldü. Onlar da vaktin gecikmiş, olduğu hususunda şık giyimli bayanlarla birleşiyorlardı. Konuşmaların durduğu, gözlerin kışlanın kapısına dikildiği bir sırada orta boyda, siyah, fötrlü, açık renk trençkot giymiş: bir şahıs tek katlı nöbetçi ,subay kulübesine yaklaştı. Ufacık pencereden başını uzatarak, genç Teğmene," Affedersiniz kardeşim, acaba tahliye vaktini tam olarak öğrenebilir miyiz?" diye sordu. Teğmen, "Cemal Paşayı bekliyoruz" diye cevap verdi. Verilen bu cevap, yıldırım hızıyle kulaktan kulağa yayıldı.Haberi, genç bir delikanlıdan ilk defa duyan yaşlı bir adam, "Ne diyorsun? Cemal Pasa mı gelecek?" diye hayretle sordu. Bu hayretine daha ziyade, radyonun sabah bülteninde duyduğu M.B.K. ne ait haberler sebep oluyordu. Cemal Paşa, Ankarada değil miydi? Nasıl kalkar gelirdi buraya? Fakat delikanlı, ihtiyarin saflıkla sorduğu suallere, "Yok baba, bu Cemal Paşa, senin bildiğin Cemal Pasa değil. Buraya gelecek olan, İstanbul Örfi İdare Kumandanı Korgeneral Cemal Paşadır. Hem senin bildiğinin soyadı Gürsel, buraya gelecek olanın ise Turaldır" diye cevap vermekten kendini alamadı.

Neden beklenilmekte olduğu anlaşılmıştı. Tural gelip, tahliye edileceklere hitaben bir konuşma yapacaktı.

Karşıkarşıya

Saatin 15.5'i gösterdiği sıralarda, Balmumcu Kışlasının pencerelerinden bir çok baş dışarıya uzanmıştı. Pencerelerden aynı zamanda el de sallanıyordu. Bunlar, tahliye edileceklerdi. Beş buçuk aydanberi, tutuklu bulunuyorlardı. İçlerinden bir kısmı 27 Mayıs devriminin hemen ertesi günü, bazıları 26'yı 27'ye bağlıyan gece evlerinden apar - topar alınıp buraya getirilmişlerdi. Bazıları ise fince Yaasıadaya gönderilmiş ve tarihi duruşmalar başladıktan sonra, Balmumcuya nakledilmişler-

Balmumcudan tahliye edilenler sevinç içinde
Hürriyet tatlı şeydir.

di. Penceredekilere, bahçedekiler de el sallıyarak mukabil sevgi gösterisinde bulundular. Artık beklemenin verdiği sinirlilik, huzursuzluk havasının yerini bir neşe, bir bayram havası almıştı. Bâzılarının ağladıkları görülüyordu. Bu arada, sevinç içinde hanımlar da görülmüyor değildi..

Birinci Ordu ve İstanbul Örfi İdare Komutanının üç yıldızlı siyah arabası kapıda gözüktüğü zaman saat tam 15.30'u gösteriyordu. Kır saçlı, orta boylu, sportmen bir vücuda sahip Turalı, topluluk alkışla karşıladı..

Tural, Kışlanın taş merdivenlerini çıkıp içeri girdiği zaman, biraz önce başları pencereden uzananlar Kışlanın müsamere salonunda çift sıra halinde dizilmişlerdi. Heyecanlıydılar.. Cemal Paşayla birlikte gazeteciler de salona alınmıştı. Tahliye edilecek olanlarla gazeteciler İnkılâptan bu yana ilk defa olarak göz göze geliyorlardı. İçlerinde, gazetecilerin tanıdığı çok kimse vardı. Tanınan bu kimselerin ekserisi Vali ve gazeteciydi. Demokrat Devrin koyu partizanlarıydı. Geçen haftanın başlarında toplanan Yüksek Soruşturma Kurulu, tahliye edilecek bu şahısların umumi mahkemelerde yargılanmaları için karar almıştı. Alınan bu karar, sanıkların tahliyelerini de gerektiriyordu. icap ediyorsa yeniden tevkif kararları, alâkalı mahkeme tarafından verilecekti. Ne var ki, Yüksek Soruşturma Kurulunun tahliye kararı, bir hafta gecikmişti. Söylentilere bakılacak olursa, affedilen M.B.K. üyeleri tahliyelere taraftar olmamışlardı. İşi onlar geciktirmişlerdi. Ama artık onlar yoktu. Nitekim Devlet Başkanı, takvimlerin 13 Kasım pazarı gösterdiği günün erken saatlerinde, tahliyelerin hemen yapılmasını emretmişti.

Gürselden mesaj

Esasen sanıkların haklarında herhangi bir tevkif müzekkeresi de kesilmemişti. Daha fazla beklemelerine ne lüzum vardı? Eğer bir suçları varsa -ki bir çoğunun vardı- normal mahkemeler ise el koyabilirdi. Ama, doğrusu, kararın alınmasında biraz gecikilmişti. Nitekim, saat tam 15.35 te müsamere salonunda çift sıra halinde dizilmiş bulunan 74 kişinin hatırını sorduktan sonra, mikrofonsuz yaptığı bir konuşmada Korgeneral Tural da bu konuya temis ederek dedi ki:

"— Size Devlet Başkanı Cemal Gürselin müjdesini getirdim. Şimdi tahliye edileceksiniz. Muhakemeleriniz gayri mevkuf olarak görülecek. Tahliyeniz, biraz gecikmiştir. Bu gecikmede kabahat bizdedir. Birkaç dakika sonra hepiniz aile yuvalarınıza gideceksiniz. Hepinizi bekliyenler var. Bundan sonra kendi işlerinizle uğraşın. İyi işlerle uğraşanlar daima iyi günler görürler.

Hayat uzun bir yoldur. Bunun iyi tarafı olduğu gibi, kötü tarafı da olabilir. Herşey alın yazısı... O da gelip - geçer."

Turalın tok bir sesle yaptığı kısa konuşma samimiydi, açıktı. Dediği gibi, "Hayat uzun bir yol"du. Fakat bu uzun yolda alın açıklığıyla yürümek marifetti. Konuşma, ayakta duran sanıklara tesir etmişti.. Korgeneralin konuşmasına bir konuşmayla cevap verme vazifesini eski Bursa Valisi İhsan Sabri Çağlıyangil üzerine aldı.

Saat 15.38'de, sabık iktidarın Kraldan fazla Kralcı Valisi konuşmasına başladı. Heyecanlı ve titrek bir sesle yaptığı 'konuşmada. "Hürriyetsiz geçen günlerimizden üzüntü duymuyoruz" dedi. Devamla "Misafir kaldığımız şu aile yuvasında bizlere gösterilen samimiyeti ve sıcaklığı inkâr edecek kadar nankör değiliz. Bunu buradaki sözlerimle belirtmeme imkân yoktur. Çektiklerimiz helâl olsun!.." diyerek konuşmasını bitirdi.

İki dakika sonra 74 kişi, mevcut eşyalarını almışlar, çıkış başlamıştı. Sabık iktidarın partizan, idare amirlerinden birçoklarım bir arada görmek ilgi çekici oldu. Kimler yoktu ki?. Eski Uşak Valisi İlhan Enginden tutun da, Hatay Valisi Ahmet

Bir tahliyeci ailesiyle

Kavuşmanın sevinci

Tahliyeden önce **Balmumcu sakinleri bir** arada

General Turalı dinliyorlar

Topaloğluna, Zonguldak Valisi Cemal Tarlana, Adana Valisi Turhan Kapanlıya varıncaya kadar, hepsi bir aradaydı. Bilhassa, 1957 seçimlerinden sonra Urfadaki icraatiyle tipik bir partizan idare amiri örneği veren Kadri Eroğan da tahliye edilenler arasındaydı. Erogan, Partizanlık konusunda İlhan Enginden hiç te geri kalmamış ve Tevfik İlerinin bir Urfa gezisinde, köylerden toplattığı kalabalığa D.P. taraftarı olusunu "Benim canım da, Tevfik İlerinin canı da Demokrat Partiye feda olsun!.." diye belirtmekten çekinmemişti. Partizanlığını C.H.P. li Başkanını tokatlamaya varıncaya kadar İleri götürmüştü. Ama, meşhur İlhan Engin tahliye edildikten sonra».

Çıkanlar

Saat 15.45 te Kışlanın taş merdivenlerinden kendilerini dışarıda bekliyenlerin kucağına tam 18 sabık Vali attı. Bunlardan sonra D.P. İktidarına yakın olarak tanınan gazetecilerden üçünün aynı merdivenlerden indikleri görüldü. Bunlar, Havadisten Mümtaz Faik Fenik, Zaferden Fatin Fuat ve Turhan Dilligüdi. Fenik, ertesi günü kendisine "Geçmiş olsun" ziyaretine gelen arkadaşlarına, "Bundan sonra yassıkadayıf bile yemiyecegim" dedi.

Dakikalar ilerledikçe hürriyete kavuşanların sayısı da artıyordu. Aralarında düşük B. M. Meclisi koca Başkanının oğlu Orhan Koraltan, Cumhurbaşkanlığı eski Genel Sekreteri Munis Faik Ozansoy, Hava Kuvvetleri eski Komutam emekli Korgeneral Tekin Arıburnu da vardı. Saat 16'da Kışlanın önünde esen bayram havasının yerini akşamın serinliği almış, ortalıkta kimseler kalmamıştı.

Bu, Balmumcudan yapılan ikinci toplu tahliyeydi. İlk toplu tahliye Yassıada duruşmalarının başladığı gün ve saatte yapılmıştı. 14 Ekim sabahı saat 0.06 te yapılan ilk tahliye esnasında, gariptir, ortada bir tek hususi plakalı araba görülmemişti. İkinci toplu tahliyenin ertesi günü ise İzmirin ileri DP. lilerinden Beliğ Beler, son model pembe Opel arabasının içinde caka ile İstanbul caddelerinde tur atıyordu. 14 Ekimde tahliye edilen 31 tutuklunun hepsi de orta halliydi ve çoğu Topkapı olaylarından sanık olarak yakalanıp Balmumcuya götürülmüşlerdi. Geçen haftanın sonunda yapılan ikinci tahliye ile Balmumcudan toplu olarak serbest bırakılanların sayısı 105'i buldu. İçerde 200 kadar mevkuf kalmıştı.

İçişleri Bakam Muharrem İhsan Kızıloğlu, bu haftanın başında salı günü Balmumcu kışlasını ziyaret ederek izahat aldı. Kızıloğlu, Balmumcu tahliyelerinin devamı meselesini de inceledi.

Son tahliye edilenlerin 13'lü Vali, 181 partizan, 3'ü asker, 51 gazeteci, 2'si hâkim, 411 polis, 19*u tüccar veya işadamı, 6'sı memur, 4'ü de Bankacıydı.

SEÇİM TARİHİNDE HERHANGİ Bİ

Gülek II - Bundan bir müddet evvel başkentliler, haftanın beş günü, yataklarından kalkıp ta gazetelerini ellerine aldıklarında gözlerinin şenlendiğini hissederlerdi. O tarihlerde Ankarada hemen herkes Ulus okurda ve Ulusun baş sayfasında, günün en mühim hadisesi olarak Kasım Gülekin ekseriya smokinli, daima sırıtan bir fotoğrafı arzı endam ederdi. "Kasım Gülek Patagonya elçiliğinde verilen kokteyl partide bulunda", "Kasım Gülek Feşmekânlstan büyük elçiliğinin resepsiyonuna gitti". O tarihlerde, C.H.P. Genel Sekreteri bulunduğundan dolayı Ulusa el koymuş olan Gülek daima peşinde bir fotoğrafçıyla dolaşır, elçilerle el sıkışırken resmini çektirtip bunu gazetenin tepesine yapıştırtırdı. O kadar ki, elçilerden -ama, ciddi elçilerden- mürettiplere ve kavaslardan fotoğrafçılara herkese bu pek aşikar reklâm merakından gına gelmişti. Sonradan Ulusu yeni Genel Sekreter İsmail Rüştü Aksal devraldı ve kendini bilen bir politikacı olarak komediye derhal son verdi.

Ulus, Gülekin otuziki dişini meydana vuran resimlerinden kurtuldu ama, başkent bu nevi pozlardan kurtulamadı. Devr-i demokrasiyle birlikte piyasaya çıkan bir politikacı tipinin birbirine tıpıtıpına eş üç örneğinden bir tanesi olan Osman Bölükbaşı, şimdi her sabah, partisinin organı Kudretin başsayfasının mutena bir yerinden, ekseriya smokin içinde tebessümler yağdırmaktadır. Kudretin fotoğrafçısı, artık Bölukbaşının "lâzım-ı gayrı müfank"ı halindedir ve üstadı ceketsiz germek kabildir, onsuz asla!

Ancak bugünlerde, Bölükbaşının bir büyük derdi vardır. M.B.K. ndeki son değişikliğin yapıldığı sabah başkentin mühim noktalarının emniyet altına alınması sırasında İnönünün evi birinci plânda göz önünde tutulmuşken koca C.K.M.P. Genel Başkanının -hacim itibariyle- ikametgâhının kapısı önüne, değil otomatik tabancalı inzibat erleri, beU düdüklü bir mahalle bekçisi koymak bile hiç kimsenin hatırına gelmemiş ve işte bu, dehşetengiz lideri kahrından bitirmiştir.

YASSIADA DURUŞMALARI

Dâvalar

Hızlı tempo

Bu haftanın başında, Yassıada duruşmalarıyla alâkalı olarak yeni ve esaslı bir kararın arifesinde bulunuluyordu. Duruşmaların bitip tükenmesine imkân olmadığını görüp te bir çare arayanlar, daha ilk adımda Geçici Anayasanın bir maddesiyle karşılaştılar. Geçici Anayasanın altıncı maddesinde "Sakıt Reisicumhur ile Başvekil ve Vekilleri ve eski iktidar mebuslarını ve bunların suçlarına iştirak edenleri yargılamak üzere bir Yüksek Adalet Divanı kurulur" denmektedir. Bu, yüzlerle suç işlemiş Reisicumhur, Başvekil, Vekilleri ve mebuslarına alt bütün dosyaların Yüksek Adalet Divanına gönderilmesini gerektirmektedir. Nitekim bu yüzdendir ki meşhur "Bebek Dâvası "nda Menderesin avukatları Yüksek Adalet Divanında böyle bir dâvanın görülemeyeceğini belirttiklerinde Divan, altıncı madde karsısında itirazı reddetmiş ve kolları sıvamıştır. Madde değiştirilmedikçe Yassında faslına son verilemeyeceği derhal anlaşıldı. O zaman, bilhassa eczacılardan müteşekkil bir heyet alınacak tedbiri formüle etmek için çalışmaya koyuldu.

Düşünülen çare, suçlar arasında bir tefrik yapmak, bunlardan sâdece bir kısmı ile Yüksek Adalet Divanım vazifelendirmek, geri kalanlara ait dosyaları küçük mahkemelere sevketmektir. Öyle anlaşılıyor ki siyasi suç mahiyeti taşıyan marifetler Yassıada hakimlerinin önüne çıkarılacak, en büyük rakamı teşkil eden yolsuzluk dosyaları ya mevcut mahkemelerde, ya da kurulacak yeni mahkemelerde ele alınacaktır. Zaten Yassıadada düşüklerin fütursuz ve pervasız gayrıkanuni tasarrufları, yaptıkları vurgunlar, aldıkları komisyon ve rüşvetler mükemmel örneklerle umumi efkârın gözleri önüne serilmiş bulunduğundan işin o tarafı daha fazla uzatılmayacak ve ciddi meselelerin üzerine eğilinecektir.

Bu hafta Ankarada çalışmalara başlayan ve Sulhi Dönmezer, Faruk Erem gibi cezacıların yer aldığı heyet Yassıadada İstanbul ve Ankara Üniversitesi hâdiseleri, Topkapı, Uşak hâdiseleri neviinden "devletin iştirakiyle suikast teşebbüsleri" gibi meseleleri ön plâna geçirmek niyetindedir. Tabu, Anayasanın ihlâli dâvası bunların başında gelmektedir. Yüksek Adalet Divanının sonuçlandırmakla vazifelendirildiği suçlar tahdit oludur olunmaz dosya adedinde derhal ve inanılmaz bir düşüş olacak, Divanın çalışmaları son derece kolaylaşacaktır. Yolsuzluk duruşmalarının Yassıadada dinleyicileri bile sıkmaya başlaması ve teknik teferruat içinde boğulması kararın bir an evvel alınmasını gerekli kılmaktadır. Eğer mesele, düşüklerin şahsi menfaat sağlama bakımından ne derece düşük olduklarım göstermekse bu husus çoktan meydana çıkmış ve Köpek dâvasından Vinilekse, İpar dâvasından Mandalincinin yolluğuna çeşitli yolsuzluklar en mükemmel örnekleri teşkil etmiştir. Buna mukabil, esaslı dâvalardan hiç birinin henüz ele alınmamış bulunması umumi efkârı duruşmalara karşı kayıtsız hale sokmaktadır ki, bunun bir tehlike teşkil ettiğinde zerrece şüphe yoktur.

Sulhi Dönmezer
"Elimizi çabuk tutalım"

Yolsuzluklar

İpar Yolsuzluk Ortaklığı

Bu haftanın başlarında bir gün, Yassıadadaki jimnastikhaneden bozma duruşma salonuna şöyle bir bakanların gözleri, doğrusu istenilirse Başkan Başoldan ziyade Milliyet gazetesinin tatlı sosyete yazarı Leylâ Erduranı aradı. Zira onun sütunlarının kahramanları, tahta sıraların üzerine serpilmişlerdi. Muazzez Dümer, Muzaffer Menteş, Ulviye Bengisu, Malike Akbay, İnci Şahingiray, güzel Mehire Sertel hep oradaydılar. Zehra Bilire kadar.. İhtimal, gazetelerin duruşma takip eden muhabirlerinden çok sosyete yazarlarının tanıdıkları dana bir çok kimse haftanın başlarındaki o gün Yassıadadaydılar ama, kendilerini kalabalık arasından bulup çıkarmak kolay olmadı. Dinleyiciler içinde boyasız çehresi ve üzgün hatlarıyla Bayan Berk -Medeni Berkin eşi- sosyete hanımlarından ekserisiyle bir tezat teşkil ediyordu. O gün, "İpar Dâvası" görülüyordu.

Yassıadanın cümbüşlü bir gün yaşayacağı, daha sabahleyin Dolmabahçe rıhtımında anlaşıldı. O gün, belki de her zamankinden fazla hususi araba Taksim veya Maçka istikametinden kıvrılıp askerlerin bekledikleri Deniz Müzesi Önüne geldi. Deniz Müzesi içinde kadın dinleyicileri arayan kadın vazifelilere gelince, onlardan bir tanesi, işini bitirmiş vapura binerken gülerek:

"— Bugün burnum bayram etti. Meğer ne kokular, ne kokular varmış.." diyordu* ,

Halbuki sosyete hanımları en basit kıyafetlerini giyinmişler, en hafif makiyajlarını yapmışlar, en basit şekilde takıştırmışlardı. Milyonerler dünyasını Deniz Müzesinin kadın vazifelileri kendi âlemlerinde görselerdi, hiç şüphesiz hayretten ağızlarını bir hafta müddetle kapayamazlardı. O gün hanımlar, en ziyade heyecanı genç İparla düşük Zorlu kapıda belirdiğinde çektiler ve bütün duruşma boyunca onları inceden inceye tetkik ettiler. Menderes bile onlar kadar alâka görmedi. Yalnız hanımlardan bir tanesinin, daha ziyade Hayreddin Erkmeni süzdüğü dikkati çekiyordu. Genç İpar hakkındaki kanaat, memnunluk verici oldu. Bozulmamıştı. Ama bir zamanların "Le beau Fatin = Güzel Fatin"inin aldığı şekil, doğrusu ekseriyetini orta yaşlıların teşkil ettiği bu sosyete hanımlarının acıklı acıklı iç çekmelerine yol açtı. Her halde, eski günleri hatırlamışlardı..

Yedi adam

Saatin dokuz buçuğa yaklaşmakta olduğu bir sırada, duruşma mü-

davimlerinin alışık oldukları düşük kafilesi kapıda göründü. Nazarlar heyecanla o istikamete çevrildi. Bir çok kimse, başı Menderesin çekeceğini sanıyordu. Halbuki ilk görünen bir moda mecmuasının sayfaları arasından fırlamışcasma şık, parlak siyah saçlı, kaytan bıyıklı, boyunu uzun göstermek maksadıyla dik ve kasılmış halde yürüyen, rahat görünmek için rahatsız bir delikanlı oldu. Üzerinde iki düğmeli, koyu gri bir elbise vardı. Gömleği kolalı ve bembeyazdı. Kravatı ince bağlanmıştı, içine yelek giymişti. Yaka cebinde, puanlı bir mendil bulunuyordu. Ceketinin arkası, iki taraftan yırtmaçlıydı! Bunun kollarını, otururken, gömleğinin manşetleri görünsün diye yukarı çekmeyi ihmal etmedi. Fakat delikanlının en ziyade dikkati çeken tarafı ayakkabıları oldu. Bunlar, kenarları tokalı ayakkabılardı. Bir dinleyici yanındakine "Acaba altın mı?" diye sordu. Değildi. Ama biraz sonra okunacak kararname dinlendikten sonra sualin öyle garipsenecek bir tarafı kalmadı. Şık adam, genç İpardı.

Kafilede onu Fatin Rüştü Zorlu takip ediyordu. Bir harabeyi andıran düşük "Bay yüzde on", önünde yürüyen Ali İparla tezat teşkil diyordu. Üzerinde gene, siyaha kaçan kruvaze elbisesi vardı. Gerdanı sarkmış, omuzları çökmüştü. Onun arkasından Sebati Ataman, Hayreddin Erkmen, Hasan Polatkan, Adnan Menderes ve Medeni Berk göründülsr. Protokol, suç protokolüydü ama, gene de bir yanlışlık vardı. Kim bilir, belki de düşük Başbakan Yardımcısı, Başbakanından önce salona girmek istememişti. Sanıklar bu sırayla yerlerine oturdular. Sanıklara ayrılmış bulunan ve etrafı tahta parmaklıkla çevrili mahalde dördü bir tarafta, üçü bir tarafta yedi sandalya vardı.

Protokol, suç protokolü olmasına rağmen gene hatalıydı, zira Menderesin suçu Berkin suçundan farklıydı ve düşük efendinin son iskemleyi işgal etmesi gerekiyordu. Âli İpar ve Fatin Rüştü Zorlu tam yerlerindeydiler. Onlar, dalavereden birinci derecede faydalanmışlar ve bunu tertipleyip yürütmüşlerdi. Aslında, yanlarında bir üçüncünün, Nihat Âli Üçüncünün bulunması gerekiyordu. Ama kumpanyanın bu, Amerikadaki temsilcisi Türkiyeye gelip hesap vermeye oralarda kalmayı tercih etmişti. Tabii davranış, kumpanyanın işlerinin kabili müdafaa olmadığının mükemmel ve en güzel deliliydi. Zaten Washington Ekonomi Misyonumuzun başına yerleştirilen bu zâtın dosyada öyle mektupları ve marifetleri vardı ki yurda dönmek istemeyişini anlamak çok kolaylaşıyordu. Sebati Ataman, Hayreddin Erkmen, Hasan Polatkan ve Medeni Berk İktisadi Koordinasyon Heyetinin üyeleri olarak Divan huzuruna çıkarılmışlardı. Suçları vazifelerini suiistimal etmek ve İparın, Zorlu tarafından takip edilen işlerini sonuçlandırmaktı. Menderese gelince o, Zorlunun kendisine başvurması üzerine nüfuzunu kullanmış ve gerekli tesiri yapmıştı.

Düşükler yerlerini aldıktan sonra dinleyicüer onları, onlardan genç Îpar dinleyicileri seyre koyuldular. Divan huzuruna ilk defa çıkan Ali Îpar yerinde oynayıp duruyor, bağım çevirerek sıraları araştırıyor, tanıdık sima arıyordu. Sol elinin küçük parmağına taktığı bir yüzük, ön sıralarda oturanların dikkatini çekti ve gülüşmelere yol açtı. Öteki Sanıklar, mahkeme âdabına daha riayetli, hareketsiz duruyorlardı. Menderes ve İpar hariç, hepsinin elinde kararname veya bâzı kâğıtlar vardı. Zorlu bunlara notlar aldı. Kararname okunduğunda Polatkan elindeki metinden Zorlu - Îpar ortaklığının marifetlerini dikkatle takip etti. Buna mukabil genç İpar, kararnamede neler yapmış olduğu belirtildiğinde müstehziyane gülüyor, başını bu satırları pek garipsemiş gibi sallıyordu. Hani neredeyse Başkandan "Sigara içebilir miyim ?" diye soracaktı.

Ali İpar

Ultramodern armatör!

Kumpanyanın marifetleri

Kararnamenin okunması pek uzun sürmedi. 9.55'de iddianın ne olduğu anlaşılmıştı. Metinden ortaya çıkan şuydu: Armatörlüğe heves eden Ali İpar bir yerli firmadan gemi satın almıştı. Bu sırada bir navlunun mevcut olduğunu öğrenmişti. O navlunu kaçırmazsa, arzuladığı gibi bir ticaret filosu kurmak ve Onassis'lik oynamak kabil hale gelecekti. Bunun üzerine dışardaki parasıyla üç gemi satın almıştı. Bunların kıymeti 162. 500 sterlin tutuyordu.

İşte, Zorlunun müdahalesi bundan sonra başlamıştı. Çevrilecek mükemmeİ bir dolap vardı ve Dışişleri Bakanı gibi zorlu nüfuz sahibi bir destek olduktan sonra bunu çevirmek işten bile değildi. Eğer, satın alınmış bulunan bu gemiler için resmi kurdan döviz tahsisi yaptırılabilirse Türk lirası karşılık Et ve Balık Kurumuna ait yağların naklinin getireceği navlundan sağlanmak üzere filoya yeni gemiler katmak kabil hale gelecekti. Hattâ bunu bir dönme dolaba çevirmek, gemi alıp tahsis sağlamak, tahsis sağladıktan sonra gemi almak, gemi aldıktan sonra tahsis sağlamak, tahsis sağladıktan sonra gemi almak ve bunu ilânihaye, kimbilir belki de dünyada satılık gemi kalmayıncaya kadar devam ettirmek pek âlâ kabildi!

Ama "tecrübesiz armatör" Ali İpar, bu kadarla yetinecek bir "tecrübeli iş adamı" değildi. Zorlu gibi bir destekle daha büyük vurgun vurmaması akıl dışı bir iş olurdu. Onun için, 162.500 sterlin kıymetindeki gemilerine döviz tahsisi isterken bir açıkgözlük daha yapmış ve araya bir "paravana firma" sokmuştu, Sözüm ona gemiler bu firmanın mali olacak ve bunları firma İpartransport'a 282.000 sterline satacaktı. Böylece 120 bin sterlin fazladan tahsis edilmiş bulunacaktı. Tabu bu, resmi kurdan olacaktı.. Yani İpar sterlin başına 25 lirayı Merkez Bankasına ödemek suretiyle 3 milyon liralık sterline'sahip olacaktı. Halbuki bu miktar sterlinin o tarihlerdeki hakiki kıymeti aşağı yukarı 6 milyon liraydı, İş mükemmeldi. Üç geminin tahsisiyle İpar dört yeni gemi satın alabilecekti. Hem de bu dördüncü gemi mükemmel bir gemi olacaktı. Ee, bu kadar iyilikten sonra Zorluya da bir kravatcık hediye edilmezdi ya..

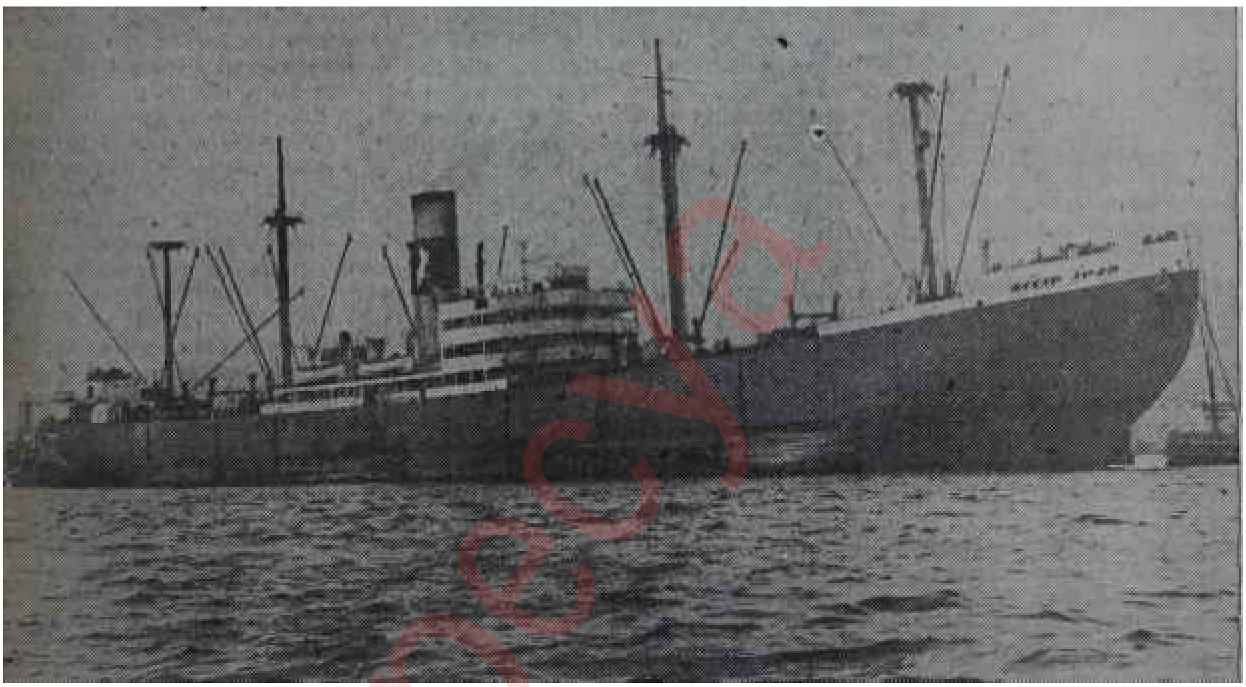
Yalnız, ortada bazı müşküller vardı. Bir Gemi Seçme Heyeti bulunuyordu ki bunun üyeleri parayla, pulla kandırılamıyordu. Halbuki gemi satın almak, ancak onların müsaadesiyle oluyordu. O halde? O halde Zorlu gene paçaları sıvayacak ve

heyetin elinden selâhiyetini alacak, bunu siyasî tesirlere açık, üstelik kendisinin üyesi bulunduğu İktisadî Koordinasyon Heyetine devrettirecekti. Nitekim bu muamele, o zamanın bâzı icapları da işi kolaylaştırdığından başarıyla sonuçlandırılmış, İktisadî Koordinasyon Heyeti gemi konusunda son selahiyeti eline geçirmişti.

İşler o derece intizamlı ve ihtiyat gözden uzak bırakılmaksızın yapılmıştı ki, şaşmamak elden gelmiyordu. İparın üç gemiyi satın aldığı sıralarda Bedelsiz İthalât kararnamesi diye bilinen Muvakkat Rejim yürürlükteydi ve 30 Eylül tarihine kadar mühletin hitamına sâdece bir kaç gün kala meramına ermiş, Gemi Seçme Heyetinin elindeki selahiyeti koparmıştı. Bunun üzerine de İpar, mühletin hemen akabinde, 2 Ekim günü, satın alınmış, Türk Bayrağı çekilmiş, hattâ memlekete gelmiş gemileri için döviz tahsis edilmesini istemişti!

Çeşitli itirazlar

Muamele, daha o tarihte alâkalı dairelerin garibine gitmiş ve itirazlarına yol açmıştı. Bir defa, son selahiyeti elinden alınmış olmakla beraber İktisadî Koordinasyon Heyetine rapor vermekle vazifeli Gemi Seçme Heyeti İparın üç gemisinin **210 bin sterlin lâfını duyar duymaz bunu derhal kabul etmiş ve "paravana firma"dan bir mektup ibraz ederek -zaten bu firmadan bir zat, her ihtimale karşı Türkiyeye getirilmiş, burada tutulmuş ve bahis konusu mektup Gemi Seçme Heyeti raporunu verdikten hemen bir gün sonra onun elinden alınmıştır- bu fiyatı muvafık gördüğünü belirtmişti. İktisadî Koordinasyon Heyeti tam bir fütursuzlukla Ulaştırma bakanlığının ikazım bir tarafa atmış, Gemi Seçme Heyetinin gösterdiği 180 - 210 bin dolar kıymetin ortalamasını dahi *göz* önünde tutmaksızın bildirilen azami miktarı uygun görmüş ve gemilerin**

Ali İparın gemilerinden **biri** limanda.

Baştan kara etti

dışardan getirtilecek **ticarî** mallar yurda, dövizin nereden bulunduğu sorulmaksızın sokulacaktı. Yâni İparın elinde, gemilerini resmen Türk malı haline getirmek için 30 Eylüle kadar zaman vardı. Eğer 30 Eylüle kadar Zorlu, Gemi Seçme Heyetinin elindeki selahiyeti İktisadi Koordinasyon Heyetine devrettirebilirse genç **İpar** Bedelsiz İthalât kararnamesi gereğince değil, Kredili İthalât kararnamesi gereğince müracaat edecek ve zaten satın alınmış gemileri için döviz isteyecekti. **Yok,** Zorlu muvaffak olamazsa, o takdirde **mühdet** bitmeden İpar gerekli müracaatı yapacaktı. Kudretli Dışişleri Bakanı **fahiş fiyatta yurda sokulmak istendiğini bildirmişti. 232 bin sterlinlik tahsis istenilen bu gemiler olsa olsa 130 - 210 bin sterlin arası bir değerdeydi. Üstelik, iki tanesi aranılan şartlara uymuyordu. Bunun yanında, ilk müracaatın yapıldığı Ulaştırma bakanlığı da İktisadi Koordinasyon Heyetinin dikkatini çekmişti. İparın gemileri satın alınmış, bunlara Türk bayrağı çekilmişti. Döviz tahsisi satın alınmış gemiler için değil, satın alınacak gemiler içindi. Bunlara fondan nasıl pay ayrılabilirdi?**

Fakat itirazlar, buz üzerine yazılmış metin muamelesi görmüş ve kaale dahi alınmamıştı. Bir defa İpar, krediyle satın alınacağı mucip sebebine dayanarak genç İpara 210 bin sterlin tahsis etmişti. -Halbuki, bedelin de yüzde 75'i peşin ödenecekti!- Böylece, hakiki kıymeti 162.500 sterlin olan üç gemi için -bu kıymet resmi denizcilik bültenleriyle sabittir- Zorlunun desteklediği firmaya 50 bin sterlin -resmî kurla 1 milyon 250 bin, karaborsada 2 buçuk milyon Türk lirası- fazla dövizin Türkiyeden çıkarılması müsaadesi verilmiş oluyordu. Tabii İpar bir dakika kaybetmemiş ve sterlinleri "paravana firma" ya havale ettirmişti.

Bunu yaptıktan sonra da derhal yeni gemiler mubayaası için teşeb-

büse geçmiş, aynı dolabı döndürecek evsafta bir kaç gemi için daha müracaatını tekrarlamıştı. Ancak bu sırada işin kokusu bütün Türkiyeyi sarmış ve İpar - Zorlu ortaklığı dillere destan hale gelmiş bulunduğundan ikindi müracaata red cevabı verilmek mecburiyeti ortaya çıkmıştı.

İşte, "İpar Dâvası"nın gemilere tahsis sağlama faslı buydu.

Ya yağlar?

Ama, mesele bundan ibaret değildi. Ortada, bir de navlun sağlama muamelesi vardı. Bir navlun sağlama muamelesi ki, kabinede, müzakere edilip karara bağlanmış, üstelik dünyanın en komik hâdiselerine yol açmıştı.

Et ve Balık Kurumunun yağlarından sağlanacak navlun, zaten her işin başını teşkil etmiş, genç İpar için koku yerine geçmişti. Amerikan yardımından alman bu nebati yağların yarısının Türk gemileriyle memlekete sokulması gerekiyordu. Bunun 11 bin tonu İpartransporta verilmişti. Fakat genç İpar daha fazlasını istiyordu. Zira dönme dolaba bu navlun lâzımdı. Halbuki yağların büyük kısmı Denizcilik Bankası gemileri tarafından nakledilecekti. İşte burada, Fatin Rüştü Zorlunun Amerikadaki dostu Nihat Ali Üçüncünün mü dahalesi gerekmiş, yalnız Zorlunun değil bir çok düşüğün dış dalaverelerini görülmemiş meharetle çeviren bu her devrin adamı -D.P. büyüklerine C.H.P. büyüklerinden intikal etmiştir- asılsız mektuplarla ortalığı karıştırmıştı. Mektuplar bir gaye gütmekteydi: Navlunun İpartranspor ta sağlanması! Üçüncü öyle şartlar koşuyordu ki bu, "Yağları ancak orta boylu, siyah parlak saçlı, yırtmaçlı ceket giyen, ayakkabıları tokalı, sol elinin küçük parmağında yüzük taşıyan, kaytan bıyıklı bir milyonerzadenin sahibi bulunduğu firmanın gemileriyle taşıtabiliriz" diye şartname yapmak sonra da "İşte, navlun herkese açık,, kim şartları yerine getirirse yağlar ona verilecektir" diye ortaya çıkmaktı.

Nitekim günlerden bir gün koca Menderes, elinde Nihat Âli Üçüncüden gelen ve yağların nakliyle alâkalı bir telgrafla kabine toplantısına girmiş, bu meselenin müzakeresini Bakanlardan istemişti! Evet, başını kaşıyacak vakti bulunmadığı söylenilen ve mühim meselelerin aylarla kapısında bekletildiği Menderes kabinesi İparın navlunu meselesini cid di ciddi ve Başbakanın emriyle mû zakere etmişti. Üçüncü, telgrafında New York'ta dok işçilerinin grev yapacaklarını bildiriyor, yağların ancak İpartransporta ait gemilerle nakledildiği takdirde memlekete getirilebileceğini, aksi halde Denizyollarının astronomik cezalar ödeyeceğini haber veriyordu! Zaten Üçüncü, daha cevap dahi beklemeden yağları New York'ta Denizyolları vapurlarının değil, İpartransport vapurlarının bağlandığı rıhtıma yığdırmış ve Denizyolları vapuru geline bunları alamamasını sağlamıştı.

Kabinede Zorlu, mûtad veçhile İparın avukatlığını, yahut temsilciliğini yapmış, bu yüzden Polatkanla arasında pek şiddetli bir tartışma patlak vermişti. İşin bu komedi tarafının tafsilâtı sanık mikrofonunda birbiri peşine Zorlu, Polatkan, Berk ve Menderes arzı endam ettiğinde bütün çıplaklığıyla ortaya çıktı. Menderes rejiminin iç yüzüne projektörlerin en kuvvetlisini tuttu.

Netice, yağların Zorlu - Üçüncü kombinezonunun galebesi neticesi İpartransportun gemileriyle nakli olmuştu. Genç İparın eline navlun olarak, üç gemiye ödediği bedel kadar para geçmişti! Böylece, nakil masrafı hariç, gemiler tek seferde bedellerini ödemişlerdi.

İşte, haftanın başındaki o gün Yassıadada, sosyetenin meşhur simalarının huzurlarında bu fevkalâde ticari muamelenin hesabı görülecek, ticari dehaların İşleyiş tarzındaki üstünlüğün sebepleri araştırılacaktı. Vinileksin harikulade başarısının sırrı ortaya çıkmıştı; Bir şirket, devrin Maliye Bakanıyla ortaklık kurdu mu başarısı göklere çıkıyordu. Şimdi, bu ortaklık devrin kudretli Dışişleri Bakanıyla kurulursa ne netice veriyordu, o görülecekti.

İpar Yassıada yolunda
Umduğu değil bulduğu...

Mikrofon başında

Kararnamenin okunması bitince Başkan evvelâ, tanık mahalline hâdiseyi bilirkişi sıfatıyla incelemiş bulunan Maliye Hesap Uzmanı Nejat Güveni aldı. "Mandalincinin yolluğu" dâvasında başvurulan bu usûl iyi netice vermiş, meseleyi iyi bilen bilirkişi püf noktaları gözler önüne meharetle sermişti. İpar dâvasında da netice aynı oldu.

Sanık mikrofonuna İlk olarak, kumpanyanın 1 numaralısı Ali İpar çıktı. Gene dik duruyor ve kasılıyordu. Fakat konuşmaya başlayınca söyledikleri pek duruşuyla mütenasip olmadı. Bir defa ne anlattığı hiç kimse tarafından anlaşılmıyordu. İşe "Reddediyorum" demekle başladı. Başkan Başol:

"— Yoo! Reddetmek olmaz. Hakkınızda ithamlar var. Bunlara karşı kendinizi savunmanız lâzım" dedi.

Bu sırada bir sineğin musallat olması genç milyonerin işlerini büsbütün zorlaştırdı. Başkan:

"— Gemilerin alınmasını anlat" dedi.

Genç İpar sordu:

"— Uzun mu, kısa mı?"

Herkes gülmeye başladı. Zaten genç İpar daha tavırlarıyla dinleyicilerin garibine gitmişti. Galiba kendisini bir Amerikan filminde role çıkmış sanıyordu. Hâdiseyi bir türlü anlatamadı. Başkan:

"— Doğru söylemiyorsunuz. Siz basın toplantısı filân yaptınız, okuduk. Anlatın bakalım" deyince kahkahalar tekrar yükseldi.

Genç İpar mazeretini söyledi. Azarlanmaktan korkuyordu! Eğer Baş kan müsaade ederse, anlatacaktı. Başkan "Anlat" dedi. Ama gene ne söylediği anlaşılamadı. Başol bir ara:

"— Demek senin dışarda dövizin vardı" dedi.

"— Dövizim olduğunu tekzip ediyorum."

Dinleyiciler gene güldüler. Nihayet Başkan işin yürümediğini anladı ve:

"— Kabule şayan bir şey söylemiyorsunuz. Bocalıyorsunuz. Ben sual soracağım" dedi ve meseleye ışık dökecek bazı sualler sordu. İpara bakılırsa bu gemileri kendisine para almaksızın, sırf itibar sahibi olduğundan ve elinde bir navlun kontratı bulunduğundan vermişlerdi! Döviz tahsisi alacağından öylesine emindi ki derhal müracaat etmeye de lüzum hissetmemişti! Gemilerin asıl kıymetine gelince, bunlardan haberi yoktu! "Ben tecrübeli bir armatör de-

ğil, tecrübesiz bir armatörüm. Ama tecrübeli bir iş adamıyım" diyerek dinleyenleri, Başkan dahil, yeniden güldürdü.

İparın belirttiği itiraz kırıntılarını bilirkişi çürütünce genç İpar ona kızdı ve "Nereden bilirkişi oluyormuş? Ne biliyormuş" diye çıkıştı. Ama Başkan o konuyu hükme bağladı. Bilirkişinin ehliyetinden şüphe caiz değildi. Hakikaten Nejat Güven hadisenin cereyan tarzını mükemmelen anlatmış,, püf noktaları gözler önüne serivermişti. İpar yerine oturdu.

Eski adetler

İparı, ortağı -ya da hamisi- Fatin Rüştü Zorlu takip etti. Zorlu bambaşka bir politika takip ediyordu. Tıpkı Mecliste yaptığı gibi bağıra bağıra konuşmak ve şirretliğe başvurmak suretiyle üste çıkmayı denedi. Soruşturma, bir hakikatin, .araştırılması için değil, illâ bir kimsenin suçlandırılması için yapılmıştı. Sonra, bir takım acıklı şikâyetler ileri sürdü. Hem de bunları o. Mecliste takındığı tavırla ifade etti.Avukatlarıyla görüşemiyordu, kararnamesi elinde değildi, yani haksızlığa uğramış bir adam vaziyetindeydi! Herkes, "Bay yüzde on"un asabının laçka olduğunu anlamakta zorluk çekmedi. Ama Zorlu, gene de mûtad demagoji usûllerine başvurmaktan geri kalmadı ve "yutturabilirim" sandığı hususları, pervasızca yalan söyleyerek ifade etti Anlaşılan, bir meseleyi bağırarak söylemenin o meseleye herkesin inanmasını sağlamaya yeteceği kanaatindeydi! Halbuki şirretlikle üste çıkamadı. Başkan, evvelden hazırlanmış yazılı bir kaç sual sorunca bocaladı durdu.

Başol, Zorludan itibaren, kabinede cereyan etmiş Polatkan - Zorlu münakaşası üzerinde durdu. Kendisinde mevcut bilginin ne olduğunu açıklamadan bu konuda sanıklara sualler sordu. Zorlu, en iyi usûlün her şeyi kökünden inkar olduğu felsefesine uyarak böyle bir tartışmanın mevcudiyetini bile reddetti. Polatkan, bazı sert sözlerin, karşılıklı ithamların yükseltildiğini kabul etti. Ataman ve Erkmen o toplantıda bulunmamakla beraber sonradan hâdiseyi öğrenmişlerdi. Fakat Berk ve Menderesin istemeye istemeye yaptıkları bâzı açıklamalar daha istifadeli oldu. Tabii düşük efendi gene, bâzı noktalarda, gözlerin içine beka baka yalan kıvırmakta tereddüt etmedi. Ama hâdiselere haftanın başındaki o gün dökülen az ışık Menderes rejiminin nasıl bir çete rejimi oldu ğunu gözler önüne sermeye yetti.

Hasan Polatkan
Masum bir bebek!

Başkan sonuna kadar kendisinde mevcut bilgiyi açıklamadı ve bunu, perşembe günü dinlenecek tanıklara bıraktı.!

Birbirini takip ettirenler

Anlaşıldığına göre Başbakan, Nihat Ali Üçüncünün mektubuyla kabine toplantısına gelmiş, konunun görüşülmesini istedikten sonra çekip gitmişti. Konu görüşülmeye başlanınca, kavga patlak vermişti. Polatkan, gemilere nasıl bayrak çekilebildiğini sormuş, böyle şeyin olamayacağım bildirmiş, Zorluya yüklenmişti. Zorlu ise konsolosların buna hakları bulunduğunu belirtmişti. As-ında İpar, Amerikan yardımından sağlanacak malların yarısının Türk bandırası taşıyan gemilerle nakli gerektiğinden tahsisi almadan gemilerine bayrak çektirmek zorunda kalmış, tabii bu da onun için, sonradan bir büyük handikap yerine geçmişti.

Ancak, Zorlu - Polatkan kavgasının o kadarla kalmadığı duruşma salonunda anlatılanlardan meydana çıktı. Polatkan, şüphesiz, Zorluyu İparı himayeyle, hattâ onunla ortaklık kurup komisyon almakla suçlandırmış ti. Bunun üzerine Zorlu Başbakana asıl Polatkanın bâzı armatörlerin ortağı olduğunu söylemişti. Menderes de, Medeni Berki çağırtmış ve -Medeni Berkin İfadesiyle- "Bakan arkadaşlarına haber vermeksizin" bankalardan diğer armatörlere ne miktar kredi verildiğinin, ne miktar tahsis yapıldığının, Polatkanın bunlardaki rolünün araştırılmasını emretmişti. Berk topladığı bilgiyi düşük efendiye arzetmişti. Tabii Menderes, gereğinde Polatkan aleyhinde, kullanmak üzere bu bilgiyi dosyalayıp kasasına yerleştirmişti.

Mesele, çete arasındaki bir ihtilâftan , ibaretti. Zira Yassıadada İparla birlikte Zorlunun yargılanmasından sonra Polatkan başka bir armatörle, Akif Sadıkoğluyla birlikte yargılanacaktı. Bakanlarımız armatörleri paylaşmışlardı. Ama aralarında gene de, zaman zaman kemik kavgası yapmaktan kurtulamamışlardı. İşin eğlenceli tarafı, bu marifetleri mükemmelen bilen düşük efendinin, rejimini yürütmek için suçlu Bakanları işbaşında tutmakta; fayda mülâhaza etmesiydi.

Şimdi takke düşmüş, kel meydâna çıkmıştı.

Mantık ve inkâr

O gün Yassıada duruşmalarının hikâyesi, işte bu oldu. Sebati Atamanın mantık oyunlarına, Fatin Rüştü Zorlunun şirretliğine,Menderesin pervasız yalanlarına.tıpkı Mecliste olduğu gibi duruşma salonunda devam etmeleri, genç İparın bütün milyonlarına rağmen bir şaşkından ibaret bulunduğunu belli etmesi, davalarda bilirkişi dinlemenin faydasının ortaya çıkması ilk duruşmanın hususiyetlerini -sosyete hanımı, dinleyicilerle birlikte- teşkil etti. - Menderesin, kendisinden bir önce konuşan Medeni Berkin "armatörler hakkındaki tahkikatın herkesten gizli yapılması yolundaki emir'in mevcudiyetini bildiren sözlerini bile yalanlamaktan çekinmemesi gülüşmelere yol açtı. Hele herşeyi hatırlayan dü--şük efendi. Başkan Başol kendisine:

"— Polatkanla Zorlu arasındaki münakaşayı size kim haber verdi." diye sorunca, sanki pek samimi bir beyânda bulunuyormuşcasına "Hatırlamıyorum Reis Beyfendi" demesi kahkahalara yol açtı Hafıza-i beşer nisyanla malûldü ama.

Dikkati çeken bir başka nokta, Menderesin Başkana artık "Muhterem Reis Beyfendi Hazretleri" diye hitap etmekten vaz geçmiş bulunmasıydı. Buna mukabil genç,İpar kendisinden "Adnan Menderes beyfendi" şeklinde bahsetti, genç İparın avukatı ise "Fatin Rüştü beyfendinin izah buyurdukları gibi.." tarzınla fomüllere iltifat etti.

Saat 14.40 da sanıkların sorgusu bitti. Başkan tanıkları aradı, fakat celbedilmemişierdi. Onların iki gûn sonra dinlenilmelerine karâr verildi.

Çok alaka uyandırıcı bilgiler verecekleri duruşmanın seyrinden ve Başolun imalarından anlaşılmıştı,

Celseler

Dört filmli seans

Hayreddin Erkmen sanıklara ait mikrofona yürüdüğü zaman işin bu kadar eğlenceli olacağını imkânı yok kimse tahmin edemezdi. Düşük Ticaret Bakanı Adeta Meclisteki hırçınlığını tekrar ele almıştı. Meclis kürsüsüne Hükümet koltuklarından kalkıp yürüyormuş gibi bir hali vardı.; Hem de eline iyice bir koz geçiren bir hükümet üyesi. Nitekim Erkmenin bu cakası konuşmağa başladığından birkaç saniye sonra belli oldu. Düşük Ticaret Bakanı, Savcı Egeseli itham ediyordu. Ne ile? Bir zamanlar Balıkesirden adaylığını koymuş olmakla. Evet, Egeseli, adaylığını koymuş ve kazanamamış olmakla itham ediyordu. İşte budur ki Yüksek Adalet Divanı Başsavcısını böylesine insafsız yapmıştı.

Düşük Ticaret Bakanı ağır ağır mikrofona doğru yürüdü. Mikrofonu eliyle bir iki kere tartakladıktan sonra sesinin tonunu ayarlamak istercesine bir an kendini tarttı ve konuştu:

"— Siz değil misiniz 1954 yılında Balıkesirden adaylığınızı koyan? Kaybettiniz. Bu mudur bütün hıncınız.

Salonda bir ara mırıltılar yükseldi. Düşük Bakan Egeselin üzerine fena gitmişti. Başsavcı ne yapacaktı ? Acaba ne diyecekti ?
Egesel bunun üzerine söz istedi.
Cevap verecekti. Başol isteği kabul etti ve Başsavcı yerinden doğrularak kendine has yumuşak konuşmasıyla düşük. Bakanı \cevaplandırdı:.

"— Biz burada umuma ait bâzı meseleler üzerinde duruyoruz. Halbuki işi şahsiyata döküyorlar. Ben Balıkesirliyim.. Hemşehrilerimin istek ve arzularına karşı duramadım. Memleketime hizmet aşkımı bir yüzkarası olarak ileri sürmek istemelerini, teessüfle karşılarım".

Erkmen tekrar mikrofona geldi ve ilk sözleri kadar eğlenceli birkaç söz daha söyledi.

Erkmen ve Mandalinci dâvasının o gün en enteresan tarafı buydu. Düşük Bakan bir hayli içini boşaltmış gibiydi. Yerine otururken şayet Mecliste olduğu gibi sol tarafında Menderes olsaydı muhakkak bir ara kendini unutacak ve Menderese "Nasıl, beğendiniz mi?" kabilinden bir nazar atfedecekti. Oturdu ve ellerini iki bacağının arasında kavuşturarak Başolun söylediklerini dinledi.

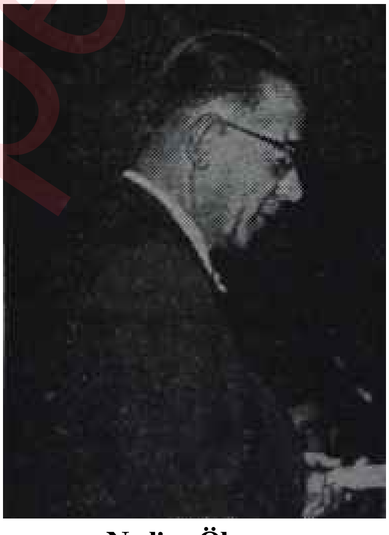
Salonu iki subayın arasında terke hazırlandığı zaman ise, düşük Bakanda biraz evvelki caka ve kendine güvenden eser kalmamıştı.. Salondan çıkarılırken âdi bir suçlu gibi garip adımlar attı.

Mandalincinin ise, savunmasını bitirip yerine oturduktan sonra ağladığı görüldü.

Bir savunma şahidi

Aynı gün 6-7 Eylül duruşmalarının safahatı da bir hayli eğlenceli oldu. Menderesin, savunma şahidi olarak dinlenmesini istediği bir gazeteci vardı. Gazetecinin adı Şinasi Nahit Berkerdi. Berker, Menderesin Ankara Hiltona misafir ettiği gazetecilerin başında geliyordu. Kader, Ankara Basınının bu ele avuca sığmaz çocuğunu düşük Başbakanın karşısına bir kere daha çıkardı.

Oturduğu yerden alışılan tavrıyla kalkan Menderes mikrofonun karşısına geldi. Halinde bir başkalık vardı, iki ismi telâffuz ederken sıkılıyor gibiydi. İsimlerden biri Şinasi Nahit Berker, diğeri eski yaveri Hayreddin Sümerdi. Düşük Başbakan, Sümerin bir kere daha dinlenmesini arzu ediyordu. Sümer bir evvelki şahadetinde hilafı hakikat beyanda bulunmuştu. O kadar ki, daha bir hafta evvel Ankarada bir gece klübünde Sümer, söylediklerinin tam aksini söylemişti. Bunun şahidi de Şinasi Nahit Berkerdi. Ne var ki, Menderese istihbarat yanlış verilmişti. Bir hafta evvel cereyan eden hâdise bambaşkaydı. Sümer gerçi Berkere -Berkerin mahkûmiyetinde şahadet etmiş ve şahadeti mahkûmiyetini sağlamıştır- bâzı şeyler söylemişti. Ama anadan doğma tanık Sümerin söyledikleri Menderesin hiç te lehine değildi. Eski yaver, Ankarada bir lokantada Berkere, bir hafta sonra hayatının şahadetini yapacağını, bununla istikbalini temin edeceğini söylemiş ve eski efendisi hakkında hiç de iyi olmayan sözler sarfetmişü.

Nedim Ökmen
Terledi

Başkan Başol, Menderesin bu isteğini reddetti.

Bir avukatın lâfları

Bundan sonra filmin en heyecanlı kısmı başladı. Sağ tarafta oturan avukatların arasından esmer, saçları düz taranmış birisi kalktı. Bu, Menderesin vekili Apaydındı. Apaydın yepyeni bir cevher yumurtladı. Hâdise hakkında İnönünün fikri alınmalıydı. İnönü şunca senedir Devlet Başkanlığı yapmıştı. Tecrübeli biir devlet adamıydı. Tecrübeli bir politikacıydı. Hâdiseler hakkında behemahal fikrinin sorulması gerekiyordu. Belki İnönü durumu aydınlatıcı fikirler öne sürebilirdi.

Yüzlerde beliren tebessümler, Apaydının İnönü hakkında söylediği sözlerden dolayıydı. Apaydın ve İnönü!.. Apaydının İnönü hakkında sarfettiği sözler!.. Doğrusu, manzara harikuladeydi.

Hele Başolun, genç sanık Oktay Engine gösterdiği bir mektubun foto - kopisi filmi adamakıllı eğlenceli hâle getirdi. Bu mektup Selanik Konsolosluğumuzun kavasına yazılmıştı. İçinde "Sırrı iyi sakla" diye bir cümle geçiyordu. Engine bunun ne demek olduğu sorulduğunda genç sanık cevap verdi:

"— Efendin, hususi hayatıma ait bir sırdır"

İşte buna can dayanmazdı! Nitekim salondaki kahkahalar az kaldı Başkan Başolu bile güldürecekti.

Seansın diğer iki filmi, Yassıada müdavimleri için enteresan değildi. Zira evvelâ fregmanlarını görmüşler sonra da filmi sonuna kadar seyretmişlerdi. Bir kere daha seyredilecek kadar cazip olmadığı içindir ki salondakilerin pek çoğu oturdukları yerde sıkıntıyla kımıldanıp durdu. Vinileks dâvasında Polatkan suçsuzdu. Bütün kabahat arkadaş edindiği adamların cehaletindeydi. Cahil adam bu mektupları cehaleti yüzünden kaleme almıştı. Bunda Polatkanın günahı neydi?,

Ökmenin avukatlarına gelince, tanıkları, itham ettiler. Tanıkların hepsinin Ökmene husumeti vardı. Bu yüzden ifadelerine itibar edilmemeliydi.

Davalar karara bırakıldı.

B A S I N

Seminer

Gene İsmail Hakkı bey...

Yarbay Ahmet Yıldız, kalın purosundan derin bir nefes çekip etrafını şöylece bir süzdükten sonra cevap verdi:

"— Ama o zaman, yalan haberin suçlusu ilelebet suçlu kalacaktır".

Salonda hafif bir, mırıltı yükseldi. Soru sahibi gibi diğerleri de tatmin olmamışlardı. Soru sahibi Apdi İpekçiydi. Milliyet gazetesinin genç Yazı İşleri Müdürü Radyoevinde toplanan Basın Meclisinde görüşülmekte olan İspat Hakkı Kanun tasarısı ile ilgili bir sual sormuştu. Tasarıda bir madde, ispat hakkının seçimlerden bir ay evvel kalkmasını ve bu süre içinde işlenecek suçlarda gazetecinin, haklı olsun veya olmasın hapis cezasıyla tecziye edilmesini derpiş ediyordu, Bu, biraz garip ve çeşitli yorumlara yol açan bir madde oldu. Hazırlıyanlar, gerekçe olarak, seçimlere giren bir partili hakkında korkusuzca yapılacak kasıtlı yayın neticesinde adamın seçimi kaybetmesinin sağlanabileceğini bildiriyorlardı... Hesaplaşma, bu ilk gayenin gerçekleşmesinden sonra yapılacaktı ki seçimi kazanan tarafta olan gazeteci, partisinin tesiriyle cezadan pekâlâ kurtulabilirdi da... Buna müsaade etmemek için, seçişlerden bir ay önce ispat hakki kaldırılıyordu.

İşte genç yazı isleri müdürü buna itiraz etmişti. Hapsi göze alan gazeteci istediğini yazar ve yayardı. Böylece, gene matlup hasıl olur ve şayet bu yayın seçimi kazandırmağa yeterse gazeteci gene parti gücüyle hapisten kurtulabilirdi. Demek ki, alınan tedbir beş para etmiyecekti. İşte budur ki Ahmet Yıldıza kalın purosundan derin bir nefes çekmeği icap ettirmiş ve Yıldız doğrusu istenirse salonda bulunanların çoğunu tatmin etmeyen bir lâf etmişti!

Salon, Radyoevinin stüdyolarından biriydi. Ortaya çok uzun bir masa yerleştirilmişti. Yıldız masanın sağında oturuyordu. Yanında Rektör Buut Kemal Yetkin bulunuyordu. Yıldızın önündeki mikrofon, Komite üyesinin tartışmaları rahatlıkla idare etmesini sağlıyordu. Konu ispat Hakkı kanım tasarısıydı. Adalet Bakanlığında hazırlanan tasarının gazetecilerce pek çok eksiklikleri vardı.

Bir defa, dâvanın tamamlanması için verilen, daha doğrusu konulan mühlet pek azdı. Dâva 22 gün içinde **behemehal neticelenecekti. İspatla mükellef olan gazeteci delillerini 10 gün içinde ibraza mecburdu. Bundan sonra elde edilecek deliller para etmiyordu. Şimdi, düşünmek gerekirdi. Bir gazeteci bir şahıs hakkın» da haklı olarak yayın yapmış ve mahkemelik olmuştur. Mahkeme 10 gün içinde bütün delilleri istemektedir. Delillerin bir kısmı toplanmış veya hiç biri toplanamamış ise gazeteci, iddia ettiğini ispat edememiş duruma düşmüştür. Ne olacaktır? Elbette ki mahkûm olacak ve Ankara Hilton veya İstanbul Park Otel gene bir yasarı misafir edecektir. Ama, mahkemeden birkaç gün sonra gazeteci dâvayı kazanabilecek bir delil elde etmiştir. Peki, o zaman ne olacaktır? Hiç! Gazeteci, hapishane**de gününü doldurmak için bekliyecek ve kirli çamaşırları ortaya atılan adam elini kolunu sallaya sallaya, hattâ hapishaneye bir de nanik yaparak dolaşacaktır.

Basın mensupları işin bu tarafını sakat buldular ve düzeltilmesini istediler. Bu kanun, gene bir ispat Hakkı değil, İsmail Hakkı kanunu olmaktan ileri gidemiyordu.

Hapis ve basın

Müzakerelerin bundan sonraki kısmı, basının artık hapisle tehdid edilmemesi tezine inhisar etti. Bir devrin hapishanecileri, bundan böyle hapis cezasının kaldırılmasını talep ediyorlardı. Böylece daha demokratik bir durum hasıl olacaktı. Hapis yerine ağır para cezaları konmalıydı. Böylece hem gazeteci cezalandı**rılmış, hem de demokrasinin icapları yerine getirilmiş olacaktı.**

Yıldız, işin bu tarafında purosundan çektiği nefesleri seyrekleştirdi ve bunun yerine sık sık not almağa başladı. Gazeteciler önemli noktalara temas ediyorlar, hapis cezasının gerekmediğini söylüyorlar ve Damoklesin kılıcını başlarından kaldırmak için bütün gayretlerini sarfediyorlardı.

Seminere öğleden sonra da devam edildi. Bu sefer müzakere edilen kanun Basın Kanunuydu. Yeni hazırlanan kanun bâzı meselelerde biraz aşın idi. Bunu daha yuvarlaklaştırmak, daha mülayim ve faydalı hale sokmak mümkündü.

Kanunda, bir yıldan fazla hapla cezası yiyenlerin Yazı işleri Müdürlüğü yapamayacakları hükme bağlanmıştı. Bu, itirazlara uğradı. İlim komisyonunun hazırladığı tasarıda daha mâkul bir şekil bulunmuş ve takyid 5 yıl hapis cezası olarak vazedilmişti.. Ağır hapis ve terzil edici suçlar, elbette bunun haricinde kalıyordu.

Basın semineri faaliyet halinde

Hapis cezalarına veto

Tahsil meselesine gelince, bu husta fikirler muhtelifti. Basın mensuplarından bâzıları lise tahsilinin mesleğin atisi için şart olduğunu savundular. Bu, gazetecilik mesleğinin itibarını arttıracak ve kalifiye gazeteci yetiştirmekte yardımcı olacaktı. Bâzdan ise, gazeteciliğin tahsille ilgisi olmadığını, daha ziyade bir ihtisas işi olduğunu ileri sürdüler.

Bir de, üzerinde durulan mesele cevap hakkıydı. Gazeteciler geçmiş devirde tekzip müessesesinin İşleyişini anlattılar. Bunun bir yola konulmasının zaruri olduğunu ileri sürdüler. Hele cevabı verene başlık atmak imkânını sağlamak çok gülünç olu-

yordu. Gazetecilikten anlamıyanların yazılarının kendi attıkları başlıkla yayınlanması mecburiyeti geçmiş devirde gazetelerin birinci sayfalarını sirke çevirmiş ve milleti katıla katıla güldürmüştü.

Basın Meclisi bu haftanın ortalarında, doğrusu istenirse iyi çalışıyordu. Ancak bütün söylenenlerin faydasının ne olduğu kanun tasarılarında yapılacak tadillerle anlaşılacaktı. Gazeteciler işi ciddiye almışlardı. Artık her şey Komitenin meseleyi biraz sıkı tutmasına kalmıştı.

Gazeteler

...gelen paşam!

Teleksin başındaki ince bıyıklı genç, bıyıklarını ısırarak:

"— Lütfen yazın" dedi.

Makine, ince bıyıklı genç adamın söylediklerini beyaz kağıt üzerine muntazam tiktaklarla kaydetmeğe başladı:

"— Ziya Tansu bey orada mı?"

"— Evet, burada. Ne olacak?"

İnce bıyıklı sarışın genç bir kaç saniye durakladı ve teleks memuruna yazdırtmağa devam etti:

"— Ziya bey hemen Ankaraya hareket etsin. Rica ediyoruz."

Karşıdan, anlaşılmaz bâzı lâflar geldi. Ya teleks kontakt yapmıştı, veya Ziya Tansunun Ankaraya çağırılışı teleksin karşısında oturanı biraz sinirlendirmişti. Konuşma devam etti:

" —Ben Ziya Tansu. Buyurun?"

"— Derhal Ankaraya hareket etmenizi rica ediyoruz."

"— Ben zaten hareket edecektim. Yalnız uçakla mı, trenle mi geleyim diyordum."

"— İlk uçakla hemen gelmeniz çok daha iyi.."

Hâdise, geride bıraktığımız haftanın sonlarında bir gün, saatlerin 9.30'u gösterdiği sıralarda cereyan ediyordu, tnce bıyıklı sarışın genç, Öncü gazetesinin istihbarat şefi Oktay Ekşi idi. Gazetenin sahibini İstanbuldan acele çağırıyordu. Çağırıyordu, zira Öncünün yeni ellere devri bahis konusuydu. Yeni eller, şayet bir kargaşalık veya atlatma olmazsa, gazetede çalışanlar olacaktı.

Tansu aceleyle uçak bileti tedarik edip Esenboğa hava alanına geldiğinde, doğrusu, bâzı şeyler olacağını tahmin ediyor, ancak az sonra karşılaşacağı manzarayı imkânı yok hatırından geçirmiyordu. Alandaki terminal binasının kapısından içeri,

"Öncü" gazetesinin tabelası

. El değiştirdi

girmişti ki hoparlörde adının söylendiğini , duydu. Sâdece ufak bir yanlışlık olmuş ve Öncü gazetesinin sahibi, hoparlörde "Öncü muhabirlerinden Ziya Tansu" diye çağrılmıştı! Tansu bir otomobile atlıyarak aceleyle şehre hareket etti.

Rüzgârlı Sokağa geldiğinde, hemen herşey hazırdı. Evet, devir muamelesi hakkında hemen herşey hazırlanmıştı. Agâh Efendi Sokağının sol tarafına düşen binanın merdivenlerini aceleyle çıktı. Gene sola düşen kapıyı açtı. Üzerinde "Genel Yayın Müdürü" yazılı kapıdan girip birkaç saniye durakladığında Tansu, herşeyi anlamış gibiydi.

Kahverengi masada zayıf, uzun boylu, al-ameriken traşlı bir genç oturuyordu.. Ayakta sarışın, zayıf ve her halinden sinirli olduğu belli bir hanım duruyordu. Hanımın yanında esmer bir başka adam, sessiz sedasız olanları seyrediyordu. Odadaki dördüncü şahıs ise işin hukuki yönüne nezaret edecek olan Turan

Güneşti. Fikret Ekinci, Altan Öymen, Nilüfer Yalçın ve Turan Güneş, Tansuyu bekliyorlardı. Beklediklerİ gelince fazla uzatmadan sadede geçtiler.

Elindeki Bafra sigarasından derin bir nefes, çeken Ekinci iki adın yürüyerek Tansunun tam karşısında durdu. Sağ elinin işaret parmağını ileri doğru götürüp:

"— Ziya bey, sizin bu gazeteyle artık hiç bir ilginiz olmasa gerek" dedi.

Esasen Tansu daha bidayette hikâyeyi anlamış ve gazeteyi kime ca lursa olsun devretmeğe kendini hazırlamıştı. Zira öncünün çıkışı hakikaten bir uzun hikâyeydi.

Kredi meseleleri

Öncü gazetesi basın hayatına esrarengiz ve dedikodulu bir hava içinde atıldı. İlk rivayet, gazeteniz Millî Birlik Komitesinin organı olduğu ve işi Alpaslan Türkeşin yürüttüğüydü. Kadro kurulur, Ankara lı ve İstanbullu gazetecilerle görüşülürken bu husus saklanıyor ve bir esrar perdesi içinde bırakılıyordu Türkeş, Öncü için doğrusu elinden gelen fedâkârlığı yapmıştı. O zamanlar Başbakanlık müsteşarı olan kudretli Albayın, örtülü ödenekten para vermek gibi bir gaflete düşeceği elbette ki tahmin edilemezdi. Albay da böyle bir şey yapmamış Öncüye ancak kredi temin etmişti. Kredi, bir büyük bankadan sağlanmisti. Açıktı. Hiç bir karşılık gösterilmeden ve icap ettiği kadar alınacaktı. Alpaslan Türkeşin eski dostu Ziya Tansu ilk ağızda 250 bin

liralık bir hesap açtırmış, gazetenin kurulusuyla ilgili hazırlıklar bağla-

Kuruluş, bir işçi hareketi gibi gösterildi. Bol ücret veriliyor, fikir işçisinin hakları korunuyor ve Öncü, Türk basınında fikir işçileri lehine patrona karşı Adeta İlk silahı patlatıyordu,

Türkeşle Tansunun yakınlıkları gazetede çalışanların ekserisi tarafından tam manasıyla bilinmiyordu. Kendileri için ideal bir çalışma zemini bulduklarını sanan Ankaranın genç gazetecileri işe dört elle sarılmışlardı. Çalışanların liderliğini genç gazeteci Altan Öymen yapıyordu. Öymenin, Tansu - Alpaslan kaşkarikosundan haberi vardı. Ama genç gazeteci için mühim olan, bir mücadele zemini bulmaktı. Gerisi zekâ oyunlarına kalıyordu. Kendini, arkasındaki genç arkadaşları dolayısıyla kuvvetli gören öymen, meseleden onları tam manasıyla haberdar etmeyi biraz lüzumsuz, biraz da, neticeye tesir bakımından mahzurlu bulmuştu.

Meseleden haberdar bir başkası, "aydın lider" Aydın Yalçındı. Türkiyede hürriyet mücadelesi verilirken.Hür. P. yi batırdıktan sonra fırlayıp gittiği Amerikada konferans yermeyi diba kolay bulan "idealist delikanlı", Türkiyede zafer kazanılır kazanılmaz ilk uçağa atlayıp memlekete dönmüş ve tekrar sahneye çıkmanın yollarını aramıştı. Bu sırada bir parti hevesine kapılmış Türkeş de işbirliği yapacak politika esnafı ve siyasi filozof arıyordu. Arayanlar buluştular. Yalçına derhal iş Bankası İdare Meclisi üyeliği verildi. Artık Türkeşle ideal arkadaşı halindeydi ve İM adam CELP. düşmanlığında, İnönü kompleksinde birleşmişlerdi. Birincisi "İnönüyle mutabık olduğum ve olmadığım hususlar var" diye cafcaflı beyanatlar veriyor, ikincisi, memleketin "denenmiş politikacılar"a asla terkedilemeyeceğini yazarak bir nevi gönüllü Komite sözcülüğü yapıyor, geçici idarenin devamlılığı dâvasını "çaktırmadan" savunuyordu.

Ancak işler, kısa zamanda İki yönden bozuldu. Bir defa, öncünün akıl almaz masrafları sağlanan krediyle karşılanacak gibi değildi. Gazete henüz resmi ilân da almıyordu. Tansu bunun için Bankaya yeniden müracaat etmek lüzumunu hissetti. Banka, daha fazla kaptırmak istemediğinden bâzı tartlar koştu. Bir şirket istiyordu. Bu şirketin kurulması lâzımdı. İşin biraz gecikmesi bakımından böyle bir yola tevessül uygun görülmüştü.

Ama asıl dert, gazetenin hâmisi kudretli Albayın kudretini kaybetmiş bulunmasıydı.

Değişen devir

Değişen devirle beraber sâdece Bankanın gazeteye karşı tutumu değil, öncünün fikriyatını idareyle Türkeş tarafından, **Başbakanlık** Müsteşarlığı tarihinde vazifelendirilmiş iki yazarın da Türkeşin fikirlerine kargı tutumları değişti. Bunlardan **biri** Aydın Yalçın, diğeri eski Forum yazarlarından askeri hakim Fikret Ekinciydi. Ekinci evvela bir Türkeş aleyhtarı olarak başlamış, fakat doğu illerinden birine tâyini çıkınca bu tâyini durdurup Türkeşin yanında yer **almayı** tercih etmişti. Ancak Yalçın da, Ekinci de Komitenin klikiyle münasebetlerini kurmaktan geri kalmadılar. Türkeşin ideal arkadaşı Yalçın, öteki **taraftan** bâzı kimselere de akıl hocalığı rolünü süratle benimsedi, Onlara karşı sâdece **C.H.P.** yi beğenmeyen bir fikir adamı pozundaydı ve "gerçek üçüncü parti"yi Türkeşle kuramayacağını anladığından -Türkeş büyük kumar oynuyordu, halbuki "aydın lider" öyle büyük kumarbaz değildi- şansını o tarafta deniyordu. Nitekim, vakti geldiğinde, Türkeşçi diye tanıttıkları, halbuki aslında bir opportünistten başka hiç bir şey olmayan Ziya Tansu yanlış ata oynayınca süratle kamp değiştirdiler ve ellerini tamamile yıkayıp miras beklemeye koyuldular.

Ziya Tansu

Pilâvın suyunun suyu

Son af hâdisesi üzerine Türkeşin kilit noktalara yerleştirdiği adamlar temizlenirken, çabuk manevra yapamamış bulunan açıkgöz Tansunun öncünün başında bırakılması elbette ki mümkün değildi. Gazetenin "emin eller"e geçmesi lâzımdı.

İşin içyüzünü bilen Ekinci, böyle bir teşebbüse girişebilmek için yetkililerden gerekli teminatı aldı ve derhal Bay ve Bayan Yalçınla temasa geçti. Bütün muameleler hazırlandı. Bayan Nilüfer Yalçın gazetenin sahibi olacak ve gazeteyi bütün mükellefiyetleriyle üzerine alacaktı. Öncü, borçluysa borcuyla alacaklıysa alacağıyla, Bayan Yalçına ait olacaktı. İş, sâdece Tansunun imza atmasına kalıyordu. O da temin edilmiş sayılırdı. Zira Tansu maceranın bu kadarla sona ermesine dünden razıydı.

Ancak, hesap birazcık yanlış yapılmıştı. Ya gazetede çalışanlar ne olacaklardı? İşte Ekinci ve Yalçın bunu düşünmemişlerdi! Çalışan basın mensupları olayı başından beri takip ediyorlardı. Ne olursa olsun, gazetenin çıkmasında ve bugünkü durumuna gelmesinde tuzları vardı. Üstelik, kendilerine verilen söz böyle değildi. Bir süre sonra gazetede hisse sahibi olacaklardı. Hâl böyle olunca çalışanların liderliğini gene genç, fakat yaşına nazaran bu tip meselelerde çok tecrübeli Altan Öymen aldı. Gazete, çalışanlara devredilmeliydi!

Öncünün muhabirleri, yazı İşleri müdürleri, telefoncuları, ressamları bir araya geldiler. Durumu müzakere ettiler. Toplantıda çalışanlar ağır basıyorlardı. Hele istihbarat kadrosu görülecek şeydi. Nuh diyorlar, peygamber demiyorlardı. Öncü, Türkeşin böreği değildi, yağma edilemezdi! Toplantıda Bayan Yalçın, kendine has sinirli hareketleriyle bir iki çıkış yapacak oldu.Ama gençler Bayan Yalçına, ortada hiçbir şey yokken gazetenin kendisine devri için bütün muameleyi neden peşinen hazırlattığını sordular. Akan sular durdu. Böylece, gazetenin çalışanlara devredilmesi için hazırlıklara başlandı.

Öncü, yayın hayatına devam edecek ve yürütülebildiği müddetçe çalışanların olacaktı. Çalışanlardan her biri, hissesine düşen parayı maaşından ödiyecek ve bir müddet sonra gazetedeki hissesinin tam sahibi olacaktı. İşler iyiye doğru gidiyordu. Yalnız, ortada bir şey vardı. Başyazar Aydın Yalçın ile fıkra yazarı Fikret Ekinci bu durumda yazmağa devam edeceklerdi.

Bu da tiraj üzerinde, galiba biraz tesirli olacaktı!

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Fransa

V. Cumhuriyetin dertleri

Geçen hafta dünyada başı en çok dertte olan insanlardan biri de, hiç şüphesiz, V. Cumhuriyet Fransasının Devlet Başkanı De Gaulle'dü. Bilindiği gibi Fransada IV. Cumhuriyet Cezayir meselesi yüzünden tarihe karışmış ve De Gaulle iş başına bu meseleyi halletmek üzere getirilmişti. Halbuki iki yılı aşan gayretlere rağmen De Gaulle de bu meseleyi halletmekte güçlük çekiyordu.

Cezayir meselesinde De Gaulle'e güçlüğü çıkaranlar yalnız bağımsızlık isteyen Cezayir milliyetçileri değildi. Cezayirin Fransız kalmasını isteyen aşırı Fransız sağcıları bir bakıma Cezayir milliyetçilerinden daha da çetin ceviz sayılabilirlerdi. Öteyandan solcular da generalin bu konudaki başarısızlıklarından faydalanarak De Gaulle idaresine karşı yaylım ateş açmışlardı. Geçen hafta yaptığı televizyon konuşmasında De Gaulle, bilhassa Fransanın, içindeki muhaliflerine gözdağı vermeğe çalışıyordu. Eğer bu aşırı sağcı ve solcular gürültüyü kesip hükümeti desteklemezlerse, Cezayir meselesini kesin olarak halletmek için De Gaulle, Anayasanın kendisine verdiği yetkiye dayanarak Parlâmentoyu dağıtacak, hatta, gene Anayasadan' aldığı yetkiye dayanarak bir referanduma kadar gidecekti. Meclisteki sağcı ve solca milletvekilleri kendinden yana olmasalar bile De Gaulle, Fransız halkının hâlâ kendisini desteklediğini söylüyordu.

Ancak, bu konuşmadan sonra cereyan eden bir olay, Parlâmentonun bu tehditten pek korkmadığını gösterdi. Fransanın ayrı bir atom kuvvetine sahip olması hakkındaki bir hükümet teklifi, Cumhuriyet Senatosunda reddediliverdi. Gerçi bu kanun bir kere Millet Meclisinden geçmişti ve Senatonun reddi kanunun çıkmasına engel olamıyacaktı ama bunun, De Gaulle'ün prestijine vurulan bir darbe olduğuna şüphe yoktu. Zira bütün siyasi müşahitler, senatörlerin bu teklifi reddetmekle atom kuvveti meselesinden çok, De Gaulle'ün Cezayir politikasını tasvip etmediklerini göstermek istediklerini iteri sürüyorlardı.

Durum Fransada bu şekilde gelişirken Cezayirdeki Fransızlar da De Gaulle'ün karşısına dikilmekte gecikmediler. Bunlar, Generalin son televizyon konuşmasında Cezayirlilere kendi mukadderatlarım tâyin hakkım tanıyacağını bir kere daha teyid etmesini protesto ediyorlardı. Cezayirdekl Fransızlara göre Cezayir Fransızdı ve Fransız kalacaktı.

General De Gaulle
İşler karıştı

işin acı tarafı konuşma, Cezayir milliyetçilerini de memnun etmemişti. Evet, De Gaulle Cezayir halkına kendi mukadderatlarını tayin hakkını tanıyordu ama, bir referandumun yapılmasını ateş kesilmesine bağlıyordu. Ateşin kesilmesi ise Cezayir 'milliyetçilerinin teslim olmasından başka birşey değildi. Son Melun görüşmeleri De Gaulle'ün böyle düşündüğünü açıkça ortaya koymuştu. Bu bakımdan, Cezayir milliyetçileri, Generalin konuşmasından sonra Fransa ile yeni bir müzakereye girişmektense meseleyi Birleşmiş Milletlerde bir hâl yoluna bağlamak yolundaki gayretlerine devam etmeyi uygun görüyorlardı. Bu haftama başında bir demeç veren Ferhat Abbasa göre, Cezayir meselesinin tek hal çâresi, Cezayirde Birleşmiş Milletler nezaretinde bir referandum yapmak olacaktı.

Kongo

Bitmeyen kavga

Birleşmiş Milletler Genel Kurulundaki Sovyet temsilcilerinin, Başbakanları Krutçefin verdiği örneğe uygun olarak önlerindeki masayı yumrukladıkları çok görülmüştü ama, bu yumruklar, şimdiye kadar, Genel Kurul kürsüsünde hep beyan derili insanlar konuşurken vurulurdu. Afrikanın yeni doğmuş genç devletlerini kazanmağa büyük bir önem veren Sovyet temsilcileri geçen haftaya kadar hiçbir siyahın sözünü kesmemişlerdi. Halbuki geçen hafta bu kaideye uygun hareket etmediler ve kürsüde bir siyah konuşurken yumruklarım sık sık önlerindeki masaya indirdiler.

Sovyet yumruklarıyla sözü kesilen bu siyah adam Kongonun meşhur Devlet Başkam Kasavubu'dan başkası değildi. Kasavubu Birleşmiş Milletlere, Kongonun gerçek temsilçisinin halâ birçok Asya-Afrika devletinin ileri sürdüğü gibi Lumumba değil, kendisi olduğunu anlatmağa gelmişti. Bunu yalnız önümüzdeki günlerde Kongoya gitmeğe hazırlanan 15 Asya-Afrika devletinin temsilcilerinden kurulu uzlaştırma heyeti değil, aynı zamanda Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin Kongodaki yardımcısı Hintli Rajeshwar Dayal de böylece bilmeliydi. Zira Dayal, geçen haftanın başında Birleşmiş Milletlere yolladığı bir raporda Kongoya tekrar sızmağa başlıyan Belçikalılarla beraber Kasavubu'ya bağlı Mobutu idaresine de çatıyor, Mobutu'yu iktidarı hukuka aykırı olarak elinde tutmakla, Mobutu kuvvetlerini de düzem bozmakla suçlandırıyordu. Dayal'e göre Kongo durumunu düzeltmek için tek çıkar yol, Mobutu taraf ından dağıtılan Kongo Parlâmentosunu toplantıya çağırmaktı.

Parlamentonun iktidarı tekrar Lumumba'ya vereceğini sandıklan için Asya-Afrika devletlerinin çoğunluğu da Dayal gibi düşünüyorlardı. Bu bakımdan Dayal'in raporunu memnunlukla karşılamışlardı. Bu rapordan hoşlanmayanlar, derdini anlatmak için New York'a kadar giden Kasavubu ile Batılı devletler olmuştu. Bilhassa ABD. umulduğundan da sert bir tepki göstermiş ve Amerikan Dışişleri Bakanlığı raporda yazılanların gerçeğe aykırı olduğunu, böyle konuşmakla Dayal'in Birleşmiş Milletlerin tarafsızlığını bozduğunu ileri sürmüştü,

Eğer Kasavubu'nun konuşmasından sonra Gana temsilcisi çarçabuk bir karar sureti takdim edip bu meselenin görüşülmesini, önümüzdeki günlerde Kongo'ya gidecek onbeşler heyetinin çalışmalarının sonu alınıncaya kadar geri bıraktırmasaydı, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun yeni bir Batı-Doğu kuvvet denemesine sahne olması işten bile değildi. Fakat bu karar suretinin kabulünden sonra çatışma bir müddet daha geriye atılıyordu.

Güney-Doğu Asya

İki ayaklanma denemesi

Hindistanın doğusunda, Çinin güneyinden Hint Okyanusuna doğru uzanan büyük Hindiçini yarımadası üzerinde irili ufaklı altı devlet vardır. Bunlardan biri-Kuzey Vietnam-komünist bir ülkedir. Îkisi-Burma ve Kamboçya-tarafsızlık politikası takip ederler. Bu altı ülkenin en büyüğü Siyam ise, sıkı bağlarla Batıya bağlıdır.

Geriye kalan diğer iki ülkeye, yani Laos ile Güney Vietnam'a gelince, bunlar Hindiçini savaşı sırasında komünist kuvvetlerin işgaline uğramışlar ve bugünkü statülerini, **Hindiçini savaşını sona erdiren 1954 Cenevre anlaşması ile kazanmışlardır. Bağımsızlıklarını aldıktan sonra Güney Vietnam İmparator Bao Dai'yi memleketten uzaklaştıran Ngo Dinh Diem'in idaresinde Batıya bağlanırken, Laos da iki taraftan hangisine yanaşacağını bir türlü kestiremeden bazan Batılılara, bazan tarafsızlığa, bazan da komünist dostluğuna doğru gidip gelmiştir.**

Bu haftanın başında alınan haberler işte bu iki ülkede ve aynı zamanda birer ayaklanma çıktığını gösteriyordu. Güney Vietnam'da darbeyi yapan paraşütçü birlikler kumandanı Albay Çan Ti ile yardımcısı Yarbay Vuang Van Dong'du. Darbe başarısızlıkla sonuçlanmıştı, fakat başarı kazansaydı kimseyi şaşırtmıyacaktı. Çünkü Dinh Diem'in Güney Vietnam'da kurduğu idare, ihtiyar Sygnman Rhee'nin Güney Kore'de kurduğu idareden farksızdı. Seçim kanunu yalnız Diem'in partisini iktidarda tutacak şekilde düzenlenmiş, basın susturulmuş, kişi hak ve hürriyetleri teminattan mahrum bırakılmıştı. Dinh Diem aldığı Amerikan yardımını kendi iktidarım kuvvetlendirmek için kullanmak fırsatını hiç kaçırmadığına göre bu darbe denemesi yalnız Diem'e değil, aynı zamanda A.B.D. ne verilmiş bir ihtar da sayılmalıydı. Nitekim bu olaydan birkaç gün sonra çıkan Washington Post gazetesi de bu noktaya temas ederek acı acı dert yanıyor ve yapılan Amerikan yardımlarının diktatörlerin durumlarını değil, yardım gören devletlerin savunma ve bağımsızlığını kuvvet* lendirmek için kullanılmasını temin etmek gerektiğini yazıyordu.

Laos'a gelince, orada durum biraz değişikti. Bu ülkede bundan üç ay kadar önce bir hükümet darbesi olmuş ve Laos'ta gittikçe artan Amerikan nüfuzundan hoşlanmıyan genç subaylar iş başına tarafsızlık politikası taraftarı Prens Suvanna Phuma'yı getirmişlerdi. Prens Phuma iş başına geldikten sonra Kuzey eyaletlerde faaliyet gösteren komünist Pathet Lao kuvvetleri ile bir anlaşmaya varmak istemişti. Şimdi ayaklanan Binbaşı İsisiengmay, Başbakan Phuma'ya karşı olmadığını söylemekle beraber bütün ülkede nüfuzunu arttırmağa başlıyan Pathet Lao'ya karşı daha sıkı tedbirler alınmasını istiyordu. Şu satırların yazıldığı sırada Laos'daki durum henüz aydınlık kazanmış değildi.

MUSİKİ

Opera

İstanbulda "Konsolos"

"Ne günlere kaldık, insan insandan dünyayı esirgiyor".

Menotti'nin "Konsolos" operasının ana fikri, Magda Sorel'in monologundan alınmış bu satırlardadır. Magda Sorel, bir demirperde serisi memleketinde, yahut rejimi fertlerin ana hürriyetlerini kısan her hangi bir memlekette, hürriyet için savaşan John Sorel'in karışıdır. John, bağlı bulunduğu yeraltı teşkilâtının polisçe basılması üzerine, bir hür memlekete sığınmak için sınırı asmıştır. Magda, o hür memleketin konsolosluğuna başvuracak, kocasına kavuşmak amacıyla vize alacaktır. Tardım ve anlayış mı bulur? Hayır! "Kocanız polis tarafından arandığına göre, demek ki suçludur" diyen bir kâtibeyle ve bitip tükenmek bilmiyen kırtasi formaliteyle karşılaşır. Netice, felâkettir. Menotti, bugünün insanının başındaki en büyük belâlardan biri olan kırtasiyeciliği, lirik sahneye çıkarmıştır. Eser, bestelendiğinden bu yana, geçen on küsur yıldır dünyanın sayısız opera sahnesinde, gittikçe artan bir rağbet görmektedir. "Konsolos"un her temsilinde seyirci, Menotti'nin olaylarını gözleri yaşararak, tüyleri ürpererek takip etmekte, Magda 'nın umutsuz isyanını anlatan monologu her zaman coşkun alkışlarla karşılamaktadır.Öyle anlaşılıyor ki kırtasiyecilik dünyada kaldıkça, "Konsolos"da opera afişlerinde kalacaktır. Geçen hafta İstanbulun genç opera teşekkülü, yeni mevsiminin 1-kinci eseri olarak "Konsolos"u halka sunmuştur. Ankara Devlet Operası da 1952'den bu yana üçüncü deda olarak, eseri yıllık repertuarına almıştır.

Çok uzak bir ihtimal ama, günün birinde kırtasiyecilik dünyadan kalktığında Menotti'nin ünlü operasının akıbeti ne olacaktır? O zaman, "Konsolos"un seyirci ve dinleyici üzerindeki büyük tesirini tüketmiş olacağı kestirilebilir. Operalarının librettolarım da kendisi hazırlıyan Gian Carlo Menotti, tiyatrocu olarak, halkın nabzını çok iyi tanıyan, kurnaz, zeki, bu yüzden ucuz, kolay tesir vasıtalarına ısrarla başvuran bir yazardır. Besteci olarak da aynı benzer davranıştadır. Üslubundaki başlıca tesir kaynağı olan Puccini'den, Hollywood bestecilerinin ortak formüllerine kadar, dinleyici üzerindeki tesiri denenmiş birçok unsura başvurmaktadır. Menotti geleceğe kalacaksa bu ancak tek başına birer değer taşımamalarına rağmen, tiyatro ile musikiyi birleştirmekte gösterdiği ustaca başarı sayesinde olacaktır. Yalnız bu bakıma Menotti bir "müzikli tiyatro" bestecisi olarak opera tarihinin önemli yaratıcılarının yanında yer alabilecek duruma erişmiştir.

Zayıf oyuncular

Geçen cumartesi gecesi İstanbulun salaş -fakat şaşırtıcı derecede iyi akustikli- Tepebaşı Tiyatrosunda yapılan, ilk 'Konsolos" temsili, tatmin edicilikten çok uzak bulunmakla beraber, İstanbul Şehir Operasının geleceği hakkındaki ümitleri destekliyordu. Kadroda en iyi unsur, sahnelerimizde gördüğümüz John Sorel'lerin belki en başarılısı olan ve bu rolü dünya sahnelerinde de söyleyebilecek çapta görünen bariton Mete Uğurdu.' Genç bariton şimdi, daha uzun, daha yüklü bariton partilerinde ehliyetini isbat etmek zorundadır.

Oyunun büyük yükü, Magda Sorel'i söyliyen Diana Jamieson'daydı. Soprano Jamieson'un yekpare, hacimli, gelişmiş bir teknikle sunulan bir sesi var. Ne var ki hem oyun, hem de söyleyiş bakımlarından, gücünü dördüncü tablonun kâğıt monoloğuna sakladığı anlaşıldığından, bütün oyun boyunca inandırıcı bir Magda Şorel tipi ortaya çıkamadı. Anne rolünde İnci Başarır bu kere -"Butterfly"daki Suzuki'sine kıyasla- daha sıcak, daha derin bir icra çıkardı. Konsolosluk sahneleri kadrosu, "büyük" bir teganni ve ölçüsüz bir oyunla İtalyan kadının bitikliğini, umutsuzluğunu ulaştıramıyan Selma Emiroğlundan, Sihirbaz Magadoff rolünden hiç de memnun kalmamışa benziyen Agop Topuza ve çığlık çığlığ: bir katibe ortaya çıkaran Iclal Ara kadar, temsilin bu bölümlerinin genel başarısızlığına sebep oldular. Kadro üyelerinin hiçbiri, "şarkı da söyliyen oyuncular" olduklarını idrak etmemişe benziyorlar di. Rejisör Aydın Gün bütün şarkıcı kadrosunu, ilerki temsiller için, "Konsolos"un aynı zamanda tiyatro, hem de gerçekçi tiyatro olduğunu bir kere daha hesaba katarak, yeniden çalıştırmalıdır. Turgut Atalayın dekorları, ev sahnesinde uygundu, fakat konsolosluk salonunun iç karartıcılığını veremiyordu ve daha, çok, sözde modern dekorlanmış bir yazıhaneyi andırıyordu. Kabus sahnesinde tavandan rengi durmadan değişen ışık vermek, alelade bir buluştu.

Bütün oyuncular, partilerini kötü diksiyonla ve yanlış vurgularla söylediler. Fakat bu bakıma onlara kabahat bulmak, yeni tercümenin kötülüğü nazara alınırsa, insafsızlık olur. "Konsolos"un Ankara temsillerinde kullanılan metin, Necil Kâzım Aksesindi ve bilhassa ritmleri tahrif etmiş olması bakımından, uygun değildi. İstanbul temsilleri için Mazhar Kuntun yaptığı tercüme bundan bin beterdir. Yaptığı işe bakarak, musikiyle hiç bir yakınlığı olmadığı, üstelik Türkçe yazma kaabiliyetine de sah,ip bulunmadığı anlaşılan Mazhar Kunt, musikinin ritmlerini Aksesten daha da fazla bozmuştur. Fakat bunu Türkçe prozodi uğruna da yapmamıştır. Çünkü tercümesini Türkçe prozodi bakımından sayısız yanlışlarla doldurmuştur. Yâni kısacası, Menotti'nin asıl metnindeki mânaların da değiştirildiği bir metin ortaya çıkarmıştır. "Konsolos" İstanbul operasının repertuarında kalacaksa, derhal uygun bir tercümenin yaptırılması yerinde olur.

Sanatçılar

Mitropulos öldü

Su testisi gene su yolunda kırılan Piyanosu başında ölen piyanistler, aryasını söyledikten sonra sahneye yığılıp kalan şarkıcılar, kürsüsünde bir dünyadan ötekine geçen şefler dizisine bir yenisi eklendi. Orkestra şefi Dimitri Mitropulos Milano'nun La Seal a operasında bir prova sırasında, kalp krizi yüzünden öldü. 64 yaşındaki Mitropulos, Atina Kohservatuarını bitirdiği yıl olan 1919'dan beri Atlantiğin hem bu yanında, hem öbüründe piyanist, besteci, fakat asıl orkestra şefi olarak büyük ün yapmış musikişinaslardandı, önce Avrupada çalışmağa başlamış, 1925'e kadar Berlin operasında repetltörlük yapmış, sonra Paris Senfoni Orkestrasının şefi olmuştu. Amerikada 1936 yılında Boston Senfoni Orkestrasını misafir şef olarak idare etmiş, sonra Eugene Ormandy'nin yerine Minneapolis Orkestrasına devamlı şef tâyin olunmuş, daha sonra Rodzinski'nin yeri-, ne New York Filarmoni Orkestrası şefliğine geçmiş ve iki yıl önce yerini Leonard Bernstein'a bırakana kadar bu mevkide kalmıştı. Sıcak, canlı, atılgan, duygulu idaresiyle, repertuar genişliğine rağmen, klasik ya da klâsik Öncesi eterlerden çok, romantik-modern repertuarda başarı gösteren bir şefti. Bir modern musiki gönüllüsüydü ve çağdaş musikinin yayılmasına büyük yardımları olmuştu

RADYO

Ankara

Spikerlik

Son günlerde Ankara Radyosuna telefon edenler ilgililere hep aynı suali soruyorlardı: "Spiker imtihanı ne zaman yapılacak?" İyi spikerin çok az olmasına rağmen radyoculuk mesleğinde en revaçta olan görev; spikerlikti. Halbuki spiker olarak mikrofona çıkanların karşısında binbir dert bulunurdu. Yayında bir hatâ olur, dinleyici spikeri bundan sorumlu tutardı. İnkılâptan bir hafta sonra Ankara Radyosunun yayınına yurt dışına yayın yapan kısa dalga, neşriyatı karışmış ve dinleyiciler de müzik yayınlanırken spiker niçin konuştu diye radyo idaresine mektuplar ve telefonlarla şikâyetlerini bildirmişlerdi. Aslında spiker konuşurken duyulan müzik, kısa dalga yayınına aitti ve tabii o sırada konuşan spikerin de bundan haberi olmasına imkân yoktu. Spikerin eline verilen konuşma metinlerinde yazarlar bir yanlış yapsalar ve spiker de o şekilde okusa herkes derhal spikere çatardı. Bir tiyatro aktörü gibi spikerin sesini daima koruması, üzüntülü anlarında bile bunu belli etmeden konuşması ve Ankara Radyosunun bir kuyuyu andıran eski model stüdyolarında devamlı olarak çalışmaya tahammüllü olması gerekirdi; Bunlar bizde spikerlik mesleğinin ilk planda düşünülen dertlerinden bir kaçıydı. Türkiyede spikerliğin büyük bir mesele olarak karşımıza çıkmasının bambaşka sebepleri vardı. Bu sebeplerin başında da bizde spiker yetiştiren bir okulun bulunmaması geliyordu.

İnkılâptan sonra Ankara Radyosunun yeni idaresi önce Türk Müziği ses ve saz sanatkârları arasında bir imtihan açmış, bu imtihanı da 15 Temmuz 1960'da yapılan spikerlik imtihanı takip etmişti. İmtihanın yalnız radyodaki, spikerler arasında yapılmasının sebebi son yıllarda her müessesede işlemiş olan kayırma hareketinin Ankara Radyosuna imtihansız ve ehliyetsiz spikerler kazandırmasıydı. Bu spikerlerin imtihansız alındıkları bilindiği ve spikerlik yapmaya herşeyden önce kültür bakıanından yetersiz oldukları, farkedildiği halde hepsine imtihana girme hakkı verilmişti..Hattâ imtihana girmek için askerlik görevinin de yapılmış olması şart koşuldugu halde Ankara Radyosunda iki yıla yakın bir zamandahberi spiker olarak çalışan bir genç için Basın- Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğünce bu şart kaldırılmıştı. Inkılâptan önce radyoya: İmtihansız alınan spikerlerin hemen hemen hepsi uzun zamandanberi bu vazifedeydiler. İşte bu sebep göz önünde tutularak spikerlerin işlerine son vermek yoluna gidilmedi ve hepsinin imtihana girmesi kabul edüdi. Ankara Radyosunun imtihanlı spikerlerinin de aynı muameleye tâbi tutulmaları ise epeyce tartışmalara yol açmıştı. Fakat, bu spikerlerin de son yıllardaki durumları hakkında bir fikir edinmek için eskiden imtihanla alınmış olmalarına rağmen imtihana girmelerine karar verildi.

15 Temmuzda yapılan spikerlik imtihanmda yalnız beş kadın spikerin başarı göstermesi türlü tefsirlere yol açtı. Bir defa Türkiyede bir spiker okulunun veya kursunun bulunmaması derhal kendini göstermişti. İmtihanı kazanamıyan spikerler arasında radyoya girdikleri ilk günlerdenberi hep aynı hataları yapanlar vardı. Bu işin bir öğretmeni bir dersi bulunmadığı için spikerlerin kendi kendilerini yetiştirmeleri; gerekiyordu. Buna imkân olmadığı gibi, Ankara Radyosunun son spikerlik imtihanına girenlerin ekseriyeti, de kendi kendilerini yetiştirmek bahanesiyle bir tek kitap bile karıştırmadıklarını ortaya koymuşlardı. İyi Türkçe konuşmak ve başarılı bir spiker olmak herhalde yalnız kitaplarden alınan bilgilerle sağlanamazdı. Fakat bir spikerin dil bilgisinin araması ve kendisine verilen metinleri okuyabilmesi için kültürlü olması da şarttı. Ankara Radyosunda yapılan imtihanda ortaya çıkan önemli meselelerden bir taneside imtahana girenler arasında görülen kültürsüzlüktü.

En iyi spikerin bile zaman zaman kurslara gönderildiği yabancı memleketlerin radyolarından örnek alınmaması ve görevlerini yaptıkları sırada spikerlere doğru ile yanlışın hatırlatılmaması çok büyük bir kusurdu Bu sebepten de gerçekten iyi şpi'ker olmadıkları için Ankara Radyosunda yapılan imtihanda başari gösteremiyenlerin başarısızlıklarını kendilerinden daha çok radyolarımızda aramak lâzımdı, imtihanı kaybeden spikerlerin haklarını aramak maksadı ile oraya buraya baş vurmalarının, hattâ bunların arasından birinin, yine spiker olan bir arkadaşı ile beraber, günlük Ankara gazetelerinden birine sırf radyo idaresine çatmak için yazılar yazmağa çırpınmasının sebepleri de spiker yetiştirme yolunun hâlâ çizilmemesindendir.

Stüdyoda mikrofon

Ehil spiker bekliyor

Bu imeşhur imtihandan sonra yalnız beş kadın spikerle çalışan Ankara Radyosunun durumunu ise bilmeyen ve duymayan kalmamıştı. Radyonun, erkek sesine ve yeni elemanlara ihtiyacı vardı. Bu ihtiyacın da pek yakında açılacak olan yeni spikerlik imtihanı ile karşılanacağı beklenmekteydi. Bir önceki imtihanda kaybedenlerin de katılabilecekleri bu yeni imtihanın sonunda Ankara Radyosu spikerlik kadrolarını dolduracak, spiker nöbetleri şimdiki durumuna göre daha rahat bir şekle girecek, sayıları beş olmadığı için spikerler daha çok dinlenmek ve dolayısiyle daha az yanlış yapmak imkanını bulacak, dinleyiciler de hasret kaldıkları erkek sesine belki yeniden kavuşacaklardı. Fakat spikerliği gerçekten bir meslek haline getirmek için meselâ Devlet Konservatuvarında bir spikerlik kursunun açılmasını ve spikerlerin radyodan başka yerlerde çalışmalarını önliyerek kendilerini yalnız bu göreve vermelerini sağlamak için ücretlerin arttırılması düşünenler pek azdı. Gerçi Ankara Radyosunun idarecilerinden biri bu hususta bir teklif yapmıştı. Fakat bu teklif in ne dereceye kadar göz önünde tutulacağı meşhuldü. Eğer spikerliği ilgilendiren bu meseleler halledilmezse yakında yapılacak olan spikerlik imtihanından sonra da dinleyicinin yine kültürsüz spikerler karşısında her zamanki hiddete kapılacağına şüphe yoktu.

Tarih İçinde AKİS

AKİS, Yassıada duruşmalarının başladığından beri sonuna kadar, mutlaka biriktirilmesi gereken bir mecmua hüviyeti kazanmıştır. Zira, aradan seneler geçtikten sonra, bu tarihî duruşmaların hikâyesini okumak isteyenler, eğer ilim adamı değillerse mutlaka AKİS koleksiyonlarına başvuracaklardır. Gündelik gazetelerde, mecburen dağınık ve bölük pörçük çıkacak tafsilât sâdece AKİS'te, üstelik başka bir yerde bulunmayacak geniş malûmatla birlikte derli toplu halde yayınlanacaktır. Duruşmalar boyunca çıkacak AKİS'ler ayrı bir seri halinde ciltlendiğinde kütüphaneler son derece alâka çekici bir vesikayla zenginleşmiş olacaktır. AKİS, duruşmaların hakiki mânasını ve cereyan tarzının aldık hikâyesiyle beraber hâdisenin havası, akisleri, tefsirleri, tepkilerini aksettirecektir.

Ancak, teknik imkânsızlıklar ve son derece süratli çalışma temposu, üstelik AKİS'in bir aktüalite mecmuası olma karakterini her ne pahasına olursa olsun muhafaza endişesi duruşmalar boyunca çıkacak sayıların başka baskılarının yapılmasına mâni teşkil edecektir. Bu bakımdan kütüphanelerde böylesine canlı bir koleksiyon bulundurmak isteyenler AKİS'i ilk yayınlandığı gün almaya çalışmalıdırlar. AKİS, her hangi bir kâğıt ziyanını önlemek maksadıyla her sayısını ancak talep edildiği miktarda basacak, bayilerin tahmin hatası mecmuanın bulunmamasına yol açacaktır.

Sayın okuyucularımızın dikkat nazarına durumu, özür dileyerek arzederiz.

BİR MECMUAYI 4 KİŞİ OKURSA

HER HAFTA 250 BİNDEN FAZLA İNSAN
AKİS'İ BÖYLE MERAKLA OKUYOR

BUNLAR SİZİN İLÂNLARINIZDAN FAYDALANABİLECEK MÜSTAKBEL MÜŞTERİLERİNİZDİR

REKLÂMLARINIZI AKİS'te YAPTIRINIZ

BİR WILLIAMS MÜSTAHZARIDIR

FAAL 5-4